

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Igazgató-tanácsi jelentés.

(Folytatás.)

Nem lesz érdektelen megemlítenünk, hogy erdélyi egyházkerületünkben összesen 461 egyház folyamodott fizetékieszkészítésért, a mi akként történhetett, hogy önállóulni óhajtó leányegyházak, fedezet hiányában ideiglenesen megszüntetett második papi állások és a hajdan önálló, ma azonban társas viszonyban élő egyházak is beadták folyamodásukat abban a reményben, hogy papi jövedelmük állami kiegészítése mellett sikerülni fog ismét visszaállítani önállóságukat.

A fizetékieszkészítésekben kitüntetett összes papi javadalom összege 178,926 frt 35 $\frac{1}{2}$ krajczárra megy fel s az egyházmegyei, illetve püspöki rektifikációkkal megállapított javadalom összegnek 600 frtra leendő kiegészítése céljából erdélyi egyházkerületünknek kerek számban 106,000 frt évi államsegélyre volna szüksége, melyből fuvardíjra együttesen 10,300 frtnyi összeg esik. Minthogy azonban a kért segélyek engedélyezése esetén sem lesznek a most nagy számban üresen álló papi állások egyhamar betölthetők: önként érthetőleg a tényleg igénybe vehető államsegély százezer forintot is alul fog maradni.

A főhatósági szuperrevíziót néhai Szász Domokos püspök aa. irányítása és ellenőrzése mellett akként végeztük, hogy úgy a papi jövedelmek fölszámításánál, mint a törvényszerinti levonások számbavételénél egyházaink és lelkészeink érdekei méltányló figyelemben részesültek, de e mellett — természetesen — a hibás bejegyzéseket rektifikálnunk és az útasítástól, valamint a közoktatási miniszteri rendeleitől eltérően fölszámított fuvardíjakat redukálnunk kellett. Épen a fuvardíjak redukációja miatt meg is fölebbezte görényi egyházmegyénk tanácsa eljárásunkat s Ig.-tanácsunk e fölebbezést ajánlattal terjesztette föl a konventhez, mert jogosultnak látta azt a magyarázatot is, melyet a fölebbező egyházmegye követett a fuvardíjak fölszámításánál, a mely fölfogás azonban a konventi útasítás megtartása mellett általunk érvényesíthető nem volt.

4. Missziói állomásaink állapotáról a múlt évi közgyűlés elé terjesztett jelentésünkben oly kimerítően

referáltunk, hogy ez alkalommal csak fölösleges ismétlésekbe bocsátkoznánk, ha hasonló tüzetességgel óhajtók az egyes körlelkésziségeknek azóta alig változott helyzetét ismertetni. Ennélfogva csak annak tiszteletteljes bejelentésére szorítkozunk, hogy körlelkészeink a reájuk bizott körökben az elmúlt év folyamán is dicséretes buzgósággal működtek s munkásságuknak sok szép jelét és kedvező eredményét volt alkalmunk a jelentések során örvendetes tudomásul venni.

Még mindig üresen áll és a papi fizetéseknek állami kiegészítéséig alig is lesz betölthető az esztényi pulyoni körlelkészi állomásunk, sőt közelebről megüresedett a detreheimi is, honnan Fejér István buzgó körlelkész aát, saját kérésére, egészségi okokból a színei körbe helyeztük át és a kidei kör, melynek lelkésze, Hatházi Ferencz aa. rendes lelkészi állomásra távozott. Mindkettő kényes felekezeti és nemzetiségi helyzetben levő missziói állomás, minélfogva a papi állás sürgős betöltése szükséges volna, de az erre vonatkozólag megtett intézkedéseknek, előreláthatólag, nem lesz egyhamar sikere. Személyváltozás történt még a tancsi körlelkésziségben, hová, csaknem egy évi vákancia után, Dénes Gyula, volt komlódi lelkész aa. neveztetett ki; és a dicsőszentmártoni körlelkésziségben, honnan Vályi János aa. eltávozott s helyébe Hegyi Károly györgyfalvi lelkészt nevezte ki Ig.-tanácsunk folyó évi január 1-től kezdődő működési hatáskörrel. Egyebekben múlt évi jelentésünk adatai változatlanok.

Meg kell emlékeznünk e helyen a körlelkészek részéről gyakran kifejezett amaz óhajtásról, mely a körlelkészi időszakos jelentések számának leszállítását kívánja. Erre vonatkozó szabályzatunk u. i. arra kötelezi az összes körlelkészeket, hogy működésükről rendes naplót vezetvén, annak másolatát minden évnegyedben terjesszék föl Ig.-tanácsunkhoz részletes jelentés kapcsán. E gyakori jelentéstétel szüksége kétségtelenül fennállott akkor, — a missziói körök megalakulásának első idejében, — midőn a szervezkedés és egyházi be rendezkedés, legnagyobbbrészt központi segélylyel és kölcsönrel, folyamatban volt s annak minden egyes mozzanatáról kellett a főhatóságot értesíteni; fennakadás esetén útasítását kikérnie s midőn általában az adminisztráció célszerű beosztása szempontjából is léptenyomon felügyeletre és támogatásra voltak a missziói

körök útálva. Ma azonban a szervezkedés mindenütt befejezést nyert, több éven át kipróbált és a viszonyokat legkielégítőbb módon átalakított részletes útastások alapján folytatják t. körlelkész aai. szolgálataikat s oly föltünőbb mozzanatok, melyek főhatósági intézkedést igényelnének, jóformán tárgyak sincs, hacsak az előbbi évek eseményeit nem ismétlik, vagypedig oly apróbb és lényegtelenebb dolgokra ki nem terjeszkednek, melyek csupán egyházközségi, vagy legfennebb egyházmegyei elintézését igényelnek. Még határozott kérés ugyan nem érkezett be tanácsunkhoz e tekintetben, de amennyiben ilyen szabályszerű úton és egyházmegyei ajánlat mellett beérkezik: Ig.-tanácsunk nem fog kitérni annak teljesítése elől, mert a fennebbiekből is látható, hogy most már az évnegyedi jelentések beki-vánásának szüksége tényleg fenn nem áll s hogy az egész évi működésről szóló kimerítő és a működési napló másolatával fölszerelt jelentés ugy az ig.-tanácsi, mint konventi ellenőrzés szempontjából teljesen elegendő.

Romániai misszióknk állapotáról örvendetes adatokat nem jegyezhetünk jelentésünkbe. E misszióknk rohamos lépésekkel közeledik a felozlás felé, minek egyik oka az általános paphiányban, másik pedig a román kormány által életbeléptetett iskolai törvények szigorúságában rejlik, mely miatt iskoláink további fenntartatása—minden egyházközségben—nagyon is kérdésessé vált. Ez idők szerint az egész romániai misszióban csak két lelkészünk van, t. i. Bartalus János bukaresti és Nemes Elek ploesti pap aai; míg a pitesti papi állás több mint egy éve üresen áll; a bukaresti segédlelkész-ségre se vállalkozik pályázó; Braillán és Galacson is csak levita-tanítók működnek.

Az említett román iskolai törvény sokféle kívánalmainak még bukaresti iskolánk sem tud megfelelni s ezért ez sem nyerte még meg a fennállhatási jogot, mert az anyakönyveknek és különféle iskolai nyilván-tartásoknak román nyelven való vezetésén kívül az alkalmazott tanítók okleveles minősége, románul tudása, az iskolahelyiségek kellő nagysága, sőt az összes magyar olvasókönyveknek, továbbá a történelmi és földrajzi tankönyveknek kiküszöbölése követeltetik s ezek helyett ott Romániában megirandó, a romániai viszonyokat ismertető és Románia iránt rokonszenvet keltő tankönyvek használata rendeltetett el. E rendelkezések következménye gyanánt, meg a tanítóhiány következtében, bukaresti iskoláinknál már két román tanerő van alkalmazva s az előző évi 215—220 tanuló helyett csak 160-at lehetett fölvenni, mely körülményeknek föltétlen következménye leend Romániában élő hivelink egyrésznének nemzetiségi és vallási szempontból való elvesztése.

Hasonló iskolai mizeriák vannak Ploesten, de főként Pitesten, továbbá Galacson és Braillán is, sőt ez utóbbi helyen a laikus-misszionárius és hivel között sajnos meghasonlás is támadt, a mi szintén ottani poziczióknk gyöngítésére szolgál.

Hisszük azonban, hogy főtiszt. Püspök aa. bölcsessége keresni fogja és meg is találja ama módozatokat, melyek mellett a fennebbiekből vázolt sajnálatos helyzet romániai misszióknkban megszüntethető leend.

(Folytatjuk.)

Egyházkerületünk közgyűlése.

Harmadik nap.

Negyedik ülés május 27-én d. e.

(Folytatás.)

Ugron Zoltán képviselő aa. szól először hozzá e tárgyhöz. Nézete szerint az Igazgató-tanács és a hetesbizottság egymással hadilábon állanak s a közö; munkálattal vívott háboruban a győző a bizottság. Kifogásolja, hogy az Igazgató-tanács a kiküldetés szerinti szerepet megcserélte s míg helyette a hetesbizottság végzi a vagyoni ügyek számbavételének és tisztázásának terhes munkáját s terjeszti elő a kibontakozás útját jelölő javaslatokat, addig az Igazgató-tanács, illetéktelenül, a bíráló kényelmes szerepét tartja meg magának.

A *zsombori birtok* kezelésében nagy baj, hogy semmi jövedelmet nem tud felmutatni s még nagyobb az, hogy erről ez ideig nincs semmi számolás Vagy hanyagság, vagy tudatlanság idézte elő az egyházi vagyont káros kezelését s mert itt fizetett hivatainokokkal állunk szemben, kik sáfárkodásukról kötelessék beszámolni s tetteikért helyt állani, indítványozza, hogy az illetőkkel szemben a fegyelmi vizsgálat és az anyagi kártérítés kötelezettsége mondassék ki.

Elnök aa. nem helyesli, ha a személyi motívumok ez ügy tárgyalásánál előtérbe lépnek s mikor a beterveztett javaslat a jelent véve alapul, keresi jövőre a kibontakozás útjait, a multak felidézésével késleltetőnk a tárgyalás rendes menetét.

Sándor József. Igaz, hogy az Igazgató-tanács volt útastíva, hogy az adott helyzetre tekintettel minél előbb készítsen javaslatot az iránt, hogy az egyházkerületi közpénztár mily pénzügyi program szerint lehet képes jövőre megfelelni az összes terhelő kötelezettségeknek s minő elhelyezés mellett óvhatja meg az egyházi vagyont minden kockázattól s ezen munkálat bírálása lett volna a hetesbizottság teendője; ha megfordítva történt is a dolog s az Igazgató-tanács bírálja a bizottság pontokba foglalt javaslatait: ebben veszélyt nem lát és mert megvan a »periculum in more«, indítványozza, hogy közgyűlésünk a bizottság javaslatát fogadja el az általános tárgyalás alapjául s ezen bizottságnak terhes, sok fáradsággal járó, buzgó munkájáért közgyűlésünk fejezze ki köszönetét.

Sárkány Lajos dr., a bizottság referense tényekkel bizonyítja, hogy az ügymenet az Igazgató-tanács és a bizottság munkájában betartatott. Az Igazgató-tanács szolgáltatta a bizottság összes munkálatainak adatait s mindenben a bizottság kész szolgálatára állott. Ellentét sincsen közöttük. A bizottság 15 pontba foglalt javaslatából 12-öt az Igazgató-tanács egészen elfogadott s ezeknek elfogadását pártoló ajánlatával hozza a közgyűlés elé. Ajánlja a bizottsági javaslat elfogadását.

Kovács Gyula szintén ajánlja, hogy a kiküldött hetesbizottság munkálatát közgyűlésünk a tárgyalás alapjául fogadja el.

Deésy Zoltán szerint az Igazgató-tanács és hetesbizottság között nincs eltérés s nekünk is az együttműködés útját kell keresnünk. Tekintsük a mult számláját lezártnak. Ezért felkéri Ugront indítványának visszavételére.

Zeyk Dániel egyházkerületi főgondnok szerint a normal költségvetés a javaslatok elfogadásával könnyen real

alapra lesz helyezhető, ezért a javaslatnak általánosságban elfogadását szintén ajánlja

Ezen felszólalások után közgyűlésünk a hetesbizottság 15 pontba foglalt javaslatát a tárgyalás alapjául általánosságban elfogadja

Elnök aa. rövid szünetet ad.

*

Szünet után *elnök* aa. a gyűlést folytatva, a ma d. e. 9 – 11 óráig történt *választások eredményét kihirdeti* s megválasztottnak jelenti ki:

1. az *Igazgató-tanácsba*: *Becsek* Lajos, *Sárkány* Lajos dr., *Deésy* Gyula, *Parádi* Kálmán és *Lészay* Ferencz aait; *Parádi* Kálmánt azon kijelentéssel, hogy ő, mint az egyházkerület tanügyi előadója, eddig híven betöltött munkakörében fogja hivatalát az Igazgató-tanácsban folytatni;

2. az *orsz. ref. közalap végrehajtó-bizottságába*: *Bartók* György dr. püspök aát;

3. a br. *Baldácsy-alap kezelő-bizottságába*: *Bartók* György dr. püspök aát;

4. *konventi világi póttaggá*: *Sárkány* Lajos dr. aát;

5. a *lelkészképesítő vizsgáló bizottságba*: *Sándor* János, *Somkereki* Miklós, *Deésy* Gyula, *Elekes* Viktor dr. és *Bodor* János aait;

6. a *görgényi egyházmegye főgondnokaivá*: id. *Éltető* Albert és *Putnoki* Domokos aait;

7. a *széki egyházmegye főgondnokává*: *Schilling* Ottó aát;

8. a *szászvárosi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség főgondnokává*: *Fodor* Gyula aát.

9. a *gyula-fehérvári egyházmegye főgondnokává*: *Zeyk* Kálmán aát.

10. a *nagyszébeni egyházmegye főgondnokává*: *Szalánczy* Lőrincz aát;

11. az *egyházkerületi közjegyzői állásra* beadott 179 szavazatból *Kenessey* Béla theol. igazgató-tanár kapott 86 szavazatot, *Sándor* János n.-enyedi egyházmegyei esperes 35, *Elekes* Viktor dr. gyulafehérvári egyházmegyei esperes 35, *Deésy* Gyula kolozs-kalotai esperes 17 és *Lénárt* József lelkész 6 szavazatot.

Általános szavazattöbbséget a jelöltek egyike sem nyervén, *elnök* aa. kijelenti, hogy házszabályaink értelmében a két legtöbb szavazatot nyert között új választásnak van helye.

Erre *Barcsay* Domokos irdítványozza, hogy törvényünk betűszerinti értelmében a *Kenessey* Béla theol. igazgató-tanárra beadott szavazatok semmisítenek meg s nevezett a választhatók sorából kizárátván, rendeltessék el az új választás a két legtöbb szavazatot nyert között, mert csak *szolgálattevő lelkész* választható meg, holott a theol. ig.-tanár nem az.

Elnök br. *Bánffy* Dezső kijelenti, hogy nem osztja *Barcsay* Domokos véleményét; a theol. tanár nemcsak képesítve van a lelkészi szolgálattételre, de ezt végzi is, mit igazol a tegnapelőtti gyászünnepély lefolyása, melyen * épen *Kenessey* Béla theol. tanár volt a szolgálatttevő lelkészek egyike. A beterjesztett indítvány fölött a döntés a közgyűlést illetvén, *elnök* aa. azt szavazásra bocsátja. A szavazás elrendelése előtt *Zeyk* Gábor tízedmagával névszerinti szavazást elrendelő kérést terjeszt be, melynek alapján *elnök*

* A néhai püspök emlékére tartott gyászünnepélyen. Szerk.

aa. *Barcsay* Domokos indítványa fölött a névszerinti szavazást elrendeli; *Kádár* János titkár a gyűlési tagoknak — névsor szerint — szavazataik bemondása végett felszólítására felhívja; dr. *Borcsa* Mihály s-jegyzőt az indítvány mellett *igen*-nel, *Bodor* Gézát az indítvány ellen *nem*-mel szavazók jegyzésére utasítja.

Az érdekes szavazás alig negyed órát vett igénybe; mikor *elnök* aa. az eredményt kihirdeti. Az indítvány mellett szavazott 67, ellene 85. Ezen szavazás eredményeként *elnök* br. *Bánffy* Dezső aa. kijelenti, hogy *Barcsay* Domokos indítványát a közgyűlés 18 szótöbbséggel elveti, a theol. tanárt egyházkerületi közjegyzővé választhatónak tartja.

Ezen eredmény kihirdetésére *Zeyk* Gábor főgondnok aa. közgyűlésünknek tudomására hozza, hogy *Elekes* Viktor dr. a jelöltségtől visszalép. Ez a kijelentés megoldotta azt a még közgyűlésünk előtt álló függő kérdést, hogy *Kenessey* Béla után legtöbb szavazatot nyert jelöltek melyike bocsáttassék az újabb választás alá. Így közgyűlésünk az egyházkerületi közjegyzői állásra *Kenessey* Béla theol. igazgató és *Sándor* János esperes között az új választást elrendeli s *elnök* aa. ezen választás, valamint az ig.-tanács titkár- és összes algondnokválasztások idejét ma d. u. 3—5 órára, a gyűlés folytatását d. u. 4 órára tűzve ki, az ülést d. u. 1 órakor bezárja.

(Folytatjuk.)

Bodor Géza.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1899. jun. 22-én.

*Elnök*olt: főtiszt. és mélt. *Bartók* György dr. püspök aa. Jelen voltak: *Kenessey* Béla, *Becsek* Lajos, *Sárkány* Lajos dr. ig.-tanácsosok; *Maksay* János számvevő, *Deák* József pénztárnok és *Kádár* János dr. titkár

Elnök aa. a megjelent tagok szívélyes üdvözlése után bejelentette, hogy mélt. *Zeyk* Dániel főgondnok és *Vályi* Gábor dr. elnökhelyettes aai. hivatalos elfoglaltságukkal kimentették elmaradásukat. Szolgált tudásul.

A napirend során első sorban h. tanügyi előadó aa. jelentette be, hogy a nagy-enyedi tanítóképző vagyoni ügyeinek rendezésére az egyházkerület, illetve a n.-enyedi kollégium közötti viszonyának szabályozására még pár évvel ez előtt bizottság volt kiküldve, mely azonban, különféle akadályok miatt, mindezeideig nem kezdte meg működését. Ig.-tanácsunk a bizottság feladatává tett kérdések rendezését sürgősnek ítélvén, a bizottságot főtiszt. Püspök aa. elnökléte alatt *Kenessey* Béla, *Sándor* János, *Elekes* Viktor dr., *Nagy* Lajos, *Váró* Ferencz, *Sárkány* Lajos dr. és a tanügyi előadó aai. személyében újból megalakította és felhívta működésére s javaslatainak mielőbbi előterjesztésére.

Nagy-enyedi kollégiumunk előljárásiágának ama határozatát, mely szerint a gimnáziumi görög-pótló tanfolyamnak a folyó évi szeptemberben kezdődő tanévtől leendő felállítását mondotta ki, Ig.-tanácsunk nem hagyhatta jóvá, mert az ezzel járó költségek fedezésére kellő alap ki nem mutatott, sőt a fedezet megléte annai is inkább kétséges, mert a kollégium most és a közeljövőben a második, sőt — szükség esetén — harmadik gimnáziumi párhuzamos osztály fenntartásával, a vallás-tanári tanszék szervezésével, a tornatanári javadalom fölemelésével stb. oly rendkívüli kiadásoknak néz elébe, melyek mellett határozatát a közel jövőben meg nem valósíthatja.

Jóváhagyta Ig.-tanácsunk a n.-enyadi Bethlen-kollégiumnak ama határozatát, melyszerint a tornatanári állás javadalmát 800 frt alapfizetésben, 600 frtig mehető ötöd-éves korpótlekban és 200 frt szálláspénzben állapította meg.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr leirata folytán fölhívta Ig.-tanácsunk a m. vásárhelyi kollégium 70 évnél idősebb két tanárát, hogy nyugdíjazási kérését e tanév folyamán adja be.

Szilágy-bagosi iskolánk államosítása, az egyházközség által megállapított feltételek mellett, engedélyeztetett.

Jóváhagyta ezek után Ig.-tanácsunk a s.-szt.-györgyi kollegiumi tanárok korpótlekainak rendezésére vonatkozó előjárósági határozatot, az idevonatkozó közgyűlési határozat rendelkezéseinek megfelelő módosításokkal és jóváhagyó tudomásul vette a zilahi kollégium többrendbeli határozatait, melyek a miniszteri vizsgáló biztos észrevételei alapján keletkeztek s az abban kitüntetett hiányok megszüntetését célozzák.

Az iklandi Filep Péter-alapítvány kezelése körül konstatált szabálytalanságok megvizsgálására szervezeti bizottság jelentéséből sajnálattal vette tudomásul Ig.-tanácsunk, hogy a néhai kezelő gondnok által tényleg több rendbeli mulasztás és szabálytalanság követetett el, melyek miatt az alapítvány tekintélyes összegű kárt szenvedett. E kárösszeg erejéig a néhai gondnok örökösének jótállása elfogadtatott s a jótállás kellő biztosítására a kezelő bizottság útasítást nyert. Jóváhagyatott egyúttal a kezelő bizottság elhatározása, melyszerint kezelő gondnokká Kóbori János, m.-vásárhelyi tanár aát. választotta meg és a bizottság elnökéül Ig.-tanácsunk által ngs. Péterffy Dénes, egyházmegyei tanácsbíró aa. kéretett föl.

A makkfalvi székely nemzeti iskola gondnokságának a központi kezelés alatt álló 3000 frt tőke kiadása iránti kérését Ig.-tanácsunk nem találta teljesíthetőnek, mert az iskolai alap vagyonának keblki kezelését eléggé biztosnak nem látja. A bővebb tájékozás megszerzése céljából azonban elrendeltetett az alap kötvényeinek a vonatkozó összes biztosítéki okmányokkal felszerelten leendő fölterjesztése.

Török István dr. kolozsvári kollégiumi tanár aa. kérésére »Magyarország Története népiskolák számára« című tankönyve most megjelent harmadik kiadásában is melegen ajánlatott a kollégiumokkal kapcsolatos elemi iskolák és összes népiskoláink használatába.*

A detreheimi körlelkészség indokolt kérésére megengedte Ig.-tanácsunk, hogy a lemondás folytán megüresedett körlelkészi állás a folyó év végéig betöltetlen maradjon és az interkaláris jövedelemből a parochiális épületek renoválása végrehajtsassék.

Vályi Gábor dr. elnökhelyettes aa. indokolt kérésére, két havi szabadságidőt engedélyezett Ig.-tanácsunk részére s ezen időre az elnökhelyettesítési teendők végzésére nt. Kenessey Béla aát kérte föl.

Nagy Sámuel, mikkfalvi tanító aa. felebbezésének el-

útasításával jóváhagyatott a kükküllői egyházmegye tanácsának ama határozata, mely szerint nevezett állami tanító kántori honoráriumának emelése, az egyház szűkös anyagi viszonyai miatt, meg nem engedtetett.

A segesvári egyházközség új adózási szabályzatát nem hagyta jóvá Ig.-tanácsunk, mert az abban alkalmazott osztályadó-rendszert az adó fogalmához fűzött kívánalmakat kielégítőnek nem találta. Utasított ezért az egyház, hogy progressiv jövedelmi adó alakjában állapítsa meg egyházi adóját.

Balogh Sándor, m.-bodoni lelkész aának felebbezése, melyben Ig.-tanácsunk egyik közigazgatási végzésének megváltoztatását kéri, elutasított azzal a figyelmeztetéssel, hogy az ilyenmü határozatok ellen csak a ker. közgyűléshez lehet felebbezni.

Zilahi egyházközségünk előjárósága magyarázatot kért Ig.-tanácsunktól az Utasítás 192. §-nak értelmezésére nézve, minthogy az egyházközség kebeleiben nézeteltérés van a közeli papválasztásnál követendő eljárás tekintetében. Ig.-tanácsunk azonban a kért magyarázatot meg nem adhatta, mert arra nem illetékes, sőt a kérdésre nézve véleményt sem nyilváníthatott, minthogy a kérdés felebbezés alakjában döntése alá kerülhet, előleges véleménynyilvánításával pedig az egyházközség határozatának prejudikálhatja.

A kercedi és márkodi egyházközségek kepeváltási szabályzatait erősítette meg ezek után Ig.-tanácsunk, jóváhagyván, szokott fenntartással, a kepeváltás folytán módosult papi díjleveleket is.

A deési Novák-féle ház két évi gondozásáért 22 frt 50 kr. honorárium utaltatott ki Bülgözdi Mihály deési lakos házgondnoknak.

Sófalvi egyházközségünk indokolt kérésére kiutalta Ig.-tanácsunk az egyház 500 frtos regálétökéjét adósságtörlesztésre, kötelezve az egyházat az így elköltött tőke-vagyonnak apróbb részletekben leendő restituálására.

Végül közig. bírósággá alakult át az Igazgató-tanács s e minőségében, beható tárgyalás után, jóváhagyta indokainál fogva a marosi egyházmegyei tanács, mint első fokú közig. bíróság amaz ítéletét, melylyel a néhai SzászKároly, volt ny.-szeredai lelkész örökösei és az egyház közötti osztokodás kérdésében ítékezett.

Legvégül főtiszt. Püspök aa. jelentette be, hogy hozzá az ig.-tanácsi tisztviselők kérését adtak be az iránt, hogy a hivatalos órák egy folytában, t. i. reggel 8 órától déli 2 óráig tartassanak, hogy ez által a tisztviselők is némi időt nyerjenek egyfelől a kerület házainak gondozásával járó teendőik végzésére, másfelől pedig magán-ügyeiknek intézésére. Jelzi főtiszt. Püspök aa., hogy e kérés alapján, melyet maga is méltányosnak tart, megadta az elnöki engedélyt a hivatalos órák jelzett beosztására, egyelőre próbaképen szeptemberig, a mely intézkedésének jóváhagyó tudomásul vételét kéri. Tudomásul vétetett.

Több tárgy nem lévén, elnök aa. az ülést bezárta. r s.

TÁRCSA.

Adatok az erdővidéki ev. ref. egyházmegye történelméhez.

Az István által alapított püspökségek között van fölemlítve a történelemben az erdélyi is, hol szintén a pogányokkal kellett megvívnia a nagy királynak, hogy

* L. lapunk 26. számának »Hivatalos rész«-ében. Szerk.

lerekhassa a keresztyénség alapjait. Miként a veszprémi püspökséget a sántán győző sz. Mihálynak ajánlja István a Kupán vett győzelem emlékére, ugyancsak sz. Mihálynak dedicalja az erdélyit is a Gyula vezéren vett győzelem megörökítésére. Az alapítás 1003-ban történt, mikor már az erdélyi egyház építésének szükségessége sürgősen fennforgott. Az alapítás jelentősége abban van egyfelől, hogy erdély meghódolása után nevezheti magát István csak az egész Magyarország

királyának, másfelől pedig az egyház építését a győztes király a keresztyénség nagy elleneinek kezéből elvett kincsekből eszközölte.

Az új püspökség székhelye Gyulafehérvár, a régi római katonai középpont: Apulum lőn. A püspökség első alakulásában a Nagy-Szamos völgyén felül északra nem ért, délen és keleten az Olt forrásvidékén túl szintén nem terjedt.¹ S bár kezdetben Erdély egy püspökség alá lett rendelve, a későbbi korra nézve mégis azt olvassuk a történelemből, hogy a XII. század vége felé és a következőnek elején, az ő politikai szétdaraboltságának megfelelő volt egyház-közigazgatási szakadozottsága is, mikor a vajdaságnak éppen úgy megvan a maga püspöksége, mint a hogy a székelység és a szásztelepekeknek is egy része a *milkói* püspökség alá tartozott.²

A székelységnek a csak nem régiben megtért kunokkal a milkói püspökséghez való beosztása nem tetszett, miért Theodorik kun püspök 1228 körül békességre és szeretetre inti őket.³ A békesség helyre is állt azon az alapon, hogy a székelyföld az esztergomi érsek nagyobb befolyása alá kerül,⁴ de míg a vizsály tartott, a közben a milkói püspökség is 1241-ben tárdulás következtében megszűnt⁵ s bár helyreállítására többször tesznek kísérletet, azért az valósággal soha helyre nem állt; címét azonban püspökei, kik idegen dioecézisekben szolgáltak, továbbra is megtartották.

Az elpusztult püspökségnek a székelyföldre kiterjedő belső közigazgatási szervezetéről annyit lehet tudni, hogy két esperességre s mindenik főesperesség 3—3 alesperesi kerületre volt felosztva. A főesperességek közül a *telegdi* Maros-Torda, Csík- és Udvarhely-megyék területén feküdt, marosi, csíki és erdőháti alesperesi kerületeivel.⁶ Az erdőháti alesperesi kerület a régi Bardóc-fiuszék egynehány egyházközségét is magában foglalta, tehát az erdővidéki ev. ref. egyházmegye nyugoti részére is kiterjedt. A telegdi főesperességből a székelyek egy 1280-ban kelt oklevél szerint, melyben birtokeladásról van szó, mint bizonyágtevők szerepelnek.⁷ Ezen esperesség nevét a *Telegd* nemzetségtől vette; Udvarhszékét még 1301-ben is Telegdnek hívták,⁸ mely elnevezés ma csak a megye legkeletibb szélén lévő Nagy-Bacon helység egyik felének telegdi előnevében maradt fenn.

A másik főesperesség a *kézdi*, az előbbinél jóval kisebb volt, mivel kézdi, orbai és sepsi alesperességi kerületeivel a mai Háromszék-megye területén alig terjedhetett túl.⁹

A milkói püspökség megszűnése következtében a püspökségnek erdélyi területrészei egészen elszakadtak, miért az említett székely főesperességek az 1232—37-ik

évi pápai tizedjegyzékben ugyanazon néven, mint az erdélyi (gyulafehérvári) püspökség archidiaconatusai szerepelnek, melynek ezen időtől kezdve 13 főesperessége lett, u. m.: fehérvári, dobokai, hunyadi, *kézdi*, kolosi, krasznai, küküllői, ózdi, *telegdi*, tordai, ugocsai, szathmári és szolnoki¹. A kézdi főesperesség alesperesi kerületéből a sepsii ezen újabb felosztás szerint a fehérvári főesperességhez osztatott be, mely felosztás minket közelebbről azért érdekel, mivel az erdővidéki ev. ref. egyházmegye legtöbb ma is meglévő, de azóta reformálódott községe ezen alesperesi kerületben található fel már a XIV. század elején. Így: *Nagy-Ajta* ezen a néven szerepel Ahch; *Nagy-Baczon*, közel a telegdi főesperesség határához = Bachan, Rachan; *Bardocz* = Bandachfalva, villa Bardach; *Bölon* = Belen; *Bibarcztalva* = Biborch, villa Bibouh, Byborch; *Olasztelek* = Olozteluk; *Száraz-Ajta* = Sanzacha, Zozacha; *Vargyas* = Voyigas villa, Wardach villa; *Száldobos* = Zaldubus². Az erdővidéki ev. ref. egyházmegye jelenlegi 13 anya- és 3 leányegháza közül tehát 9 egyházközség nevét találtam föl azon a térképen, mely a XIV. század elejéről Magyarország egyházi beosztását tünteti föl. Minthogy a reánk maradt tizedjegyzék tartalma, melynek az alapján a térkép készült, magában véve, több oknál fogva fogyatékos, azért a középkori Magyarország egyházi térképe sem mondható teljesnek. Ezért kétségtelen, hogy nemcsak a felsorolt parochialis, vagy anyaegházak, mert rendszeren csak ezeket vették be a regestumba, voltak meg a XIV-ik század elején, hanem több fiók- vagy leányegház is létezett mellettük, melyek pedig akkor sokkal nagyobb számmal voltak³. Valószínű, sőt egész bizonyosra vehető tehát, hogy a reformáció ujitó szelleme a tizedjegyzékben fölemlített 9 községnél jóval többet talált az egyházmegyét jelenben alkotó községek számánál is. Hiteles okmányok, határdülő nevek, ásatások, régészeti vizsgálódások, a vidéki lakosság közt élő hagyományok tanuskodnak e mellett.

A Székelyföldre s különösen a Barczasággal szomszédos erdővidéki egyházmegye területére Benkő József szerint „*Brassai Honterus János által hata el a reformatió*“, kinek megjelent munkái oly hatást tettek, hogy minden községben ismertté tették nevét.⁴ Hogy Erdővidéken jelenleg mégis nem lutheranus a hívek többsége, Benkő J. azzal okadatozza, hogy a hitújítás korában még nem volt a *Luther és Calvinus szerint való reformatiónak* nagy különbsége Erdélyben, hanem a kik a római katolikusoktól elszakad-

¹ Magyarország egyházi földleirása XIV. század elején, II. r. 628. l. Térképmelléklet a mű végén.

² A fenti mű térképmelléklete.

³ Századok 1869. VII. 473—474. és a Magyar Sion V. 911—820. l.

⁴ Az egyházmegye régebbi koraire nézve legbiztosabban tájékoztat Benkő József, nemzeti történetünk e hasznos munkásának, »Filius Posthumus« cz. kéziratban 1770-ből hátrahagyott nagy becsű műve, mely jelenleg is az egyhm. levéltárban őrzetik. Az eredeti kézirat példányt 1881-ben asz.-udvarhelyi gymn. számára lemásoltatta néhai *Szakács Mózes* tanár. Pár évvel ez előtt a sepsi-sz.-györgyi Mikó-tanoda is lemásoltatta. Összesen tehát 3 példányban van meg. Tudomásom szerint az erdővidéki papság körében mozgalom indult meg ezen egyháztörténelmi szempontból felette becses mű kiadása iránt.

Ortvay F. Magyarország egyházi földleirása a XIV. század elején 1891. II. r. 619. l. Térképmelléklet a mű végén.

² Benkő József: Milkovia 1781. I. r. 85. l.

³ Milkovia I. 116. és a Székely Oklevéltár 1872. I. 6.

⁴ Székely Oklt. I. 13. 14. l.

⁵ Milkovia I. 175. 159.

⁶ Vészely: Egyháztörténelmi adat. I. 381. l. v. ö. a »Századok« 1869. VII. 473—474.

⁷ Székely Oklt. 1872. I. 20. l.

⁸ Nemzeti Társalkodó 1838. II. k. 41—60.

⁹ Milkovia I. 55. l.

tak, azok együtt tartottak és reformátusoknak neveztek. A két új hiten lévők eleinte gyüleseit is együtt tartották és csak később szakadtak el egymástól, midőn a szászok Luther, a székelyek Calvin tanai mellett maradtak meg¹.

Az 1543-ik évi Kolozsváron tartott gyűlés is nagy hatással volt az új hit terjedésére, melyen a Székelyföldről is számosan megjelentek és a vallási dolgok tárgyalása közben »az eddig nem értett dolgokról is fővilágosítottán«, a sok mesterséges módokkal keresztülvitt próbálgatások, sőt fenyegetések után sem voltak többé visszatéríthetők az új hitről.²

Az új tan gyorsan terjedt el, de mégis nem minden visszahatás nélkül, mert több községben a hívek fájlalták a régi látványos szertartások elmaradását. Ezért több községben visszatérnek a katolikus hitre. Így tesznek pl. a baróthiak, hol a traditio szerint egy Baróthi Kata nevű hitbuzgó nő összegyűjtve a helység asszonyait és leányait, az új hitet terjesztő szónokokat kiűzette Baróthból, megtartván ekként a népet a régi vallásban.³ A magyar-hermányiak is visszatértek a baróthiak példájára, miután az első, András nevű református papjuk megbotránkozást keltett a népben azzal, hogy a templomból kihányt zászlós keresztet a rosszul fedett asztagjára tűzette fel, hogy attól az ártalmas verebeket távolartsa.⁴ A mélyen megsértődött hermányiakat csak a később oda küldött tanítók tudták kellő tapintattal és felvilágítások adása után visszatéríteni ismét a református hitre, melyet mind e mai napig meg is tartottak.

(Vége következik.)

Karácsony Béla.
főgymn. tanár.

Irodalom.

Paedagogiai Kalauz. Útmutatás az osztatlan hatosztályú elemi iskola tananyagának a miniszteri tantervben kijelölt keretben, módszeres félórás tanmenetekben való felosztására és gyakorlati útmutatások és példák annak módszeres kidolgozására. Összeállította: Bergenyi Soós Antal kunfélegyházi áll. tanító-kép. rendes tanár. Megjelent Kecskeméten. Bolti ára 80 kr. Soós Antal irodalmi működése előnyösen ismeretes s most megjelent *Kalauza* is főként az elemi tanügygel foglalkozó köröknek éppen meghálálni való szolgálatot tesz.

Különfélék rovata.

Bartók György dr. egyházkerületünk püspöke június 25-én búcsuzott el szászvárosi híveitől. A szép és lélekemelő ünnepély emlékét, melynek központja a távozó, jó lelkipásztor, — püspökünk vala, az egyházközség szeretetének osztatlan megnyilatkozása, a város minden vallású és nemzetiségű lakóinak tömeges rész-

vétele és a távoli vidékekről is ez alkalomra nagyon sokan egybegyűltek tettek el nem mulóvá, felejtethetlenné az egyházközség történetében, az ünnepeit és ünneplők elméjében, szívében. A tágas templomot teljesen megtöltötte az öröm és bánat. Az öröm, hogy a ki hű volt eddigelő a kevesebben, többre bízott ezután és a bánat, hogy válni kell. A templomban egyházkerületünk egyik ékesen szóló papja, *Sylvester Domokos* mondott gyönyörű alkalmi imát, mely után *Bartók György dr.* püspök tartotta meg búcsubeszédét. A hatás mély, tehát igaz volt: megrezdültek a szívek húrjai és szem könny nélkül nem maradt. A templomi ünnepélyt tisztelgések és délután 1 órakor bankett követték, mely utóbbin mintegy háromszázan vettek részt és a melyen együtt lehetett látni a város és megye előkelőségét, mindenik felekezet és nemzetiség képviselőit. Este fáklyásmenettel, szerenáddal tisztelgett a tisztelgők nagy tábora püspökünknek, hogy még egyszer leróhassa elismerésének adóját azzal szemben, kit Erdélyben a legmagyarabb egyház méltónak ítelt lelkészei között az első helyre. Szívünkben óhajtsuk, hogy az első helyen Ilyés lelkével és erejével lehessen mindenkor az Ur előtt.

Kitüntetés Becsek Lajos igazgató-tanácsos, a kolozsvári kir. törvényszék bírója, közelebről a kolozsvári kir. táblához táblabíróvá neveztetett ki. Örömmel emlékezünk meg e kitüntetéséről, mert a kitüntetett nemcsak kitűnő jogtudós, hanem anyaszent-egyházunknak is buzgó, munkás tagja, egy valódi kalvinista ember: szerény, becsületes, igazságos.

A kassai ev. ref. egyházközség a száz évvel ezelőtt tartott legelső püspöki látogatás emlékére múlt hónap 25-én ünnepélyt rendezett, a melyen a 83 éves agg Kun Bertalan püspök is részt vett. Az emlékünnepek nem csak erkölcsi, de anyagi sikere is volt. A mennyiben az ez alkalommal tartott közgyűlésen határozatilag kimondották, hogy a templomot restaurálni fogják s e célra 900 frtot gyűjtöttek is.

Nemzetközi gyermekvédő kongresszus tartatik folyó évi szeptember 13—17 napjain Budapesten. A kik a kongresszus célja, ügyei iránt érdeklődnek, felvilágosításért forduljanak Scherer Vilmos irodavezetőhöz (Budapest, VIII. József-körút 43. sz.)

A »Protestáns Pap« című gyakorlati szak közlöny folyó évi 6. száma a következő tartalommal jelent meg: Jézus az igazság. Tüzbiztosítás. A keresztény ember királyi papsága. Jellemképek a bibliából. Egyházi beszéd. Beszédvázlatok. Ima. Siri beszéd. Törvények és rendeletek. Irodalom. Különfélék. Vegyes. Egyházi tisztviselők választások. Halálozások.

A »Protestáns Országos Árvaegetlet« választmányának **negyvenedik évi jelentése az 1898. évi működéséről.** E jelentés szerint az árvaháznak 1898-ban 106 bennlakó növendéke volt, 60 fiú és 46 leány; 45 künnlakó árva segítésére fordított 2070 frtot. Az intézetből a jelzett évben különböző pályákra 15 növendék bocsátott ki. Az egylet vagyona 449,917 frt 67 kr.; 1897 végével volt 362,913 frt 13 kr., tehát egy évi vagyongyarapodás 87,004 frt 54 kr., alapítványokban, adományokban és hagyományokban azonban összesen 91.110 frt folyt be. Legnagyobb alapítvány volt a múlt év július 8-án elhunyt Blahunka Ferenczé: 80,000 frt. A kiadások 25,888 frt 42 krt tettek, a bevételek 112,892 frt 96 krt, de ebből levonva az alapítványokat stb., a rendes bevételek összege a kiadásokkal szemben csak 21,782 frt 65 kr. Talán mondanunk is felesleges, hogy ezen egylet milyen nagy horderejű, áldásos munkásságot fejt ki évről-évre és mennyi fáradsággal, nehézséggel küzdve,

Filius Posthumus 1770. II. r. 8. 9. l.

Ugyanott. 6. l.

³ Magyar Sion 1868. 818. l.

⁴ Filius Posth. II. 9. l.

harczolja! De munkásságának meg is van eredménye. a melynek szívéből örvendünk, mert az eredmény hazánknak és szent vallásunknak egyaránt dicsősége.

A Kolozsvárt megjelenő »Unitárius Közölny« közelebbi 7 számában »Egy anya« »Az unitárius vallás előnye gyermekeink nevelésére nézve« című cikkében valami összehasonlítást csinál az ev. ref. és unitárius vallás közt, az előbbit nagy merészen *félig* felvilágosodott vallásnak nevezvén s *ennél* a protestantizmusnál százszorta *ésszerűbbnek* (?) tartván még a katolicizmust is. Egy helyen így nyilatkozik: »En nem szeretem a mi kálvinista szent-lelkünket (megjegyzendő, hogy az író ev. ref. vallásban neveltetett), mert daczára Istenvoltának — részrehajló volt s okvetlen megkivánta a keresztséget; a többi szegény törekvő embert pedig önhibáján kívül a sötétségben hagyta sinlődni« No, de nem is idézünk többet, summa summarum: a mi vallásunk nem ér semmit. A világrt sem vitatkozunk az íróval, még a Szerkesztővel sem, ki csillag alatt arra biztatja az író, hogy »Csak szóljon minél többször.« Egyszerűen feltűnt nekünk a cikkecske, mert két igazságot erősít meg. Egyik ez: a képtelen ellentétek vonzódnak egymáshoz. A másik pedig ez: minden vallás jó vallás: az unitárius vallás is jó vallás.

»Bérmaút.« A Gyulafehérvári »Közművelődés« 27 száma hűségesen beszámol az „erdélyi püspök“ (?) mult hónapi bérmautjáról. h gy mily egyszerű dolgok, különbségnélküli fogadtatások, *visszatérések* (?) történetek most is? A jó s ha lehet, testvéries viszonyra való törekvést csak helyeselni tudjuk, de nem állhatjuk meg, hogy ide ne iktassuk Jézusnak ama mélységes értelmű, intő, figyelmeztető szavaiból bár a legelsőt: „Őrizkedjetek“.

Középkor eleje a 19-ik század végén. Franciaországban a Notre-dame de Lorette templom vikáriusa egy könyvet adott ki, mely mindazok számára, kik Dreyfus ártatlanságában hisznek, a pokolban tüzes vassal való megkínóztatást helyez kilátásba.

A nagy-ilondai róm. kat. és ev. ref. egyházak templomépitési alapja javára július 8-án a büdöspataki fürdővendéglő nagytermében zártkörű nyári táncmulatság lesz. Védnökök: Simó Lajos főgondnok, Simó Béla tanfelügyelő, Torma Miklós dr. alispán, Teleky Árpád gróf, Voith Gergely Rendezőbizottsági elnökök: Ince Lajos kaczkói körlelkész és Miklós Albert magyar-láposi róm. kath. lelkész.

Értesítés. A nagyváradai ev. reform leányintézetében az 1899—1900-ik tanév folyamra leendő elhelyezés iránt a születési, iskolai, himlőoltási és orvosi bizonyítvánnyal felszerelt kérvények vagy személyesen, vagy posta útján a *f. évi augusztus hó első napjáig a nagyvárad-újvárosi ev. ref. lelkész-hivatalhoz* nyújtandók be. Későbbi jelentkezések csak az esetben vétetnek figyelembe, ha a megállapított létszám el nem éretett. Az intézetbe felvétetnek a 4 elemi osztályt sikerrel végzett s a községi polgári leányiskolában tanulni óhajtó növendékek; továbbá olyanok, kik a róm. kath. tanítónőképzőintézet első, vagy második évi, valamint az óvóképezde első évi tanfolyamára iratkoznak be. A „szervezeti szabályzat“ értelmében a tiszántúli ev. ref. egyházkerület területén lakó lelkészek és tanítók gyermekei 150 frt., más társadalmi állásu, vagy más egyházkerületben lakó szüléknek protestáns, —ugyszintén vegyes házasságban élő szüléknek nem prot. vallásu gyermekei is 200 frt s egyéb hitfelekezetűek pedig 250 frt ellátási díjat évnegyedes részletekben és a belépéskor orvosi díj czímen 7 frt járulékot fizetnek. A mosatás, zene és nyelvtanítás külön díjazandó. — A szülők ezuton is felkéretnek, hogy gyermekeiket a lehető legegyszerűbb szerelésekkel és ruházattal lássák el. Megkeresésekre a fentemlített lelkész-hivatal felvilágosítással szívesen szolgál. — Nagyváradon, 1899. évi június hó 25-én. Az igazgató-bizottság.

Kiadóhivatal üzenete.

Tiszt. *Molnár Lajos* egyházmegyei pénztárnok úrnak. *Kebele, Jedd, H.-Bodon, M.-Szt.-Király, Tompa* és *Bőő* előfizetéseit (à 5 frt) vettük s nevezett egyházközségeket a hátrálékosok sorából töröltük.

Hivatalos rész.

376—1899.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegye nt. esperesi hivatalának és püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség t. t. kebli tanácsának.

Vonatkozással az egyházkerületi püspöki széknak m. é. június hó 5-én tartott üléséből kibocsátott s az »Erdélyi Protestáns Lap« nak m. é. 26. számában megjelent körlevélre, fölhivom valamennyi n. t. Esperes afiát, valamint a püsp. vizsg. alatt álló egyházközségek t. t. Kegli Tanácsait, hogy félévi jelentéseiket hivatalomhoz mielőbb, legkésőbb azonban e hó 31-éig megtenni sziveskedjenek

Kolozsvárt, 1899. július hó 5-én.

Dr. Bartók György,
püspök.

377—1899.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegye n. t. esperesi hivatalához, püsp. vizsg. alatt álló egyházközség t. t. kebli tanácsához.

Van szerencsém fölkérni Czimzetteket, hogy egyházmegyéjüket, illetve az egyházközség területén élő lelkészi özvegyek és kiskorú árvák névsorát, ez utóbbiakra nézve a következő adatokat: *hogyan mikor születtek? a most zárult iskolai évben hol és miféle tanintézetben tolytatták tanulmányaikat?* — hivatalomhoz legkésőbb a f. július hó végéig beküldeni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1899. július hó 5-én.

Dr. Bartók György,
püspök.

2035—1899.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegyének m. t. Közgyűléséhez, az összes kollegiumok m. t. Előljáróságaihoz és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházak t. t. Tanácsához.

A folyó évi május hó 25—28. napjain tartott főt. egyházkerületi közgyűlés határozata folytán a jelen év őszén még egy rendkívüli egyházkerületi közgyűlés fog megtartatni, melynek egyik fontosabb tárgyalás a rendes egyházkerületi közgyűlések jelenlegi határidejének megváltoztatása van kitűzve.

A magyarországi egyetemes ref. egyház legfőbb kormányzó testületével: az egyetemes konventtel szemben fennálló viszonyokból kifolyólag ugyanis már régen észrevehető szüksége annak, hogy egyházkerületi közgyűléseink határidejét a mindig tavasszal megtartani szokott konventi üléseket kevéssel megelőző időre helyezzük át, hogy így mindama fölterjesztések és javaslatok, melyek kerületünk részéről a konvent elé tetetnek, közgyűlési tárgyalás alapján készülhessenek

el s hogy különösen az országos közalapot érintő ügyek közgyűlésből terjesztessenek elő.

E törvényes kívánalomnak Ig.-tanácsunk véleménye szerint akkor lehetne megfelelni, ha egyházkerületünk közgyűléseinek rendes ideje a polgári év végére, tehát október, november, vagy december hóra helyeztetnék át, mely határidő az eddigivel szemben fenntieken kívül is sok tekintetben czélszerűbbnek látszik.

Fölkérjük tehát a czímben említett összes hatóságokat, hogy e kérdést legközelebbi közgyűlésükön beható tárgyalás alá venni s annak eredményében arra vonatkozólag véleményt nyitvánítani sziveskedjenek, hogy vajjon az említett három hónap közül melyikben s annak melyik felében vélnék legalkalmasabbnak az időt a kerületi közgyűlés megtartására?

Az idevonatkozó vélemények fölterjesztésére határidőül f. évi szept. hó 15-dikét tűzzük ki, a mely határidőig a vélemények annál is inkább beküldendők, mert azokra Ig.-tanácsunk már a folyó évi rendkívüli közgyűlés összehívásánál is tekintettel kíván lenni.

Kolozsvárt, 1899. június hó 30-án.

Dr. Kádár János,
titkár.

Dr. Bartók György,
elnök.

356—1899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi ref. egyházmegyébe kebeleztetett bikfalvi egyházközség ev. ref. kántortanítói állására pályázat hirdettetik másodsor. Javadalom: 1 Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, $\frac{3}{4}$ hold kerttel 2. 80 kal. őszgabona tetszés szerint választva, ugyanannyi zab = 212 frt értékben. 3. Öt és fél hliter szemes törökbúza = 16 frt 50 kr értékben. 4. Kepeváltság, árvakepe és oszpora = 20 frt. 5. Öt öl tűzifa, vagy 35 frt. 6. Hét hold 557 □ öl szántó és kaszáló, 2 hold erdő haszonélvezete = 83 frt értékben. 7. Az egyházközség pénztárából évnegyedes részletekben 158 frt 8. Stóla = 5 frt. Összes fizetés, lakáson kívül, 529 frt 50 kr., melyből tisztán tanítói törzsfizetés: 400 frt.

Kötelessége a tanítói és énekvezéri törvényben megszabott tenni valók teljesítése mellett az összes osztályokban az ének- és tornatanítás; az egyházi dalkar vezetésében jártasok előnyben részesülnek. Az iskola két tanítóval ellátott felekezeti iskola.

Pályázati határidő 1899. július 30.

Folyamodványok nt. Vén Mihály esperes aához küldendők Bikfalvára

Kolozsvárt, 1899. június hó 30-án.

Dr. Bartók György,
püspök.

362 .899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozskalotai egyházmegyébe kebeleztetett *al-járai* ev. ref. egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik Javadalom: Tisztességes lakás a szükséges épületekkel és 543 korona értékű fizetés, a melyben a 34 hold canonica-porczió 153 korona értékben van felvéve. A fizetés többi része az alaptőkék kamataiból, két udvartól és a hivektől befolyó készpénz. Ezen fizetéshez járul ennek államsegélylyel való kipótlásáig a házi pénztárból 100 korona

Pályázati határidő f. év július 27-ike. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendők Gyaluba. Kolozsvárt, 1899. július hó -án.

Dr. Bartók György,
püspök.

363—1899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozskalotai egyházmegyébe kebeleztetett *kajántói* ev. ref. egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik

Javadalom: tisztességes lakás és 740 korona 22 fillér értékű fizetés, melyben készpénz 628 korona államsegély, Emke-segély stb. czímen, a többi a canonicaporczió és a hivektől bejövő kepe értéke.

Folyamodási határidő f. évi július 27-ike. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendők Gyaluba

Kolozsvárt, 1899. július hó 2-án.

Dr. Bartók György,
püspök.

370—1899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a Kolozskalotai egyházmegyébe kebeleztetett *kőrösfői* IV-ed oszt. papi állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom: Jó és kényelmes lakás melléképületekkel. A fizetés összes értéke hivatalos felszámítás szerint 1192 kor 90 fillér, melyből 1154 kor. 80. fill. részint a központból, részint a hivektől fizetendő készpénz, a többi a can.-porczió értéke.

Pályázati határidő f. évi július 27-ike. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1899 július hó 2-án.

Dr. Bartók György,
püspök.

76—1899. PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSOKRA.

A m.-szigeti államilag segélyezett ev. ref. főgymnasiumnál:

1. a latin-görög nyelvi,
2. a latin-magyar nyelvi,
2. a rajztanári

tanszékekre ezennel pályázat hirdettetik

A latin-görög tanszéket a nmélt. m. kir. Vallás- és közoktatási miniszter úr kinevezés útján, a másik két tanszéket a főgymnasiumi Kormányzó Tanács választás útján tölti be.

A latin-görög tanár köteles lesz a latin és görög nyelvet heti 18—20 órán át, a latin-magyar tanár a latin és magyar nyelvet heti 18—20 órán, a rajztanár pedig a rajzoló-geometriát, görög-pótló-rajtot és szépírást heti 20—22 órán át tanítani, azonkívül mindenik tanár — de csak a megszabott maximális óraszámom belül — más rokon tárgyak tanítására is kötelezhető.

Mindhárom tanszékek díjazása egyenként évi 1200 frt törzsfizetés, 200 frt lakbér és a megfelelő 100—100 frtos ötödéves korpótlék. A törzsfizetés fokozatos előléptetéssel 1600 frtig emelkedhetik. — Más tanintézeteknél alkalmazott pályázók magasabb törzsfizetése a fenti tanszékeknél is megmarad.

Pályázhatnak tanári képesítéssel bíró ev. ref. vallású egyének; ha oklevéllel nem bíró tanár választatnék meg, vagy neveztetnék ki, ez 800 frt fizetés és 150 frt lakbérrel segédtanári minőségben alkalmaztatik. — A pályázati kérvények anyakönyvi kivonattal, a képesítést, eddigi tanári, esetleg irodalmi működést, valamint a katonai szolgálat teljesítését igazoló eredeti okmányokkal és életrajzi adatokkal felszerelve f. é. július 31-ig alólirotthoz küldendők be. A latin-görög tanszékre pályázóknak kérvényeiket a nmélt. m. kir. Vallás- és közoktatási miniszteriumhoz, a többieknek a m.-szigeti ev. ref. lyceum Kormányzó-Tanácsához kell címezniök.

Mindenik alkalmazandó tanár az orsz. tanári nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagja.

M.-Sziget, 1899. június 20 án.

Héder János s. k.
lyceumi h.-felügyelő-gondnok.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Szeretetházunk sorsa.

Abban a pompás, modern épületben, mely a kolozsvári nagy-utczai új templomunk háttéréből oly barátságosan köszönti a szemlélőt, b. e. püspökünk idejéből egyik legszebb, de egyszersmind legterhebb örökség maradt egyházkerületünkre. Mintha azt akarta volna a Gondviselés, hogy arról a szép eszméről, magas kötelességről, melylyel elárvult gyermekeink iránt tartozunk, ne feledkezhesünk meg még akkor sem, midőn anyagi ügyeink rendezése minden vonalon szorgos takarékossgot, megfeszített erőt követel: az árvák befogadására czélszerű tervek szerint felépült Szeretetház otthonáról. A benne megtestesült szeretet szeretetének tárgyaira vár s míg künn a hozzá vágyakozó árvák sóhajtasát, nyögését hallani; gyermekek nélkül, árván az épület is, mintha leakarná vetni szép ruháját — romladozik. Az »alma mater« a gyermekek s az árvák az édes anya után esengenek. Keresik egymást és nem tudják megtalálni, pedig egymás nélkül mind a ketten árvák.

Egyházkerületi közgyűlésünk érezve azt a kikerülhetetlen erkölcsi kötelezettséget, hogy az egyszer elfogadott és helyeselt eszmét megvalósításra is kell juttatnia, hogy a felemelt épületet rendeltetésének kell átadnia, legutóbbi közgyűlésén ki is küldött egy bizottságot, mely a Szeretetház ügyében javaslatot terjesszen a legközelebbi (őszi) közgyűlés elébe.

Kétséget sem szenved, hogy ez a bizottság nemcsak a Szeretetház épületének értékesítése és felhasználása tárgyában küldetett ki javaslatot tenni, hanem ezt is beleértve, a Szeretetház ügyével kapcsolatos összes feladatokra nézve s első sorban az instituczió végleges szervezése, beállítása és fenntartása tekintetében. S csak a mennyiben ez, az alkotmányos tárgyalások és határozatok hozatala által hosszabb időt venne igénybe, lesz kötelessége másod sorban az átmeneti, vagy mondjuk időközi értékesítés és felhasználás tekintetében javaslatot tenni.

Azt a gondolatot, hogy a Szeretetház végleges berendezése és rendeltetésének átadása hosszabb időre elhalasztassék, maga az épület pedig úgy, a hogy lehet,

a legczélszerűbben és legjövödelmezőbben hasznosíttassék, bár pénzügyileg talán a leginkább ajánlkoznék, kizárja nemcsak az egyházkerület erkölcsi reputációja, hanem az az egyetemes konventtel való szerződés is, mely szerint a konvent az évi 500 frt tőkeszerzősegélyt egyenesen és határozattan a Szeretetháznak szavazta meg, melytől ha elesni nem akarunk, a Szeretetházra kell fordítanunk.

A Szeretetház végleges szervezése, beállítása és fenntartása tehát sürgős szükség lévén, azt hiszem, hogy az e tekintetben javaslattételre kiküldött bizottság jó neven veszi, sőt köszönettel fogadja, ha azok, a kik a kérdéstről gondolkoznak, elmondják nézeteiket s ez által egyfelől őket is tájékoztatják, másfelől a köztudat kiképződését is elősegítik.*

A Szeretetház beállítása és fenntartása kérdései közt a legfontosabb az anyagi erő kérdése s annnyival inkább, mert itt az épület felemelése, az 50 ezer forintnyi kölcsön évi törlesztési hányada és kamatja is állandó teherként szerepel. Honnan szerezni elő a szükséges, tekintélyes összeget: ez a főkérdés. A részletes számítások mellőzésével — a mire később még alkalmat kerítünk — most ez alkalommal csak egy pár olyan forrásra akarunk reá mutatni, a melyek a tervbe vett intézmény fennállását biztosíthatnák; előre kijelentvén, hogy e források nem olyan varázstermeszetűek, a melyek mindenkinek minden megterhelése nélkül ontanak a pénzt, sőt ellenkezőleg olyan protestáns, kálvinista természetűek, a melyek midnyánk közös megterhelése által lesznek elegendők is, elhordozhatók is.

Tudvalevő, hogy a Szeretetház-alap megteremtése pár év előtt úgy terveztetett volt, hogy a kerületi központi papi özvegy-árvai gyámintézet jövedelmének egyrésze, illetőleg később egész tőkevagyonára alakítatott volna át e czél szolgálatára. A jogi, gyakorlati és méltányossági okok legiója oly erővel lépett fel e terv

* Egyházkerületünk lapja első sorban éppen erre hivatott. Azért azt tartjuk, hogy minden kérdés nélkülözi a kellő előkészítést megnyugtató megoldást, míg itt a nyilvánosság organumában meg nem tárgyalatott. A közügyek intézésére gyakorlott befolyásnak ez az útja mindenki számára nyitva áll; kérjük, érdeklődésüket mutassák ki a megbeszélésben való buzgó részvétellel. Szerk.

ellen, hogy azt hosszú időre le kellett venni a napi-rendről. S kétségkívül ez intézet átalakítása csak a messzi jövő feladata, mikor özvegy papnéink és papi árváink nem lesznek annak legutolsó fillérére is oly mértékben reá szorulva, mint vannak ma.

A Szeretetház fentartásához tehát máshonnan kell az anyagi eszközöket előteremteni. S ki fog azon csodálkozni, ha itt első sorban a papságra hivatkozunk és gondolunk?! Az ő köréből merült fel először a Szeretetház eszméje, ő volt a ki felkarolta, melengette, érlelte s az előbb említett alapnak érinthetlen hagyása ismét az ő javára történt s maga a Szeretetház első sorban az ő árva gyermekei istápolására szolgál. Hogy a teher hordozásában is részt kell vennie: ez a legtermészetesebb. Nem is hiszem, hogy volna közülök valakinek kifogása. A súlyosbodó életterhekkal ha nem is arányosan, de jövedelmük is csak gyarapodhatik s a fizetés rendezés sokáig már nem huzódható kérdése náluk is csak rendezettebb anyagi viszonyokat fog teremteni. Fizetések arányában — hiszen a segítő-szeretethez köztünk ez a legmértányosabb formája — egy bizonyos %-ot, 2—3—5—8—10 frtig fel, bizonyára meghoz minden lelkész saját, vagy szolgatársai gyermekei javára és érdekében.

S ha az iskolafentartó testület részéről az állam helyesnek és méltányosnak találja a tanítók és özvegyeik, árváik gyámolítására hozzájárulást kívánni: nem méltányos-e, hogy az egyházközségek is ugyanezt tegyék papjaik hátramaradottjai érdekében és javára? Vagy bizonyos fix-összeget évenként, vagy a papi állomások után, a lelkész személyes hozzájárulásának megfelelő összeget csak elbirnak legszegényebb egyházközségeink is. Lelkészek és gyülekezetek együtt és egymásért vállvetve bizony sokat tehetnek e téren.

Sőt én szeretnék tovább menni s figyelmébe ajánlani a kiküldött bizottságnak, hogy iskoláink is mindenestől az egyház testéhez tartozván s pásztorok és doktorok egyazon Ur szőlőjében levén különböző munkát teljesítő szolgatársak, jó lenne meggondolnia, hogy a bár tekintélyesebb, de így sem valami fényes özvegyárvai ellátás tanárainknál is csak egy bizonyos időn túl és körülmények között kezdődik és áll fenn s így teljesen indokolt volna a Szeretetház jótéteményeiben való részesedéstől tanáraink családjaikat sem zárni ki. A megfelelő kötelezettségek teljesítése mellett a tanárarvákra is áldásossá válna ez intézmény. Tanáraink fizetése egy-egy első osztályu papi fizetéssel érnek fel s a Szeretetház tervezetének kezdetbeli exclusivitasát eltörölve, ha a tanárarváknak is megnyitattik a jótétemény útja, 80—90 tanárban s ugyanannyi állomás után közép- és főiskoláinkban mily tekintélyes támogatóra talál majd a Szeretetház intézménye!

A fenntartás költségeinél bizonyára számíthatnánk, mint állandó jövedelemre, a Baldácsi alap azon ezer forintot kitevő egy negyedére is, mely addig szegény egyházak, lelkészek és családjaik számára szolgált segélyül; de én azért még ennél is sokkal nagyobb súlyt helyezek azokra a társadalmi akciókra, a melyek midőn egyfelől papjaink és papnéink, gondnokaink és nejeik, tanáraink és tanárnéink hatalmas és buzgó táborokra által a legszélesebb körre kiterjeszhető voltakéntál fogva igen tekintélyes eredményekre számíthat-

nának, másfelől éppen erkölcsi kötelekeik által hatalmas társadalmi erőt és kapcsolatot hozhatnának létre hiveink különböző osztályai között s ez által is erősítenék kálvinista egyházi tudatunkat és összetartozandóságunk érzetét. A jótékonyág gyakorlásában, az özvegyek, árvák és elhagyatottak könnyei letörülésének áldott és szent munkájában leghamarább és legkészségesebben dőlnek le a társadalmi válaszfalak s a keztyüs kéz ebben a munkában fűződik legszívesebben együvé a kerges tenyérrel.

Ha ellenfeleink a fanatikus hittérítés ördögi művére alkotják testületeiket és nőegyleteiket, tegyük mi ezt a szeretet mennyei, anygali munkájára. Egy kerületi kálvinista nőegylet az Emke mintájára szervezve különböző czélú osztályokkal, egyházkerületi központi vezetőséggel Kolozsvárt, egyházmegyei és egyházközségi fiókokkal a vidéken: micsoda hatalmas hálózatná, erővé nőhetné ki magát Erdélyi hazarészünk református egyházában ennek áldására, javára. A pár forintnyi évi tagdíjak a tehetősebbek, fillérnyiek a szegényebbek részéről, szabad jókedvű adományok akár ruhában, fehérneműben, cipőben stb., nemcsak a kolozsvári Szeretetháznak lennének hatalmas támaszai, de természetesen reávezetnének a vidéki hasonczélú aggok, árvák, elhagyatottak gyámolítására szolgáló intézmények és intézetek megalkotására is. Egyszerű földmives hitsorsosaink, kiknél — fájdalom — oly nehéz helyen áll a pénz, az »Isten áldásából«, midőn betakarítják, olyan szívesen vetnek egy kévét, egy kupát a szűkölködők felsegélésére s lehet-e ennek anyagi és főként erkölcsi eredményeit kicsinyíteni?! Téli összejöveteleinken, kálvinista estélyeinken egy-egy áldásos, termékenyítő felolvasásnak lennének tárgyai ilyen intézményeink céljának, viszonyainak, jelentéseinek felolvasása, ismertetése. Egyházkerületünk tárgysorozatának, püspöki jelentésünknek legbecsesebb része az ilyen mozgalmakról való beszámolás, melynek feltétlenül hatnia, termékenyítenie kellene.

Igy lenne az ő földbe vetett új mag a mi Szeretetházunk, teremvén az új idők gyümölcseit, — áldásait.*

Nagy Károly
theol. tanár.

Igazgató-tanácsi jelentés.

(Folytatás.)

5. A kolozsvári protestáns szeretetház kérdésében tett múlt évi előterjesztésünket — tudvalevőleg — a főt. egyházkerületi közgyűlés függőben tartotta a vagyoni ügyek konszolidálására kiküldött hetes bizottság munkálatának beérkeztéig. A kiküldetésben eljáró hetes bizottság tényleg foglalkozott is e kérdéssel s miután az építkezésre fölhasznált tőkék s a szeretetház fenntartására szükséges összegek fedezésére a sorsjáték kellő jövedelmet nem hozott, azt az ajánlatot tette, hogy a készen álló épület bérlet útján értékesíttessék mindaddig, amíg adományok és alapítványok szerzésével az intézet fenntarthatása biztosítva lesz. Igazgatótanácsunk ennél fogva a ker. közgyűlés idevonatkozó rendelkezésének vételéig függőben tartotta az ez ügyre vonatkozó tárgyalásokat.

* V. ö. e. cikket az Igazgató-tanácsi jelentés 5. pontjával. Szerk

A teljesen befejezett és leszámolt sorsjáték eredménye korántsem elégitette ki a hozzá fűzött várakozást, mert az ily vállalatok lebonyolításával járó és nálunk még a tájékoztatás és félrevezetés folytán is tetemesen fokozódott költség a jövedelem legnagyobb részét fölemesztette úgy, hogy tiszta haszonképen két évi nehéz küzdelem után is csak 7884 frt 50 kr. mutatkozik.

Az intézet fentartására vonatkozó múlt évi javaslatunk végrehajtása különben valószínűleg az építési költségek teljes fedezete mellett sem volna eszközölhető, mert a fenntartási előirányzat egyik legnagyobb tétele: a lelkészek 2 frtos hozzájárulása még megállapítva nincsen s a testvéregyházkerületek ellenzése folytán hihetőleg teljesen el is esik s így e humánitárius intézmény életbeléptetésénél kizárólag csak saját erőnkre, hiveink áldozatkészségére leszünk utalva.

6. Az egyházkerületi vagyonkezelés menetéről ez alkalommal szólnunk fölösleges, mert egyházkerületi közgyűlésünknek alkalma lesz a legnagyobb részletességgel megismerni vagyoni helyzetünk állapotával a hetes bizottság kimerítő javaslatából és Ig.-tanácsunknak arra vonatkozó észrevételeiből, melyek különben e jelentéssel egyidejűleg előre is a főt. közgyűlés tagjainak rendelkezésére bocsáttatnak megismerés és tanulmányozás végett.

7. Az erdélyrészi állami telepítések egy kiváló és egyházkerületünket kellemesen érintő mozzanatáról is jelentést kell tennünk a főt. egyházkerületi közgyűlésnek. B. e. Bethlen András gróf, volt földművelésügyi miniszter és erdélyi egyházkerületi közgyűlésünk főgondnoktagja indította volt meg tudvalevőleg az erdélyi telepítéseket, Nagy-Sármáson és M.-Nemégyén tiszta református telepeket rendezve be és kikérve annak idején egyházkerületi főhatóságunk véleményét és támogatását is a telepek egyházi berendezésére nézve.

Ig.-tanácsunk kimerítő javaslattal szolgált volt a miniszter úrnak, kilátásba helyezvén az egyházkerület teljes mértékű erkölcsi és a szűkös viszonyokhoz mért anyagi támogatását is, de föltétlenül hangsúlyozta, hogy különösen N.-Sármáson az egyházi szervezkedés csak akkor lesz foganatosítható, ha a papi lakást és a templomot egészen az állam épített föl s ha ott állami iskolát szervez, ahol a kántori teendők vitelére kötelezett ref. tanítót alkalmaz s ezenfelül a papi fizetéshez is kellő mértékben hozzájárul, mert a telepes hivek megajánlott egyházi adójából — az egyházfenntartás rendes terhe mellett, a legalább is 800 frtban megállapítandó papi fizetés—egészen fedezetet nem talál.

(Vége következik.)

Egyházkerületünk közgyűlése.

Harmadik nap.

Ötödik ülés május 27-én d. u.

(Folytatás.)

Elnök br. Bánffy Dezső aa. az ülést d. u. 4 órakor megnyitva, a tárgyalás alatt álló hetesbizottsági javaslat részletes tárgyalását tüzi ki.

Közgyűlésünk a bizottság javaslatának 1., 2., 3., 4. pontjait vita nélkül egyhangulag elfogadva és határozattá emelve kimondja, hogy:

1. Az egyházkerület birtokában levő mindazon részvények eladandók, melyek állandó befektetésre nem alkalmasok és nem mint ilyenek vásároltattak. Az eladásnak fokkénti, a pénzpiacz kedvező alakulásának felhasználásával leendő keresztülvitelével az Igazgató-tanácsot megbízva, mely eljárásáról a közgyűlés elé indokolt jelentést terjesszen. A jelentésben indokolással előterjesztendő az is, ha valamelyik részvény eladását az Igazgató tanács későbbre halasztani jónak látta. Első sorban és sürgősen eladandók az 5⁰/₀-nál kevesebbet jövedelmező részvények.

2. A budapesti házak közül egyik, vagy másikat, melyeknek birtokban tartása újabb befektetést igényelne, a kolozsvári bérházak közül pedig mindazokat, melyek a mai kezelés mellett legalább 5⁰/₀-ot tisztán nem hajtának eladóvá teszi s az eladás keresztülvitelével az Igazgató-tanácsot bízza meg.

3. Utasítja az Igazgató-tanácsot, hogy tegye meg a kellő lépéseket arra, hogy összes kolozsvári ingatlanait egyetemesen terhelő jelzálogkölcsönök az egyes ingatlanok között telekkönyvileg megosztassanak oly módon, hogy az eladásra kijelölt ingatlanok a megfelelő jelzálogi teherrel az egyetemleges kötelezettségből kibocsáttassanak.

4. Utasítja az Igazgató-tanácsot, hogy a magyar nagsombori birtokot tegye eladóvá, a legkedvezőbb áron értékesítse s az eladás keresztülviteléig bérbeadás útján kezelje.

Az 5. pontnál *Ugron Zoltán* az általános vita rendjén tett indítványát megújítva, ismétli, hogy a zombori birtok eddigi kezelésének megvizsgálására közgyűlésünk küldjön ki bizottságot, mely indítványától azonban *Zeyk Dániel*, br. *Bánffy Dezső* és *Simó Lajos* egyházkerületi főgondnok affnak ez ügy érdemét megvilágító s általános megnyugvást keltő felszólalása után eláll s közgyűlésünk ezen pontot, valamint a 6. 7. pontokat szintén változtatás és vita nélkül elfogadva, határozatilag kimondja, hogy:

6. Utasítja az Igazgató-tanácsot, hogy a m.-n.-zsombori birtok összes bevételeiről, kiadásairól, kezelési tiszta eredményéről a megvásárlás idejétől a bérbeadás napjáig terjedő elszámolást s a meglevő bérházásról értékleltárt terjesszen a közelebbi közgyűlés elé.

7. Utasítja az Igazgató tanácsot, hogy a részvények és ingatlanok eladásából befolyó tőkékből első sorban és sürgősen fizesse vissza egyházkerületünk függő tartozásait.

8. Utasítja az Igazgató tanácsot, hogy jövőben minden rendes egyházkerületi közgyűlésre a megelőző évi zárszámadást és következő évi költségelirányzatot sokszorosítottassa s legalább két héttel a közgyűlést megelőzőleg minden közgyűlési tagnak küldje meg.

A 8. ponthoz *Zeyk Dániel* azon értelmezéssel járul hozzá, hogy az »azonnal« constatálható veszteségek a vagyonmérlegről »azonnal« írassanak le. Ezen javaslatát közgyűlésünk is magáévá teszi s ezen pontot az »azonnal« szócskával kiegészítve ekként emeli határozattá:

8. A jelzálog-kölcsönök cessioja folytán felmerült 25487 frt 30 kr. költség, valamint az 1898-iki zárószámadás veszteség-nyereség számlája szerint felmerült 10,960 frt 47 kr. hiány, összesen 36,447 frt 77 kr. »azonnal« töröltetik a vagyon-mérlegről

A 9. pontnál *Szabó Sámuel* ajánlja, hogy a kép-

zelt vagyont a vagyon-mérlegen ne vezessük, miért a hetesbizottság javaslatának ezen pontjához azon módosítást kívánja csatolni, hogy a túl magas áron vásárolt papírok a folyó cursus szerint értékelve vétessenek föl.

Elnök aa. erre megjegyzi, hogy a papírok nem a bevásárlási, hanem a múlt év decz. 31-iki árfolyam szerinti értékkel állanak a mérlegben s így képzelt vagyon jegyzéséről már azért sem lehet szó, mivel azóta az árfolyam kedvezőbbre fordult s jelenleg a jegyzetnél a tényleges érték magasabban áll. Különbösen sem tartja helyesnek, hogy az az árfolyam ingadozása szerint úgy egyházkerületünk központi kezelése alatt álló, valamint a kollegiumok és egyes egyházközösségek papíroiban elhelyezett tőkéi az időleges ingadozás szerint esetről esetre értékeltesse.

Sándor József indítványára ezen pontot az Igazgatótanács vonatkozó módosításával kiegészítve, az alábbi szöveggel emeli határozattá közgyűlésünk:

9. Az értékpapír eladásából, valamint a 8. pont alatt felsorolt törlésekből eredő tökehiány a közpénztár 250,670 frt 88 krnyi, a tartalékalap 8647 frt 2 krnyi, valamint a házipénztár 102,000 frtnyi, a krajczáros élőtőke 1500 frtnyi, a conversio többlet-alap 72,000 frtnyi tőkéjéből, ebben a sorrendben a megfelelő részletnek a vagyon-mérlegből »*esetről-esetre az évi zárszámadások elintézésével kapcsolatban teendő javaslatok alapján fog fejeztetni.*

(Vége következik.)

Bodor Géza.

TÁRGYA.

Adatok az erdővidéki ev. ref. egyházmegye történelméhez.

(Folytatás.)

A többi községekben is oly nehezen hagytak fel a katolikus vallás egy némely szokásaival, hogy bár 1536. és 1550 közt be volt fejezve a reformálódás a Székelyföldön, de még 80 év múlva is súlyos büntetések árán sem lehetett a népet véglegesen eltiltani azok gyakorlásától. Sőt még a XVII-ik század elején és közepén innen is gyakran kellett a canonica-visitationnak olyan határozatot hozni, melyben megtiltja az egyes egyházközösségekben a kath. papi öltönyök, szent harangok, érczből való keresztek, miséző könyvek, vagy a templomokban a falképeknek a megtűrését és használatát. Bardóczon pl. azért bünteti meg Batiz Mihályt a visitatio, mert Fülén felül a régi kath. kápolnához járt imádkozni és már több ízben a jégeső eleibe való harangozás gyanujába esett.¹

Mint az eddigiekből látható, eléggé kedvező és szerencsés körülmények között reformálódott a Székelyföld s közelebb az erdővidéki egyházmegye, mely átalakulásának legnevezetesebb és elhatározóbb korszaka a XVI-ik század közepe, mégis mint minden korszakot alkotó nagy eszmének, úgy a reformáczióknak is huzamos és nehéz küzdelmeket kellett kiállnia a következő századokban, míg elfoglalhatta azt a tért, melyen bebizonyíthatta életjogát. Ezen küzdelmek leg-hatalmasabb élesztője kétségtelenül a felekezetek türelmetlensége volt, míg azokat a legtöbb esetben a templom tulajdonjoga képezi, mely fölött nemcsak vitatkoznak, hanem nem egyszer harczra is kelnek. Udvarhely és Háromszék több falujában annyira napirenden volt a felekezetek küzdelme, hogy *Brandenburgi Katalin* fejedelemnő 1630-ban Szentpáli János, Lázár István, Sükösd György és Gorgiás András személyében biztosokat küldött ki a vitás templomok ügyeinek elintézésére, kiket utasítással is ellátott.² Az utasítás negyedik pontja világosan kimondja, hogy a mely községben bármely valláson lévőknek a száma felülmulja

Filius Posth. II. r. 10—11. A koporsóbetétel és az estéli énekszó a halott mellett még az újabb időben is divatos volt több községben.

² Székely Okt. VI. k. 1897. 109. 111.

a másikat, az ország constitutiója szerint a nagyobb résznek adassék át a templom.

1633-ban ennek alapján I. Rákóczi György adatja át a régi templomot Sz.-Udvarhelyen a róm. katolikusoknak, az ujat a reformátusoknak.¹ 1634-ben a marossszéki Bözöd és Nyomát faluk között foly hasonló felekezeti villongás, hol a kiküldött fejedelmi biztosok a két felekezet híveit összeszámlálván, a nagyobb résznek adták a templomot az egyházi épületekkel és földekkel együtt.² Sőt nemcsak a katolikusok és reformátusok, hanem a refermatusok és unitáriusok között is fordult elő gyakran a fentiekhez hasonló surlódás. Így pl. 1666-ban Kálnokon (Háromszék m.), hol polgári Mihály Ferencz fejedelmi biztos a többségben lévő reformátusoknak adja át a templomot.³

Néhol a földesúr téríti át erőszakkal jobbágyait a kath. hitre, mint pl. Miklósváron is történt, kik mostan is azon a valláson vannak. Kőröspataki Kálnoki Ádám, az Urák-család után a községnek a földesura, az addig reformatus híven lévő jobbágyait, miután ígéretek, fenyegetések, sőt tömlöczözés árán sem tudta rákényszeríteni, hogy ismét katolikusok legyenek, az 1717-ik esztendőben jobbágyainak egyrészt Közép-Ajtára gátat csinálni, másrészt pedig a községtől jó távol az erdő alatt lévő szántóföldeire küldte munkára, hogy ezeknek távollétében gonosz tervét, a reformatus hit megsemmítését megvalósíthassa. Az udvaránál tartott katolikus pappal s több fanatikus kath. hívővel Márk István reformatus papnak házára mentek, kitől a templom kulcsát erőszakkal elvették s miután a papot a parochia házából kiűzték, a templomot a papilakkal együtt elfoglalták.⁴ A pap és templom nélkül maradt jobbágyait azután a földesur lassankint fenyegetésekkel mind áttérni kényszerítette. Az erőszakos és jogellenes hittérítésért és templomfoglalásért az egyházmegye papsága nevében a nagytudományú Benkő József emelt panaszt II. József előtt s bár a felvilágosodott uralkodó megígérte, hogy az egyház jogos panaszára gondja lesz,⁵ mégis minden csak az ígéretnél maradt: a reformátusoktól elvett templom ma is a katolikusok kezében van; a

¹ Ugyanott VI. 126.

² Ugyanott VI. 127.

³ Ugyanott VI. 309.

⁴ Filius Posth. II. r. 11. 12. 13. l. v. ö. Orbán B. Székelyföld leírása III. k. 12. l.

⁵ Mikó Imre gróf: Benkő József élete és munkái 32. l.

hívőknek száma 47-re apadt le, kik egy lévita vezetése alatt a köpeczi egyházközség leányegyházát képezik.

A felekezetek küzdelmében az sem ritka eset, hogy a reformátusok türelmetlenkednek, mire — talán — volt is okuk. Így pl. ismeretes a történelemből, hogy Keserű Dajka János ref. püspök 62 unitárius községet tért át a 17-ik század elején s oly kemény megszorításokat tesz, hogy az unitárius püspöknek 1693-ig nem volt szabad Háromszéken megmaradt hiveit meglátogatni. E megszorítás idején tért át a ref. vallásra Köpecz is 1652-ben.¹

Kétségtelen, hogy e viharos századok felekezeti küzdelme nagy visszahatással volt a vallásos hitéletre. Az egyházigazgatás is nagyon egyszerű és a papok fegyelmi jogköre is szűkre terjedt főleg addig, míg a fejedelmek katolikusok voltak. A háborus és zavaros időkhez képest a Rikán-belőli tractusok száma is változó, úgy, hogy néha csak egy esperes volt az egész Háromszéken és Erdővidéken.

Bethlen Gábor fejedelemségével és a reformatió erősödésével vonhatjuk meg a határt, midőn az egyházas élet minden terén változás következett be. Ezt bizonyítja az erdővidéki esperesség legrégebb *Visitationum regestruma* is, mely szerint még 1613-ban is egy esperes visitálta a sepsi, erdővidéki, kézdi és orbai egyházközségeket, de már 1614-ben három külön esperesség van ugyanazon a területen úgy, hogy csak a sepsi és erdővidéki egyházaknak van még mindig egy közös esperese.² A sepsii esperes helyettesei Erdővidéken a proseniorok, mely intézmény 1654-ig állt fenn, mikor Tsulai György ref. püspök és Ajtai János esperessége kezdetén a két külön egyházmegyére való szétválás megtörtént.³ Ekkor a Kormos, Baróth-víz és az Olt folyó völgyében eső községek a régi Bardócz- és Miklósvárszékek területén az »Erdővidéki« egyházmegyében tömörültek külön egyházi igazgatás alá. Nevét az egyházmegye azon erdővel benőtt, magas hegyektől körös-körül bezárt gyönyörű vidéktől vette, melyet ezért ősi idők óta Erdősvidéknek, Erdővidéknek neveztek. Az új egyházmegyének összesen volt 18 községe alakulásakor, melyekből 15 anyaegyház, 3 pedig filia. *Miklósvárszékhez* tartozott: Seps-Bacson, Bodos, Száraz-Ajta, Köpecz filiájával Miklósvárral, Közép-Ajta, Bölön, Nagy-Ajta és Ürmös; *Bardóczszékhez*: Olasztelek, Száldobos, Bardócz, Füle, Magyar-Hermány, Kis-Bacson, Bibarczfalva, Bodos filiájával Baróthtal és végre Vargyas, mint Száldobos filiája.⁴

A Mária Terézia rendeletére 1766-ban véghezvitt összeírásakor volt az egyházmegyének 5479 hívője, mely összeget normálisnak csak úgy tekinthetünk, ha az egyházkerület akkori népességéhez viszonyítjuk, mely 156 egyházközségben 138,688 hívőt számlált.⁵

(Vége következik.)

Karácsony Béla
főgymn. tanár.

¹ Székely S. Unitarius vallástört. 132—133. 1.

² Filius Posth. II. 20. 21.

³ Ugyanott II. 22.

⁴ Ugyanott. III. 127.

⁵ Ugyanott III. 3.

T a n ü g y.

Értesítés az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári theologiai fakultásáról az 1899—1900. tanévre vonatkozólag.

1. Az 1899—1900-iki tanév ünnepélyes megnyitása szeptember hó 10-én, vasárnap d. e. 11 órákor lesz a fakultás épületének dísztermében.

2. A felvételért való folyamodványok érettségi bizonyítvánnyal, illetőleg annak hitelesített másolatával, vagy leczkekönyvvel (index), hitelesített adókönyvi kivonattal és családi értesítővel felszerelten és a fakultás igazgatóságához címzetten *folyó évi augusztus hó 20-ig* küldendők be. Később érkezett folyamodványok nem vétetnek tekintetbe.

A folyamodványok felzetén megjelölendő a folyamodó lakása és utolsó postája

A folyamodók a beadásra kitűzött határidő után 8 nap alatt értesítetnek folyamodványaik miként történt elintézéséről.

A *volt növendékeknek*, a mennyiben nem jótéteményesek, elég csak levélben jelentkezniök.

Az *állami jótéteményeseknek* évről-évre kell folyamodniök, a 2. pontban megjelölt módon szerelve fel folyamodványaikat s azokat a nagyréltőségű Vallás- és Közoktatásügyi miniszter úrhoz intézetten a fakultás igazgatóságához kell beküldeniök.

A ki azonban *augusztus 20-ig* nem jelentkezik, vagy nem folyamodik, eltávozottnak tekintetvén, helye mással töl tetik be.

3. A jövő 1899—1900-iki tanévre a fakultás mélt Elöljárósága a *theologus ifjak* felvételét illetőleg folyó évi jun. 20-án tartott gyűlésében a következő határozatot hozta: *A hittanhallgatók közül a stipendiumban részesülők csak a 80—50 frt díjfizetők közé vehetők fel, míg a többiek — valamint az újonnan jelentkezők is — a 80—50 frtot fizetők közé.*

A theologus ifjakért — a kötelező tárgyakért — az egyetemi tandíjat a fakultás fizeti.

A hittanhallgatók részére tizenöt 100—100 frtos és egy 90 frtos ösztöndíj, továbbá a legáció jótéteménye helyezetik kilátásba.

4. A *bölcsészethallgatók* évi 150 frtos rendes, illetőleg a régi növendékek 100 frtos kedvezményes díjfizetése mellett vétetnek fel. Az ellátási díjat három egyenlő részben (szept., január és április) kell fizetni, de indokolt kérelemre az intézet igazgatója havi díjfizetést is engedélyezhet.

5. A beíratáskor minden egyes felvett növendék kivétel nélkül 10 frt beíratkozási, felszerelési, könyvtári stb. díjat tartozik fizetni, mely fizetés alól felmentés senkinek nem adatik; végül az intézeti törvények 1 példányát tartozik megvenni (20 kr.)

6. A *beíratások* a jövő tanévre szeptember 7. és következő napjain lesznek.

7. A bennlakásra a felvett ifjak *szeptember 7-től* kezdve jöhetnek.

A tápintézetben a főzés szept. 8-án kezdődik.

Szeptember 7-ike előtt senki bennlakást és szeptember 8-ika előtt senki kosztot az intézetben nem kaphat még külön kérelemre sem. Az internátusi ellátás lakásból, fűtéssel és világítással s étkezésből — reggeli, ebéd s vacsora — áll

8. *A theologiai alap- és lelkéssképesítő vizsgák* (kápláni és papi vizsgák) *szeptember 11—12. napjain* fognak megtartatni.

E vizsgákra a jelöltek szeptember 10-én, illetőleg a papi vizsgát teendőket szeptember 11-én tartoznak a fakultás igazgatójánál jelentkezni, nála okmányaikat (indexeiket, illetőleg első papi vizsgai és szolgálati bizonyítványaikat) bemutatni és a képesítő vizsgák jelöltjei vizsgadíj czímén személyenként 5—5 frtot s a kiállítandó bizonyítványért külön 2 frt 50 krt lefizetni.

9. *A javító- és pótvizsgálatok* a beíratások ideje alatt, szeptember 7—10 napjain lesznek. Az ezen napokon elmulasztók csak a tanári kartól külön kért és teljesen in-

dokolt kérelemre nyert engedély mellett tehetnek később szigorlatot; de a míg szigorlataikat sikeresen le nem tették, semmiféle intézeti kedvezményes jótéteményben nem részesülhetnek.

10. Esetleges tudakozódások a theologiai fakultás igazgatójához intézendők (Kolozsvár, Külmagyar-utca 1. sz.)

Kolozsvárt, 1899. július.

Kenessey Béla
a theol. fakultás igazgatója.

Értesítés.

A tiszai ág. hitv. evang. egyházkerület eperjesi kollegiumának *jogakadémiáján* az 1899—1900. tanévre a beíratások folyó évi szeptember 1-jétől 8-áig eszkiözlendők; az előadások pedig szeptember 9-én veszik kezdetüket. Utólagos felvételnek szeptember 9—11-ik napjain dékáni, azután pedig tanárkari engedéllyel lehet helye. Azok az egyéves önkéntesek, a kik lényleges katonai szolgálatukat folyó évi szeptember hó végén fejezik be, október 1—8 napjain iratkozhatnak be.

Jegyzet. A jogakadémiai hallgatók vallásfelekezeti különbség nélkül részesülhetnek a kollegium kebelében fennálló tápintézet kedvezményeiben (az erre nézve megállapított *félévi* díjak a következők: ebéd és vacsoráért 31 frt, ebédért 19 frt). Az erre érdemesek igényt tarthatnak a kollegium által évenként kiosztatni szokott ösztöndíjakra; valamint a szegénysorsuak tandíjmentességre, tápintézeti díj engedésre s a jelentékeny alaptőkével rendelkező »Jogász segély-egylet« támogatására számíthatnak. A jogakadémiai ifjúsági, valamint a kollegiumi nagy könyvtár a hallgatóság rendelkezésére fog állani.

Mindennemű felvilágosításokkal szívesen szolgál
Eperjesen, 1899. május havában

A jogakadémia igazgatósága.

Irodalom.

Arany Gusztáv kecskeméti ev. ref. s.-lelkész f. évi aug. hónap közepén egy kötet »Egyházi beszédek«-kel fog a nyilvánosság elé lépni. A kötet 10—12 ívnyi terjedelemben 18—20 drb. ünnepi és közönséges alkalomra írt beszédek tartalmazand. Előfizetési ára bérmentes küldéssel 1 frt. Bolti ára magasabb lesz. Tíz előfizető után a gyűjtők tiszteletpéldányt kapnak. A gyűjtőívek és előfizetési árak aug. hónap 15-ig »A. G. ev. ref. s.-lelkész, Kecskemét« címre küldendők.

»Az átdolgozott Károli-biblia külalakjára és beltartalmára vonatkozó észrevételeim«. Írta: Sass Béla. Ára 1 korona. (A »Szabad Sajtó« kiadása). E *kis*, összesen 36 oldalra terjedő *észrevételeknek* — habár figyelemreméltó munka — legfőbb hibája az, hogy *sok* szóval *keveset* mond. A nagy fáradsággal és jó lelkiismerettel végzett átdolgozás részletesebb bírálatot érdemel.

Különfélék rovata.

Bartha Miklós egyházkerületi és országgyűlési képviselő a „Magyarország“ egyik közelebbi számába »Szász hazafiság« czímen erőteljes, szép vezércikket írt. E cikk megírására az alkalmat a Berlinben megjelenő »Kleine Journal«-nak egy hozzávetődött száma adta meg, mely »a német egyetemek küldötteinek tiszteletgését írja le, a mint az a Bismarck koporsójánál június 24-én végbement« A tisztelgők sorában jelen volt egy szász ifju is, ki az erdélyi szászok nevében a koporsónál így szólott: »An deinem Sarg, Alldeutschlands grösster Sohn, schwört die Siebenbürger Sächsische Hochschul — Jugend: Deutschland treu und glaubens-

stark zu bleiben.« — Politikával foglalkozni — t. i. nem egyházi politikával — nem feladatunk. de ebben a cikkben van valami olyan is, a mi a magyarországi protestáns anyaszentház egyetemét, de mint protestáns anyaszentegyházat is érdekli, mert így végződik: »Századszor ismétlem a kolozsvári egyetemet ki kell egészíteni egy protestáns theologiai fakultással s föl kell állítani a külföldi papi bizonyítványok tilalomfáját. A ki magyar honpolgárok lelkiüdvének gondozására vállalkozik: magyar levegőben szerezzen magának kvalitást.« — Közöltük a befejező szöveget: hátha lesz eredménye? Mi csak annyit jegyzünk meg, hogy volt idő, midőn a kiegészítés kérdése csaknem testté lett. Sed verbum non caro factum est. Azóta felépült egy szárny kivételével az új egyetem, láthatólag, külsőleg és fenn nem hirdetve, hogy széles e Magyarországon a papismus az úr: a négyszögben épült egyetem egyik sarkába ugyanis, mint valami bástya, mint valami signum, oda van ékelve egy róm. kath. temp. om. Jelentéktelen dolognak látszik, pedig voltaképen nagyon jellemző.

A tiszántúli egyházkerület tanáregyesületének közgyűlése jul. 4. és 5. napjain Hódmező-Vásárhelyt tartatott meg. Pénztárnoki jelentés szerint az egyesület vagyona 461 frt 1 kr. Az értekezések közül egyházi szempontból legfigyelemreméltóbb Kiss József pápai theol. tanáré volt »Vallástanítás a közép- és főiskolákban« czímen. A felolvasás: követő megvitatás eredményeként a közgyűlés elhatározta, hogy a középiskolai vallás-erkölcsi nevelés érdekében az egyetemes konventet megkeresi és ajánlani fogja, hogy középiskoláinkban azok tartalmának felfejtésével egyházi énekeink szövegei is taníttassanak és a római, valamint görög régiségek, építészeti műremekképeltető képei mellé kifüggesztessenek a protestantismus dicső emlékü, nagy alakjainak képei is. Egyszersmind kimondta a közgyűlés, hogy a helyi viszonyokhoz mérten minden tanártestülettől elvárja, hogy a vallás-erkölcsi nevelésnek az értekezés eszméi szerint való emelésére a lehető legtöbbet tegye. Hisszük és reméljük, hogy az ilyen határozatoknak egészséges gyümölcse lesz. Lehetek azon a közgyűlésen akármilyen kevesen, de mert részünkről régen várt kérdésnek felvetését vitatták meg, és pedig lelkiismeretesen és egyuttal a megoldás útját is megtalálták: örömmel mondhatjuk el, hogy a tanáregyesületek közgyűlésében és ennek főként fennebbi határozatában az anyaszentegyház szellemé vezérelte.

A biblia ó-szövetségi része után az új is átdolgozás alá kerül, — mint a »Sárospataki Lapok«-ból értesülünk, és pedig Duka Tivadar dr. a Brit és Külföldi Biblia-Társaság igazgató-tanácsának tagja, Angliában élő jeles hazánkfiának buzgólkodása következtében. A társaság »Editional Committe« je jun. 28-án tartott ülésében tárgyalta a magyar új-testamentumnak revidióját és e kérdésben véglegesen döntött Szász Károly püspök, ez a fíradhatatlan agg harcos, mint a revidiói munkálat vezetője már hivatalosan is értesült a határozatról.

A marosújvári ev. ref. egyházközség jul. 16-án ujonnan építendő temploma költségeinek fedezésére zártkörű táncmulatságot rendez. Védnökök: Bethlen Sándor gróf, Kemény Géza báró, Teleki Ádám gróf, Fritz Pál bányatanácsos, Thomás József pénzügyi tanácsos, Felix Károly szódagyári igazgató. Elnökök: Jancsó Lajos lelkész stb. — Jól tudjuk, hogy ezt az ügyet Jancsó Lajos lelkész társunk mozgatja már régóta lankadást nem ismerő szorgalommal és az eredmény nem is maradt ki. Óhajtjuk, hogy most is úgy legyen, ámbár sokkal lélekelemelőbb és a célhoz méltóbb lenne a dolog, ha — miként külföldön tapasztaltuk — az építendő templom költségére szükséges számát ne a hegedű, hanem az élő hit adogatná össze. Amde elismerjük, hogy az ilyesmi nálunk úgyszólván: ábránd, melynek épen azért nagyon kevés valóság felel meg.

Gyászrovat

Sófalvi Miklós damos-jákótelki ev. ref. lelkész életének 70-ik, lelkészkedésének 43-ik évében jun. 20-án meghalt. Hosszú időn át legeltette az Úrnak nyáját, most már megpihent Nyugodjék csendesen! — **Radó Kálmán**, a dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület főfelügyelője jul. 3-án életének 55-ik évében Karlsbadban elhunyt. Hitbuzgó, vallásos lelkű, munkás fia volt a protestánsizmusnak. Osztozunk a fájdalomban, mely a testvéregyházat érte. — **László József**, a dunántúli ev. ref. egyházkerület kocsai egyházközségének lelkésze, életének 88-ik, áldásos lelkészi működésének 54-ik évében meghalt. Az elhunytat földi életében nagy tisztelt, nagy szeretet vette körül, mert igaz, hű és — lelkész vala mindenkor, megdícsőülésében pedig siratja őt a kegyelet. Legyen álma csendes! — **Csiky Lajos** debreceni theol. tanárt pótolhatatlan vesziesség érte: neje, szül. **Béssler Anna** jul. 7-én délelőtt 1/2 10 órakor 37 éves korában, hosszas szenvedés után jobblétre sanderült. A megboldogultat jul. 9-én, vasárnap d. u. 3 órakor a nagytemplomban megtartott gyászszertartás után a Cegléd utcai temetőben helyezték nyugalomra. Viraszon felette övéinek szeretete! A férj pedig, kit az Úr megpróbált, — fogadja őszinte részvétünket. Adjon Isten neki elégséges lelki erőt a veszteség elhordozására. — **Vass Tamás**, marosvásárhelyi lelkész, zsinati és egyházkerületi képviselő, a »Kemény Zsigmond társaság« elnöke jul. 9-én elköltözött az élők sorából. Már régóta beteges volt, de azért halála mégis váratlanul jött. 61 évet élt és mint lelkész 33 évig szolgált híven az Úr szolgálatában. Temetése jul. 11-én d. u. 3 órakor ment végbe. Itt maradt neje találjon nyugalmat a vallásban, vigaszt a jók részvételében, lelkésztársunk pedig — kit e földi téren többé nem látunk — abban az országban, melynek egyik kiváló harcosa vala itt lenni, vegye el jutalmul a hű sáfárok jutalmát: — az örökéletet.

A kiadó- és szerkesztőhivatal üzenete.

Nt. Menyhárt Adrás esperes úrnak. A kecsesi egyházközség részéről folyó évi jul.—decz hónapokra a 2 ft 50 kr. előfizetési díjat e helyen köszönettel nyugtázzuk.

Tiszt. Nemes Ferencz, Péchy Árpád és **ifj. Kiss Lajos** lelkész uraknak. A cikkekét megkaptuk és minél előbb közölni fogjuk. Szíves üdvözlét!

Hivatalos rész.

2318—1899.

KÖRLEVÉL

Valamennyi egyházközségünknek és kollegiumunknak.

Az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás erdélyi történelmi bizottságának alábbi fölhívását teljertartalmilag közöljük a czimben jelzett községekkel és iskoláinkal szíves figyelembevétel végett:

»Felhívás Erdély közönségéhez!

Az 1900. évi párisi kiállítás magyar történelmi csarnokában egyik nagy terem, az »erdélyi fejedelmek terme«, Erdély műkincseinek bemutatására van fenntartva.

Kedvező alkalom bemutatni a nagy világ előtt Erdély egykori jelentőségét, dicsőségét, kulturáját, világtörténelmi szereplését.

A nagy világ elfeledte már azt, hogy utolsó nem-

zeti fejedelmeink, a Szapolyaiak világpolitikát üztek, hogy a francia királyokkal, török szultánokkal állottak szövetségben, Báthori István fejedelmünk, mint lengyel király, kora egyik leghatalmasabb uralkodója volt s hatalmi köre a Balti tengertől a Fekete tengerig s a Dwinától az Aldunáig terjedt, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György a harminczéves háborúban döntőleg vetették mérlegbe hatalmuk súlyát — s az utolsó erdélyi fejedelmek, Apafi Mihály, II. Rákóczi Ferencz, a legnagyobb francia király, XIV Lajos szövetségesei valának

Mennyi kegyeletes emlék, nemzetünk mennyi dicsősége fűződik e kétszáz év történetéhez!

Ámde hogy ennek a dicső fejedelmi kornak s az azt megelőző századoknak mennyi látható emléke, műkincse van még meg Erdély határai között, azt a világ nem tudja. magunk is csak részleteiben ismerjük: azt egész terjedelmében összegyűjteni s bemutatni a külföld előtt is a legjobb alkalom most a párisi kiállítás nyílik, abban a szajnaparti nagy csarnokban, mely a magyar kiállítás hivatalos helyiségéül fog szolgálni

Az erdélyi fejedelmek termét úgy kell berendeznünk, hogy az méltó legyen e dicső multhoz, hogy az Erdély egykori hatalmát szemléltethetővé, frappánsá tegye.

Dokumentálnunk kell a külföld előtt Erdély régi műveltségének magas színvonalát, a tudomány, művészet és ipar terén elért harmonikus fejlettségét, régi műemlékekben való gazdagságát, melyet az ősi hagyományok iránt maiglan élő kegyelet nehéz viszonyok között is megőrzött a templomokban, főuri családokban, nemesi udvarházakban, polgárok tűzhelyeinél, muzeumokban, városok és egyházak birtokában.

Össze akarjuk azért gyűjteni a régi műkincseket, a világhírű erdélyi ötvösművészet remekeit, serlegeket kupákat, zománczozott és drágaköves ékszereket, fegyvereket, zászlókat, régi butorokat s házi felszereléseket, costume-öket, képeket, keleti u. n. »erdélyi« szőnyegeket s minden műbecsű tárgyat.

Különös súlyt fektetünk a régi erdélyi katonaság, főkép a huszárság emlékeire, a melyekre vonatkozó képeket, ábrákat, metszeteket részint az erdélyi, részint a tervezett huszár-teremben állítanánk ki.

Mindezek összegyűjtésére a kereskedelmi m. kir. minister úr külön »erdélyi bizottságot« szervezett, melynek kiküldöttei a nyár folyamán be fogják járni Erdély minden vidékét, fel fogják keresni az egyházakat, városokat, kastélyokat, udvarházakat, gyűjteményeket s ki fogják válogatni az anyagot, melylyel az erdélyi termet a magyar történelmi kiállítás legeredetibb, legmegragadóbb látványosságává varázsolhatjuk.

Felkérünk ezért mindenkit, hogy e nagyjelentőségű hazafias vállalkozásban minket s kiküldötteinket támogatni méltóztassanak, bocsássák rendelkezésére a régi erdélyi műkincseket, hogy azok által büszkén hirdethessük és dokumentáljuk Erdély egykori hatalmát, nagyságát, dicsőségét

A legteljesebb állami és nemzetközi garantiák biztosítják a tárgyakat, melyek a budapesti Iparművészeti Múzeumban (Üllői-út) gyűjtenek össze s onnan külön vonattal, őrizet mellett szállítatnak Párisba és vissza.

A tárgyakról való előleges tájékoztatást és bejelentéseket a történelmi kiállítás Erdélyi bizottsága irodájába (Kolozsvárt, Majális-utcza 11. sz.) kérjük intézni,

és pedig lehetőleg minél előbb, mert a gyűjtő körutat július elején megkezdeni óhajtjuk.

Hazafias tisztelettel

Kolozsvárt, 1899. június hó 18-án tartott biz. ülésünkből:

gróf Bánffy György

v. b. t. t. kir. főajtónállómester, az erdélyi biz. elnöke,

Gróf Lázár István, Koltói gróf Teleki László

az előkészítő bizottság tagjai,

dr. Szádeczky Lajos,

biz. előadó.

Kolozsvárt, 1899. július hó 5-én.

Dr. Kádár János

titkár.

Dr. Bartók György,

elnök.

PÁLYÁZAT HELYETTESTANÁRI ÁLLÁSRA.

A kolozsvári államilag segélyezett ev. ref. főgymnasiumban az 1899—1900. iskolai évre két helyettes tanári állás töltetik be.

Az egyikkel a *mértani rajz, szabadkézi rajz* és az alsóbb osztályokban a *menyiség tan* tanítása köttetik össze; javadalma 2000 korona.

A másik tanszékre megválasztandó helyettes tanár *latin és görög nyelvtant* és az alsóbb osztályok valamelyikében *magyar nyelvtant* fog tanítani; javadalma 1600 korona.

Csakis protestáns vallásu tanárjelöltek folyamodványai vétetnek figyelembe.

Az okmányokkal felszerelt folyamodványok *folyó évi július hó 31-ig* a kolozsvári ev. ref. kollegium Előjáróságához címezve, a főgimnáziumi igazgatóhoz nyújtandók be.

Kolozsvárt, 1899 július 6-án.

Kovács Dezső s. k.

jegyző

Becsek Lajos s. k.

gondnok.

395 899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebeleztet *bő-mosoni IV oszt. papi állomásra* pályázat nyittatik.

Javadalom: újonnan épült lakáson, veteményes kerten kívül: *Bőből* 22 hold 106 négyszögöl tagosított szántó és kaszáló, ezenkívül 3 hold 1526 négyszögöl szántó, kepevátság címen; két czinterem haszonbér értéke 13 frt; fa értéke 7 frt, készpénz 18 frt 72 kr. 2. *Mosonból*: 1 hold 1135 négyszögöl szántó, fa értéke 8 frt 40 kr., 500 frt kegyhagyomány kamata, 32 kalangya búza, 21 kal. zab, 50 véka csős törökbuza. Az összes fizetés értéke egyházi becslés szerint 300 frt 25 kr. Ehez járul az államsegéllyel való kipótl. s.

Pályázati határidő 1899. aug. 6. Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához küldendők Ny.-Szeredába.

Kolozsvárt, 1899. július 11-én.

Dr. Bartók György,

püspök.

394—1899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebeleztet *baczká-madarasi* énekvezértanítói állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakáson, kerten, gazdasági épületeken kívül 9 hold 821 □ öl tagosított szántó, kaszáló és szőlő 40 frt 7 kr. tiszta jövedelelemmel (haszonbéri értéke 280 frt); kepe értéke 184 frt 50 kr, tankötelesek után egy veder must, megváltva 1 frttal, értéke 100 frt; munkatétel és stóla, értéke 46 frt 60 kr, államsegély 29 frt. Összesen 400 frt 17 kr.

Pályázati határidő f. évi aug. 6. Folyamodványok

nt. Ravasz János esperes aához küldendők Ny.-Szeredába.

Kolozsvárt, 1899. jul. 11-én.

Dr. Bartók György,

püspök.

393—1899

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebeleztet *hagymás-bodoni IV. oszt. papi állomásra* pályázat nyittatik

Javadalom: tisztességes lakáson, kerten kívül 7 hold 1549 □ öl szántó és kaszáló 32 korona értékben; tűzifa, kepe, munkatétel, kegyadomány értéke 518 kor. 50 fill. Összes fizetés értéke egyházhatósági becslés szerint 550 kor 50 fillér. Ehez járul a fizetésnek államsegéllyel való kipótlása

Pályázati határidő f. évi augusztus 6. Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához küldendők Ny.-Szeredába.

Kolozsvárt, 1899. július hó 11-én.

Dr. Bartók György,

püspök.

287—1899.

MEGHÍVÓ.

A kézdi ev. ref. egyházmegye folyó évi július hó 24-ik napján d. e. 9 órakor kezdődőleg K.-Vásárhelyt, a városháza nagytermében tartandó rendkívüli egyházmegyei közgyűlésére annak m. tt. tagjait meghívni van szerencsém.

Tárgyak: 1. A folyó évi május hóban tartott egyházkerületi közgyűlés 38. pont alatt hozott határozatának kihirdetése s annak értelmében: 2. esperes választása, mint szintén mult évi szept. hó 26-án tartott egyházmegyei közgyűlés határozatánál fogva 3. aljegyző, egy egyházmegyei világi tanácsbíró és egy világi köztörvényszéki bíró választása 4. Jelölés egy fő- és egy algonodnoki állásra. 5. Lehető beadványok, indítványok.

Felkérem tiszt. lelkész aait, hogy ezen gyűlés tartásáról a m. t. egyházmegyei világi képviselő urakat értesíteni, illetőleg arra meghívni sziveskedjenek.

Léczfalván, 1899. jul. 3-án

Zoltáni Elek,

esperes.

446—1899

MEGHÍVÓ.

A deési ev. ref. egyházmegye közgyűlésének m. tt. tagjait folyó év július hó 30-án d. e. 9 órára Deésre — boldogemlékü püspökünk, főtiszteletű Szász Domokos felett, a deési ev. ref. egyházközséggel együttesen megtartandó gyászünnepélyvel összekötött közgyűlésre, a városháza tanácstermében — tisztelettel meghívom.

A templomban tartandó gyászünnepélyen az imát tiszt. Vásárhelyi Boldizsár deési lelkész mondja; az emlékbeszédet tiszt. Irsay József ördög-kereszturi lelkész tartja.

A közgyűlés tárgyai: 1. A közgyűlés megnyitása 2. A gyűlés megalakulása. 3. Az új lelkészek bekebelezése. 4. Főjegyző jelentése az egyházmegyei tanács működéséről 5. Egyházmegyei pénztáros jelentése az 1898. évi pénztári állásáról s erről vezetett számadásának megvizsgálása. 6. Esperesi jelentés. 7. Számvevő jelentése az 1898. évi számadásokról. 8. Az egyházmegyei özvegy-árvai pénztár számadásának megvizsgálása. 9. Országos közalapkezelő 1898. évi számadásának megvizsgálása. 10. Az országos özvegy-árvai gyámintézet számadásának megvizsgálása. 11. Tanügyi előadó jelentése 12. Kellő időben beadott kérelmek, indítványok tárgyalása.

Folyó hó 29-én d. u. 4 órára az egyházmegyei tanács tagjait a fiúiskola tanácstermébe tisztelettel meghívom.

Tiszt. lelkész aait kérem a világi képviselőket meghívni, hogy a közgyűlésen minél számosabban megjelenjenek. Az ev. ref. esperesi hivataltól.

S.-M.-Berkeszen, 1899. július hó 8-án.

Pap István,

esperes.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Szeretetházunk sorsa.

Előbbi cikkünkben a Szeretetház berendezésének és fenntartásának alapjaival és forrásaival foglalkoztunk; most áttérünk az intézet belső oekonomiájára, arra a kérdésre, hogy hogyan neveltessenek és mi történjék a felvett árvákkal?

A Szeretetháznak már fogalma feltételezi, hogy növendékei mindaddig az intézet szárnyai, gondoskodása és gondviselő felügyelete alatt maradjanak, míg a társadalomban és életben önálló helyet foglalhatnak el. De másfelől azt is, hogy a nevelésnek arra kell irányulnia, hogy önálló életet biztosítson, adjon nekik a világban. Minden okos, az életet helyesen felfogó szülő úgy neveli gyermekeit, hogy saját életétől, vagyoni állapotától stb. független életet biztosítson nekik; mennyivel inkább erre kell törekednie annak a Szeretetháznak, melynek soha sem fogynak ki a kiskorú gyermekei s a mely anyagi javakkal nem biztosíthatja szárnyaira bocsátott gyermekei önállóságát.

A Szeretetháznak tehát minden növendékét tisztességes, emberi szorgalom és isteni áldás mellett a megélhetést biztosító életpályához kell juttatnia, segítnie. És itt számolnia kell mindenekfelett a növendékek testi és lelki adományai különféleségével. Kit-kit oda állítani, a hová hivatása és hajlamai vonzanak: ez volna a feladat.

Míg azonban az életpálya megválasztatnék, vagy kijelöltetnék, az általános műveltség és minimális ismeretek megadásának kötelessége, az elemi népiskolai taníttatás előtt áll az intézet. Ez két úton is történhetik: vagy az intézeten belül felállított iskolában, — a mint eredetileg is tervezve volt — a mihez az intézet iskolájának nyilvánossá tételével a minimális tanítói, illetőleg tanítónői fizetés állami kiegészítése is igénybevehető, vagy az illető városrész ref. felekezeti, községi, vagy állami iskolájában. Így vagy úgy, ez nagyobb nehézséget nem okoz s az első esetben az intézet belrendjét és értékét növeli, a másodikban vagy az árvák létszámának emelését teszi lehetővé, vagy azt, hogy vidéki hitsorsosaink Kolozsvár magasabb iskoláiban tanuló (leány) gyermekeinek adhatnánk a hely

szerint kedvezményes összegért bennlakással egybekötött ellátást és felügyeletet

Komplikáltabbá válik a helyzet a 10—12 éven felüli, az elemi népiskolát végzett növendékekkel szemben. Mi legyen ezekkel? Mi a fiukkal és mi a leányokkal?

Aránylag a fiukkal még könnyebb a dolog a leányokhoz viszonyítva. A fiuk közül azok, kik további tanulásra nem bizonyultak alkalmasoknak, ipari, kereskedői pályára adhatnak és képeztetnek az intézet felügyelete alatt tovább, míg a kenyérkereset és megélhetés feltételei kezükbe jutnak.

A kik további tanulásra alkalmasoknak mutatkoznak, azokra nézve legtermészetesebbnek mutatkozik, hogy bennlakással összekötött gimnáziumainkban helyeztessenek el, és pedig nemcsak tanulásbeli érdemükhöz, hanem helyzetükhöz és egyházkerületünkhöz való viszonyukhoz mért kedvezményekkel. Meg vagyok győződve arról, hogy gimnáziumaink tanárkarai és előjáróságai mindent megtesznek arra nézve, hogy mint régen a szegénysorsú fiuknak általában, most a változott viszonyokhoz képest az egyházkerület árváinak legyenek valóságos alma materei. Igazságtalan kedvezést a jótétemények kiosztásában bizonyára senki sem vethet szemükre, mikor a saját elhagyatott árváinkról van szó. Itt nevekedhetnének ezek a mindenkori igazgató, vagy a vallástanár közvetlen, szülői felügyelete alatt, míg az érettségi vizsgálatot leteszik s a pályaválasztással az önszegély útja is megnyílik előttük, sőt már a gimnáziumi évek folyama alatt sok olyan alkalom kínálkozik, melyeknek felhasználásával az illetők anyagilag is könnyű terheivé válnának a Szeretetháznak.

A leánygyermek tanulásra való része Kolozsvárnak két középfokú leányiskolájában, a polgári és felsőbb leányiskolában könnyen tovább taníttathatók s nagyrészüket elhelyezhető a tanítónőképezdében, a honnan már kenyérrel kerülhetnek ki.

A tanuló leányok másik része a négy polgári osztály után posta- és távirtda-kezelőségre volna képezhető, vagy kereskedelmi tanfolyamot végezve, juttatható becsületes, tisztességes kenyérhez.

De mi legyen azokkal, kik erre a tanulásra nem alkalmasok, a kiknek kezük munkája után kell megélhetést adni? Bizonyos, hogy ma már a szép női

kézi munka, szabás, varrás is képes a szorgalmas nőt fenntartani s Kolozsvárt erre akár a gyakorlati, akár a rendszeres kiképzésnek megvan az útja: az utóbbinak különösen a városilag és államilag segélyezett, különben az »Erdélyi Női-ipar egyesület« által fenntartott »Női ipariskola«-ban.

A többiekre nézve, mért ne történhetnék meg az egyik részszel, hogy kioktattatnának betegápolásra s így a Szeretetház további magjává lenne egy Diakonissza-intézetnek? A másik részből egyik-másikkal, hogy gyermektelen idősb papi család venné magához, vagy a mint az régen is oly gyakran és olyan szépen történt, hogy egyik-másik előkelő hitsorsosunk, mágnás-asszonyunk venné házához előbb gyermekei játszó-, tanulóházaul, később házvezetőnőjéül? A munkás, jó gazdasszonyoknak is van értéke és sokan vannak még, kik egy szerény igényű, igazi háziasszony két munkás kezét, szerető gondoskodását többre tartják és becsülik a nagyigényű kisasszonyok zongorájánál és kevés ezerénél? Szóval, bár a nőemáncipáció tiszteletreméltó vívmányait is felhasználnók, de nem szakítanánk a régi jó idők patriárcchalizmusának áldásaival sem s a társadalom munkásai mellett a családi életre is előkészítenénk.

Itt volna azonban a Szeretetház vezetőségének legszebb, de legnehezebb feladata. Az a túlhajtott beteges humanizmus, mely az elhagyatott egyszerű, sőt mondjuk, szegény sorsból való árvának sorsát, ellátását, igényeit is a maga jóllétének mértékével méri s a mely így éppen nem az életet tartja szem előtt: gyakran igen szomorú eredményeket produkált. Semmi nélkül való gyermekekből midőn nagy igényű kisasszonyokat nevelt, sokszor éppen maga állította az erkölcsi örvény szélére azokat, a kiket pedig megmenteni akart s a kikkől talán éppen az élet mostoha iskolája nevelt volna valamit. Korán, úgy szólva gyermekségük óta rá kell tehát szoktatni őket nemcsak a házi teendők minden ágának végzésére, hanem legalább a mezőgazdaság kertészeti ágára is, mert jó falusi asszonyt — s beh jó volna, ha minél többen ilyenekké lehetnének — veteményes kert nélkül képzelni sem lehet.

Azt hiszem, a jól nevelt gyermekek lennének az intézetnek legnagyobb áldásai. Még mint gyermekek — észrevétlenül. Egy helyesen vezetett jóhírű intézet s pláne árvaház minden időben számíthat a jó szívű, könyörülő, adakozó emberek támogatására. Ha a látogatóra ártatlan, jólnevelt, kedves gyermekarcok mosolyognak s szemei a munkás kis kezek sürgölődésében gyönyörködhetnek, s ha van ki felhívja a figyelmet arra, hogy ez arcok mosolyát, megelégedését veszély fenyegeti, szegénység és nyomor környékezi: lehetetlen, hogy a szükség fedezésére ki ne nyuljanak az adakozó kezek.*

Mint felnőttek — annál inkább. Nagy anyagi áldozatot és támogatást ugyan — viszonyainkra gondolva — alig várhat tőlük az intézet, bár még manapság sem tartozik a mesék országába a becsületes élet s munkás kezek utáni meggazdagodás. De hálás érdeklődést s maguk és mások buzdítása által mind szélesebb körre kiterjedő szerény támogatást — igen. Sok kevés pedig többet ér a ritka soknál.

Micsoda boldogság lenne aztán időnként egybeseregelve együtt látni az édes anyai intézet kebelén a

* Ezt mi is hisszük. Szerk.

gyermektől fel az aggig mindazokat, kiket itt neveltek, itt képeztek az élet, a társadalom és egyházunk buzgó tagjaivá, munkásaivá; látni, a mint hálával csókolják meg a jóltevő kezeket; hallani, a mint áldást esdnek azokra, kik áldást osztottak s tapasztalni, hogy mints zül a szeretetet több és nagyobb szeretetet, hitet és jócselekedeteket

Van-e, kit e kép el ne ragadna, meg ne indítana? Van-e, kit ennek megteremtésén közreműkölni ne akarna? Lehetetlen, — hihetetlen!

Nagy Károly
theol. tanár.

Bizottsági javaslat a Szeretetház ügyében.

*Méltóságos Igazgató-tanács!**

A Méltóságos Igazgató-tanács 1229—1899 számú határozatával kiküldött bizottság Junius hó 20. és Julius 13. napjain összegyűlve, tanácskozás tárgyává tette Szeretetházunk ügyét általánosságban, mint az épületnek ez idő szerinti hasznosítása szempontjából.

A bizottság kebelében folyt eszmecsere és számítások szerint a Szeretetház rendeltetészerű működését nem kezdheti ugyan meg azonnal a maga teljességében, hanem azért lépésről-lépésre igenis folyton haladhat célja felé, ha csak a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés az alábbiakban javasolt fenntartási módokhoz hozzá fog járulni. Minthogy számításaink, — ha már a jelen évi őszi közgyűlés rendelkeznek a Szeretetház jövedelmei felől — azt mutatták, hogy a közel jövőben is lehetséges a Szeretetháznak, ha nem is épen az eredeti terv szerinti, de azt megközelítő működése: bár megbízatásunk szűkebb köréhez nem is tartozott, mégis figyelembe vettük ez intézet létesítésének általános feltételeit és csak úgy kapcsoltuk hozzá, mintegy átmeneti intézkedés gyanánt a közel jövőre vonatkozó tervezet iránti javaslatunkat.

Mindenek előtt a szeretetház jelenlegi anyagi viszonyairól kell megemlékezzünk. Az egyházkerületi pénztárból nyert felvilágosítás szerint a Szeretetház terhe 54298 frt 24 kr, mely a jövő szeptemberre egy évi kamattal növekedni fog. Vagyona illetőleg jövedelme a) 4300 frt a Szeretetház sorsjátékból befolyt összeg, b) körülbelül 2700 frt a sorsjátékból visszamaradt és még nem értékesített nyereségtárgyak becsárszerű értéke, c) 944 frt 74 kr. alapítványi összeg az egyházkerületi pénztárban, d) 1040 frt alapítványi ígéret, mely még befizetve nincs, e) 510 frt, az egyetemes konventől 32 évre lekötött tőkesegély-járulék. — Minthogy az alapítványok érinthetlenség, tehát ha a sorsjáték jövedelmét 7000 frtra vesszük s ezt a fenti teherből levonjuk, maradna 47,298 frt 24 kr, teher, melynek pusztán kamatja 2364 frt 91 kr a melyből 30 éven át 510 frtot fedez a konventi segély, úgy hogy az évi teher 1854 frt 91 kr. Ezzel szemben az évi jövedelem 99 frt 24 kr. Azaz évi 1854 frt 91 kr. teher és 99 frt 24 kr. jövedelem.

A Szeretetház fenti adóssága az egyházkerület többi alapjaival szemben áll fenn. Ennélfogva az 5%-os ka-

* A Szeretetház ügyében kiküldött bizottságnak ezen, itt egész terjedelemben közölt javaslatát a Mélt. Igazgató-tanács elfogadta s a további teendőkkel ugyanazon bizottságot bízta meg. Ezen rendkívül fontos tárgyhöz való objectív hozzá szólást szívesen fogad a Szerkesztő.

matozás mellett a szeretetház terhe állandó marad, mivel ugy szabályaink szerint, mint a kerület anyagi viszonyainál fogva is, az egyházkerület nem tekinthet el attól, hogy csak is $6\frac{1}{2}$ %-os s így $41\frac{1}{2}$ évre szóló kölcsönnek nézze azt. Hogy tehát a Szeretetház adósságától szabaduljon, olcsobb kölcsönre volna szüksége, vagyis olyanra, melynek 5%-ában a törlesztő részlet is befoglaltassék.

Mínt hogy a Szeretetház telke és épülete együttvéve is csak 51000 frt értéket képvisel, továbbá a teleknek is legértékesebb, az utca mentén levő része, a kolozsvári egyházközségnek örökhaszonvételre adatott s azon épen templom is épült s így az 51,000 frton jóval alul marad a tulajdonképeni becsérték: nincs remény arra, hogy magának a Szeretetháznak telke és épülete elegendő legyen a kölcsön biztosítékául. Tehát ezekre annyi teher volna felveendő, a mennyi kapható, hogy legalább egy résztől szabadulna meg a Szeretetház a $6\frac{1}{2}$ %-os pénznek. A többi teher, hatalán az egyházkerület más ingatlanára volna megszerezhető a szükséges összeg, akkor szintén 5% os törlesztéses kölcsönre volna átváltotatandó, különben pedig meg kellene elégednie az egyházkerületnek azzal, hogy a messze jobb jövőig csupán kamatokat, de nem egyszersmind törlesztést is fizessen a Szeretetház a kerületnek.

Részben a szervezettel áll ugyan összefüggésben, de vagyoni kérdést is képez az, hogy eredetileg a szeretetház számára külön, 600 frttal javadalmazott igazgató is volt tervezve, a ki rendszerint a Szeretetház telkén épült kolozsvári templom papja lett volna. Ezen hivatal egyfelől költséges, másfelől merőben felesleges a contemplált formában, mert hiszen maga az első tervezet sem tudott hatáskörébe tulajdonképeni teendőket beosztani és ezenfelül, mint a közel múlt is mutatja, állandó kellemetlenségek tárgyát képeznék az egyházkerület és a kolozsvári egyházközség között, mert a két állás principiáliter össze nem köthető. Tehát a Méltóságos Igazgatótanácsnak — véleményünk szerint — meg kellene tennie a lépéseket, hogy a két állás között szüzdődni kezdett kötelek megszüntethessék s így ezen felügyelő-igazgatói állás töröltetnék.

Ugyanitt említhetjük meg azt is, hogy a Szeretetháznál egyelőre semmi szükség nem lesz segédárva-atyára és segédárva-anyára, a mint ezt erőnk gyengeségéből gondolni is lehet.

Kívánatos ugyan, hogy később a mint tervezett is, iskola legyen a Szeretetházban magában és ez akár a Szeretetház önerején, akár az egyházközséggel karöltve volna megvalósítható, azonban ez oly kérdés, mely a folyó év szeptemberéig nem rendezhető, de később bármikor, nagyobb nehézségek nélkül megoldható, ezért mostan nem is terjeszkedünk ki reá.

A mi már most a Szeretetháznak jövedelmeit illeti, e tekintetben a következőket vagyunk bátrak javasolni:

a) A Szeretetház céljaira volna rendelhető a Baldácsy-alap jutalékának $\frac{1}{4}$ -e, a mi a folyó évben 1000 frtot tesz ki. Egyházkerületünk ezen negyedét az 1886—39. jkőnyvi határozatával a kerületi özvegyárvai gyámintézetnek rendelte s eddig annak javára tőkésített is. Azonban 1896. Jan. 1-től, bár még csak igazgató tanácsi határozat folytán, a kerületi

gyámintézet zárt intézetté tétetett s így tőke növelésre nincs szüksége hanem ezen jövedelme, a Baldácsy-alap rendeltetésének megfelelő másik célra volna fordítható. Ugyanezen alkalomból szükséges volna, hogy elvégre a kerületi gyámintézet ügye is véglegesen rendeztessék. Azonban magát a gyámintézetet s ennek tőkét óvakodtunk kombinációba venni s nem is tartjuk szükségesnek, bár meg vagyunk győződve, hogy maguk az érdekeltek, ha majd dispositis ideje elérkezik, nem fogják Szeretetházunkat figyelmen kívül hagyni. — A Baldácsy-alap jutalékának negyede már a folyó 1899. évről a Szeretetháznak volna rendelendő.

b) A Szeretetház állandó jövedelmét képeznek a lelkipásztorok és tanárok meghatározott évi járnélkai, melyek az egyházközségek osztályozása szerint 2, 3, 4, 5 frtban volnának megállapíthatók s a tanárok úgy tekintetnének, mint első osztályú egyházak lelkészei.

Hogy a lelkészek ezen díjfizetése igényelhető, azt szükségtelen bővebben indokolni, azonban természetes, hogy a gyámintézeti hozzájárulás már nem igen volna kötelezőleg továbbra is fenntartható. A fokozatos járulékot sem kell indokolni. Azonban, a mi a tanárok hozzájárulását illeti, itten meg kell említenünk azt, hogy egy oly egyetemes czéllal állunk szemben, a melyet minden egyháztagnak tehetsége szerint gyámolítani kötelessége és kétszeresen azoknak, kik hivatási körük actualis munkaterét magától az egyháztól nyerik. Csakhogy részükre alapszabályilag ugyanazon kedvezmények volnának biztosítandók, mint a lelkészeknek.

c) A Szeretetház fenntartásához köteles volna hozzájárulni minden egyházközség és minden kollegium legalább annyiszor egy-egy forinttal, a hány lelkészi, illetőleg tanári állást fentart. Az egyházközségek a kerületi gyámintézetbe való befizetéstől mentesítenének.

d) Az egyházkerület világi, főleg közgyűlési tagjaiból alapító, rendes és pártoló tagok gyűjtendők. Alapítók lehetnének, kik 100 frt vagy nagyobb összegű alapítványt tesznek. A rendes és pártoló tagok 5—3 évi kötelezettséggel 5—2 frt évi tagsági díjat fizetnének. Alapítók lehetnek testületek is s az alapítók részére bizonyos kedvezmények volnának megállapíthatók p. o. felajánlás tekintetében, vagy a felügyeletben való részesedésnél.

e) Szintén a jövedelmek közzé kell soroznunk az évenkénti rendszeres gyűjtéseket, a melyeket megfelelő alkalmakkor, központi és vidéki, egységes szervezetbe olvasztott református nőegyletek s egyes lelkészek, tanítók vagy tagok végeznének. Az országos árva-egyletnek több ezer forintra megy évenként az a jövedelme, melyet ily uton nyer.

Ezek azok a rendszeres, évenként visszatérő jövedelmek, a melyek a Szeretetház céljaira igénybe vehetők. Az első pont alatt említettéről már mondtuk, hogy az 1899. Jan. 1-től fogva ide volna rendelhető. A b) c) pont alattiak, ha a Mélt. Igazgatótanács azokat helyeselné s ajánlatára a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlés elfogadná, — ha lehetne már a folyó év második felétől — de legkésőbb 1900. év Január 1-től kezdődőleg volnának megállapítandók. A d) és e) pont alattiak azonnal folyamatba indíthatók, mihelyt a Méltóságos Igazgatótanács arra az álláspontra

helyezkednék, hogy a Szeretetház, bármily csekély kezdettel, megnyitja szeptember elején.

Csak most térünk át a közvetlen előttünk álló legközelebbi jövő teendőire, a Szeretetház minden áron való hasznosításának kérdésére.

Tekintettel az egyetemes konventtől adott s kerületünk által igénybe vett segély által reánk rótt kötelezettségre, tekintettel a nagy tervelő iránti kegyelet követelményeire és végül kerületünk reputációjára, egyáltalában nem javasolhatunk semmi oly módot a hasznosításnál, mely tisztán az üzlet szempontjából fogja fel ezen fenséges és mély erkölcsi alappal bíró kérdést. Azért az egyszerű bérbeadás gondolatával nem is foglalkoztunk, mert a bérbeadással s a nélkül is szükséges javítások s teendők oly összegre nővelnék a Szeretetház-alap terhét, hogy a megfelelő kamat és törlesztő részletnek a bérösszezből való kinyerése nem remélhető. De meg ez által a Szeretetház felállítása, illetőleg megnyitása is évtizedekre halaszthatnák el, míg t. i. a teher 40—50 év alatt nem törlesztetnék és ez alatt, illetőleg ezen hasznosítási mód által elveszítendők azt a nagy, megmérhetetlen kincset, mely a keresztyén lelkek pietásában kibányászhatatlanul áll minden, a szeretet által vezetett tevékenységnek a gyámolítására.

Ezeket meggondolva azt ajánljuk, hogy a Szeretetház egyelőre *leányinternátusnak* rendeztessék be, hol vidéki szülők a Kolozsvárt létező különböző leányiskolákban tanuló gyermekeiket gondos és jó felügyelet alá, teljes ellátásba adhatják, méltányos díjfizetés ellenében. Egy ily internátus a szülők egy tekintélyes részére nézve valóságos jótétemény volna a kolozsvári viszonyok között, hol leányoknak elhelyezése vagy költséges, vagy pedig nem teljesen megnyugtató.

A teljes ellátás költségeit egy-egy bentlakóra nézve 220 frtban gondoljuk megállapíthatónak, mely összeg ref. lelkészek, tanárok s tanítók részére 180 frt kedvezményes díjra volna leszállítható.

Mínt hogy a helybeli tanítóképezdénél számos növendék azért utasítottatik vissza, mert az intézetben el nem helyezhető, ajánljuk, hogy a Méltóságos Igazgatótanács, ha javaslatunkat az internátusra nézve elfogadni méltóztat, irjon fel a Nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz és ajánlja fel internátusunkat bizonyos számú ref. növendékeknek p. o. 220 frt ellátási díj mellett való felvételére. Ugyan e tárgyban a helybeli tanítónőképezde igazgatósága és a kir. tanfelügyelőség is értesítendő volna, mivel internátusunk által a tanítóképezde régen vajudó kérdésének, a párhuzamos osztályok felállításának, legnagyobb nehézsége megoldást találta.

Az internátusba fölvevő növendékek mellett bizonyos számú árvát föl kellene venni az intézetbe, hogy így a Szeretetház, mint olyan is megkezdhesse működését. Az árvák számát a Méltóságos Igazgatótanács határozná meg. Mi a számításunkban egyelőre 10 árvát vettünk kombinációba: kiknek száma évenként 2—3-mal szaporítható lenne. Az árvák felvételében a szervezeti szabályok szerint kell majd eljárni, azonban már most is felemlítjük azon nézetünket, hogy az árvák részéről teljesítendő szolgáltatások közül egyedül az országos gyámintézeti segélyt vettük figyelembe, mely szülőtlén árvákra 75 frt; ellenben mellőzük a par-

tiális gyámintézetek segélyét, mivel az felettébb különböző, sőt sok helyen gyámintézet nincs is s így az egyenlőtlenség kellemetlenségeit háritaná az intézetre, a mi lehetőleg elkerülendő.

Egy költségvetési tervezetet mellékelünk jelen beadványunkhoz, a melyben számítás alapjául azt vettük föl, hogy az internátusba 20 növendék vétetik föl à 220 frt és 0 árva à 75 frt. gyámsegély befizetéseikkel. Ezen költségelőirányzat azt mutatja, hogy ha semminemű rendszeres jövedelmei nem lennének a Szeretetháznak, körülbelül mily összeget kellene várunk az önkéntes szeretet-adományokból, hogy 10 árvánkat eltarthassuk s a Szeretetház építési költségeinek 5%-os kamatját is kifizethessük. Ugyanezen költségvetést megtoldottuk az általunk contemplált jövedelmi források reményelt hozadékával, hogy arra is reá mutassunk: vajjon így mily mértékben van biztosítva az intézet? Lehetne ugyan még több rendbeli számításokat is tenni, de ezekre mostan még szükség nincsen.

A bemutatott költségvetésből kitetszik, hogy egy bentlakó (fizetéses vagy árva) ellátása, a kamatok beszámításával 280 frt. a nélkül pedig 200 frt. Megjegyezzük, hogy az internátusra tekintettel némileg emeltük a táplálkozás kiadásokat, tehát ha árvaházról lenne tisztán csak szó, 30 árva után ez összeg néhány száz forinttal kevesebbet tenne ki.

A Szeretetház kérdésével behatóbban foglalkozva, arra a meggyőződésre jutottunk, hogy az 1898. évben a Főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlésnek és az Egyetemes Konventnek bemutatott szabályzatok többrendbeli átdolgozást igényelnek. Ilyen változtatandó részletek a közvetett és közvetlen felügyelet és igazgatás körében, az árvák elhelyezésének időtartamát illetőleg alkotott szabályokon találhatók. Például idézhetjük az igazgatói tisztnak általunk javasolt elejtésével járó változtatásokat, a kormányzó testület, a női választmány teendőit; felhozhatjuk azt is, hogy véleményünk szerint egyelőre fiu-árvák nem volnának felveendő, későbbben pedig csak 12 éves korukig maradhatnak az intézetben, hogy a leányok részére férjhezmenetelük, mint oly időpontot, a meddig benmaradhatnak az intézetben; — fenn nem tartható stb. Azért ajánljuk, hogy az alap- és szervezeti-szabályok revisióját is, a jelzett irányban elrendelni méltóztatassék, a mikor természetesen az egyetemes jelleg meghatározása, a jövedelmek specifikációja és több más dolgok is változás alá fognak jönni.

Egyik legfontosabb kérdés a felügyelet, illetőleg a közvetlen igazgatás kérdése, a mi alkalmas személység megnyerése mellett volna a legszerencsésében megoldható. E tekintetben is szükséges az intézkedés, mielőtt szeptemberben hasznosítani kívánjuk a Szeretetház épületét.

Még egy dolgot kell felemlítenünk, t. i. hogy a Szeretetház épületén bizonyos javítások haladéktalanul megejtendő, Az udvart is szükséges némileg rendezni és egy alkalmas járdát készíttetni az udvaron át. A felszerelési tárgyak még nem teljesekek. Főleg a tápintézethez a szükségesek teljesen hiányoznak. Ezek is beszerzendők. Méltóztatassék tehát ezen szükségek tekintetében is haladéktalanul intézkedni.

Rövidre összefoglalva előterjesztésünket, a következőket javasoljuk a Méltóságos Igazgatótanácsnak:

1. A szeretetház f. é. szeptember hó elején, internatussal kapcsolatban nyitassék meg s benne 5 - 10 árva helyeztessék el. E végből a szükséges hirdetések tétessenek közzé s a nagyméltóságú kultuszminiszter ur, a kir. tanfelügyelőség s a tanítónő képezde igazgatósága a jelzett czélből kerestessék meg.

2. A szeretetház adóssága egészben vagy legalább részben, 5°/_o-os törlesztő kölcsonné alakittassék át

3. Az elől jelzett jövedelmi források három elseje elfogadás végett a Főtisztelető Egyházkerületi Közgyűlés elé terjesztessék, a másik kettő tekintetében a társadalmi actio indíttassék meg.

4. A Szeretetház szabályainak revideálása rendeltessék el.

5. Az alkalmas felügyelő beállítására nézve intézkedések történjenek;

6. A szükséges javítások és felszerelések tekintetében hasonlóképen.

7. Az előkészítést és közvetlen utánna járást kívánó ügyek végzésére a kellő megbízásokat egyeseknek, vagy bizottságoknak megadni méltóztassék.

Ezekben megtéve a reánk bizott ügyben készített tervezeti javaslatainkat,

Vagyunk Kolozsvárt 1899. Julius hó 14-én.

A bizottság nevében

Pokoly József s. k. *Bartók György dr* s. k.
b. előadó. b. elnök.

Igazgató-tanácsi jelentés.

(Vége.)

Időközben azonban b. e. Bethlen András gróf elhagyván miniszteri székét, fölterjesztésünk érdemi ellátása is függőben maradt, mert megfelelő fedezet hiányában Ig-tanácsunk a szervezkedés költségeit nem hordozhatta s így egyelőre csak az időközben oda kinevezett állami tanítóval szerződött a rendes levitai teendők vi tele iránt és egy harangot vásárolt a hivek részére az istentiszteleti és temetési szertartásoknál leendő használat czéljából, a telep lelkészi adminisztrálásával pedig a pusztakamarási lelkészt bizta meg, így várva a vi szonyok kedvezőbb alakulását, midőn a néhai nemes Gróf által oly lekesen felkarolt eszme megvalósítható leend. És a várt idő, pár év után, el is érkezett, midőn Darányi Ignác Ónagyméltósága, anyaszentegyházunk e kiváló tagja vette át a földmívelésügyi tárca vezetését, ki is azonnal intézkedett e fontos kérdés megoldása iránt is, nagy jóakarattal méltányolván Ig-tanácsunk fölterjesztését, melynek alapján a papiház és templom államköltségen való felépítését munkába vette, az egyházfenntartás szükségleteire és papi javadalomra 60 hold földet bocsátott az alakuló egyház rendelkezésére s ezen felül is megígérte a telepes egyház állandó és hathatós támogatását és segélyezését, Ig-tanácsunk e kegyes rendelkezéseket köszönettel fogadta; maga részéről is intézkedett az egyházi szervezkedés megkezdése iránt s ennek következtében a presbyterium megalakítása és az egyház költségvetésének elkészítése már meg is történt, de a papi állás betöltése még eddig esz

közölhető nem volt, mert a telepesek most már nem hajlandók az 1894-ben megajánlott magasabb adót megszavazni, — miután a közelebbi évek mostoha termésviszonyai anyagi helyzetüket hosszú időre megbénították, — hanem csakis családonkénti 3 koronás terhet vállaltak magukra, emellett pedig a megállapított normálköltségvetés, 160 frt egyházkerületi segély kilátásba helyezése mellett is, 400 frt deficitel zárult, melynek elenyésztetése végett indokolt kérést intézett Ig-tanácsunk a közokt. Miniszter úr ónagyméltóságához, kérve, hogy az 1898. évi XIV. t.-cz. alapján, soronkívül és egyszerre, folyósítsa e 400 frtot a nagysármási papi javadalom kiegészítésére, minthogy e helyen a fokozatos kiegészítés rendes folyamatát bevárunk, a papi állás betöltésének sürgősségére tekintettel, nem lehet, mert a földmívelésügyi miniszterium kívánalma szerint is ezen állásra oly papi egyént kell kineveznünk, a ki szorosán vett papi funkciók végzése mellett, a kezdet nehézségeivel küzdő telepeseket kulturális és gazdasági téren is tájékozni, vezérelni tudja s kinek kitartó munkássága és erélye folytán az oláhság középpontján létesített e magyar telep egyik főfontosságú célja: a nemzeti érdek is teljes érvényesülést nyerjen. Ily egyén pedig 800 frton aluli fizetésre egyáltalán nem lenne található. E felterjesztésre várjuk most már a választ, mely ha kedvező leene, egyházkerületünk egy misszionerű erős anyaegyházzal lesz gazdagabb.

8. A múlt évi egyházkerületi közgyűlés által adott konkrét útasításoknak szintén eleget tett Ig-tanácsunk.

Ily különös útasítást, eltekintve a hetes bizottság kiküldésével kapcsolatos meghagyásoktól, melyekről a tárgysorozat rendjén lesz szó, két ügyben kapott Ig-tanácsunk.

a) Az 57. számú jkvi. határozatban ugyanis arra voltunk útasítva, hogy a theologiai tanárok részére szervezendő nyugdíjintézet kérdésében tegyünk előterjesztést az egyetemes konventhez, hangsúlyozván abban ezen egyetemes egyházi érdekű feladat sürgős megvalósításának szükségét s kérvén az országos közalaphól egyházkerületünk szervezés alatt álló ilyenmü intézete számára évi 1000 frt segélyt. A fölterjesztés tényleg megtörtént, azt az egyetemes konvent tárgyalta is, de végleges határozathozatalra e kérdést megérettnek nem találta, hanem 15. jkvi. számú határozatának 12. pontjában útasította a kerületeket, illetőleg a theol. tanárkarokat, hogy készítsenek tervet lehetőleg egy egységes, mind az öt theol. akadémia tanárkarait egyesítő egyetemes theol. tanári nyugdíjintézetre nézve, nyilatkozzanak e kérdésben, tegyenek számításokat, mutassák ki, ha lehetővé válnék, egyetemes, hapedig az bármi okon nem létesülhetne, a külön külön nyugdíjintézetek igényeit, részletes számításait, hogy ezekből aztán meghatározható legyen az egyetemes konvent hozzájárulásának aránya.

b) Arra útasított továbbá Ig-tanácsunk a 63. jkvi. számú határozattal, hogy az egyházkerület fennhatósága alatt álló összes rendes és segéd-lelkészek és lelkészjellegű tanárok minősítését állítsa össze s a lelkészi bizonyítványok általános osztályzatának megállapítása, illetőleg az átmeneti intézkedések megtétele végett szabályzatot tegyen közzé s azt végleges szánkió végett a kerületi közgyűlésnek nyujtsa be. E tekintetben

is megtette volt Ig.-tanácsunk a kellő intézkedéseket, fölkérvén a theol. tanári kart az átmeneti intézkedésekre vonatkozó szabályzat tervezetének elkészítésére s annak megtörténte s Ig.-tanácsi megállapítása után esperes aait szabályszerű minősítési törzskönyvek összeállítására, melyeknek egyik példánya Ig.-tanácsunkhoz fölküldetett s azok alapján van a jelentésünk mellékleteként csatolt névsor elkészítve, mely az összes lelkészek és lelkészjellegű tanárok minősítését betűrendes összeállításban tartalmazza. Ugyancsak jelentésünk mellékleteként van szerencsénk a kívánt szabályrendeletet is közreadni, kérve a főt. és mélt. egyházker. közgyűlést, hogy azt elfogadni és kötelező szabályként megállapítani méltóztassék.

c) Továbbá még a 65. és 66. számú határozatokkal nyertünk külön megbízásokat arra nézve, hogy a görgényi kántortanítóknak az egyházmegyei tanácsban leendő képviseltetésüket kérő folyamodására, illetőleg a gyulafehérvári egyházmegyei tanácsnak a papfiúk főiskolai taníttatásának olcsóbbá tétele iránti indítványára az illetékes testületek véleményeit meghallgassuk, ami szintén megtörtént s a bevett vélemények eredményét külön külön előterjesztésben lesz szerencsénk a főt. és mélt. egyházkerületi Közgyűlés elé terjeszteni.

d) Végül fölirtunk az egyetemes konventhez is a 68. jkv. számú határozat útasítása értelmében, figyelemre ajánlván az udvarhelyi egyházmegye indokolt javaslatát, mely az országos papi nyugdíjintézet felállításának szükségét hangsúlyozza és létesítését sürgeti, de a konvent e kérdést, a még megvalósításra váró sürgősebb feladatokra és az országos gyámintézet megerősítésének első helyen álló szükségére tekintettel, levette egyelőre a napi endről.

9. Az egyházkerületi közgyűlés tagjai közül elhaltak Horváth Mihály görgényi főgondnok és Nagy Lajos erdővidéki képviselő. Ez utóbbinak helye szabályszerűen betöltetett s az új képviselő a rendkívüli közgyűlésen már igazoltatott is.

Lemondott főgondnoki állásáról mélt. Bánffy Jenő báró a szebeni egyházmegyében, ngs Bocz Sámuel a szászvárosi egyházközségben és ngs. Réz Farkas a s.-szt.-györgyi kollegiumnál. Az így megüresedett állások betöltése iránt a tárgysorozat rendjén lesz szerencsénk előterjesztést tenni.

10. Az egyházas buzgóság fényes tanujelei: az egyházi és iskolai czélokra tett alapítványok és adományok a múlt év folyamán sem maradtak el. Így pl.:

a) a zágoni egyházközség hívei az egyházközségnek ajándékozták alapítványképen kepeváltási czélra saját erejükből gyűjtött és gyarapított 40,000 frtos alapjukat,

b) néh. Kovrig Tivadar róm. kath. vallásu egyén egyházunk iránti jóindulatból a Bethlen-kollegium szegénysorsu tanulóinak segélyezésére 500 frt járadékot hagyományozott s ezt telekkönyvileg is biztosította;

c) b. e. és nagyérdemű egyházkerületi főgondnok: néh. Lészay Ferencz kifejezett óhajtása folytán fia és örököse: ngs Lészay Ferencz egyházmegyei gondnok 1000 frtos alapítványt tett az egyházkerületi közpénztár javára;

d) Both István dr. zilahi tanár korán elhunyt felesége emlékére 400 frtos alapítványt tett illető kollegiumunknál;

e) Biró Ferencz zilahi ügyvéd ottani kollegiumunk javára 100 frt adományozott;

f) néh. Kelemen János, volt szinyér-váraljai lakos, 500 frtos alapítványt tett végrendeletileg a sz.-udvarhelyi kollegium javára és

g) a kolozsvári szeretetház javára is folytak be apróbb adományok.

Igazgató tanácsunk minden egyes esetben őszinte köszönetet szavazott a kegyes adakozóknak, az alapítványt tevőknek és kérjük a főt. és mélt. egyházkerületi Közgyűlést, hogy maga részéről is fejezze ki őszinte köszönetét és elismerését.

III.

A főt. és mélt. egyházkerületi Közgyűlés utólagos jóváhagyásától föltételezetten:

1. törlésre engedélyeztük a sz.-udvarhelyi kollegiumnak komollói szegény egyházközségünk elleni 56 frtnyi követelését;

2. megengedtük a nagyajtai ideiglenesen társult egyház önálló anyaegyházi jellegének visszaállítását;

3. engedélyeztük a Zathureczky Gyula, főgondnok pátronusi adományával kellőleg berendezkedett baróthi leányegyházközség önállósulását;

4. a szerzett jogok ópségben tartása mellett teljesítettük a jódi és dédai főkegyházközségek az iránti kéréseit, hogy a topiczai körlelkészség kötelékéből kiválva, a magyarói, illetve disznajói anyaegyházakhoz csatlakozzanak;

5. megerősítettük a felvinczi, somosdi, miklósvári, kükküllővári, bágyoni, székelyudvarhelyi, mező-sámsondi kepe, illetve stóla-váltó szabályzatokat, gondoskodván mindenütt az e tekintetben fennálló szabályoknak kellő megartásáról és a váltsági alapok kellő biztosításáról;

6. jóváhagytuk a szászvárosi egyházközség által készített s az egyházközségi kormányzat és közigazgatás minden ágára tüzetesen kiterjedő ügyviteli szabályokat s végül

7. föltételes megerősítési záradékkal láttuk el a jelentésünk mellékletét képező kimutatásban felsorolt díjleveleket.*

Kiváló mély tisztelettel kérjük emez intézkedéseink kegyes jóváhagyását s ezzel be is fejezett évi jelentésünk tudomásul vételét.

A főt. és mélt. egyházkerületi Közgyűlés:
az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató tanácsának,

Kolozsvárt. 1899. május hó 8-án tartott üléséből,

aláíratcs szolgál:

Simó Lajos,
elnök.

Kádár János dr.
h.-titkár.

* Az igazg. tanácsi jelentés mellékleteinek közlését lapunk szűk kerete nem enged meg. Különben is a közgyűlési jegyzőkönyv e mellékletek mindenikét hozza Szerk.

TÁRGZA.

Adatok az erdővidéki ev. ref. egyházmegye történelméhez.

(Vége)

A legújabb közigazgatási felosztás szerint az egyházmegye Háromszék-, Udvarhely, Nagy-Küküllő- és Brassó-megyék területén fekszik s van jelenleg 13 anya-, 3 leány-, egy fiókegyházközsége és 6 diasporája; összes lélekszáma 13351.¹

Lássuk még röviden azon kiváló férfiaknak sorrendjét, kik az egyházmegyét bölcsen vezették és annak hivei ügyét előbbre vitték; vallás és egyház oltárára hozott áldozatok által érdemesítették magukat az utókor hálájára s arra, hogy nevük maradandóan jegyeztesse föl az egyházmegye történelmének lapjaira.

A nagytudományu Benkő József följegyzései szerint² az egyházmegyében a következők voltak esperesek:

1. *Ajtai János* közép-ajtai pap, ki az egyházközségeket két évvel a tractus megalakulása, illetőleg különszakadása után 1656-ban kezdte vizsgálni. Életéről, működéséről és haláláról Benkő sem tud semmi különösebbet.

2. *Udvarhelyi András* nagy-bacsoni pap, ki a törvénykezéseket könyvekbe iratta be, mi ő előtte — úgy látszik — nem volt szokásban. 1690-ben, 1693-ban hogy visitált, van nyoma s úgy látszik, 1699-ben halt meg.

3. *Szokolyai István*, ki külföldi tanulmányainak befejezése után Bethl-n János kancellárnak lett udvari papjává, honnan Nagy-Bacsonba hivatott meg papnak. Itt érte azon kitüntetés, hogy az egyházmegye esperessévé választatott meg 1700-ban: Mint esperes az egyházaknak kiváló gondját viselte, azokat jó rendben tartotta és a papok jobb fizetéséről is gondoskodott. Midőn 1701-ben az első visitatiót tartotta, 12 pontból álló constitutiót szabott meg, melyek jobbra az egyház biráinak és esküdteinek kötelességeit állapítják meg. 1706-ban Sz.-Udvarhelyre hivatott meg papnak, hol szintén az a kitüntetés érte, hogy a tractus esperessének választatott meg.

4. *Hermányi Dienes Péter* szegénysége és édes atyjának korai elhunya következtében sok nélkülözés közt végezte tanulmányait, de mindig nagy szorgalommal. Dolga csak akkor fordult jobbra, mikor Letenyei Pál sz.-udvarhelyi professzor pártfogásába besegett, ki őt minden legszükségesebbekkel ellátta. A theologiaát N.-Enyeden elvégezvén, küküllővári iskola-mester lett, majd a patakfalvi (Udvarhelym.) papságot nyerte el, hol meg is nősült. A boldog családi élet közepette szüntelen a tudományoknak élt s mint tudós pap nagy hírnévre tett szert. Ezen az alapon hivatott meg a vargyasi Dániel család (Ferencz, János és József) egyenes kivánságára Olasztelekre papnak 1698-ban, a tractusbeli papságnak nem kis bosszuságára, mivel az erdővidéki papságnak a papok hozatalára, illetve egyik tractusból a másikba való bejövése ellen hozott végzését nem respektálta. Mint olaszteleki pap választatott meg esperesnek, miért sok összeütdőse volt azokkal, kik vele szemben szintén aspiránsok voltak. 1708-ban Közép-Ajtára hivatott meg papnak s nemsokára Nagy-Bacsonba is kapott meghívást, sőt a közép-ajtai papságot is ott hagyva küzdelmes életét Bölönben végezte be.

Benkő József jellemzése szerint: »*mind papi, mind az esperesi hivatalát, nagy dicsérettel folytatta, kinek minden szava tudomány volt.*«

Midőn 1714-ben Kolozsvári István püspök Közép-Ajtán generalis visitatiót tartott, 9 pont alatt igen fontos regulákat adott ki, melyek jobbadán a papokra, mesterekre, szolgálatjok mikéntjére, birtokhasználati jogaikra vonatkoztak s mind a tudós esperes iniciatívájából keletkeztek. Ugyancsak az ő kezdeményezésére három év mulva az ünnepnapok pontos megünneplésére, az Isten házában való mikénti magaviseletre nézve is adattak fontos más szabályok. Szóval 49 évi papsága és 35 évi esperessége idején fontos átalakuláson ment át a tractus belügyeit, mint a vallásos hitéletet illetőleg

5. *Bibarcztalvi Osváth László*, ki a hazai alsó és felső iskolák elvégzése után külföldön is bővítette ismereteit. A papságot N-Bacsonban kezdte meg; Hermányi Dienes Péter idején a tractus nótáriussa volt, 1642-ben pedig esperesnek választatott meg. Benkő megjegyzése szerint alatta semmi nevezetes nem történt a tractusban. »A boldogult esperesben szelid alázatosságnál, elégséges papi tudománynál és esperesi prudentiánál egyebet, még Zoilus sem találhatott volna« — írja Benkő József.

6. *Középjaitai Benkő Mihály* a tudós Benkő Józsefnek édes atyja. Minthogy szülői a Rákóczi Ferencz fölkelésekor elszegényedtek, sok nélkülözések közepette kezdte meg tanulását és folytatta Sz.-Udvarhelyen, hol mint kitűnő tanuló elvégre is publicus praeceptorátust nyert. Hire a vidékre is eljutott s egyszerre 1718-ban három egyházközség hívta meg papjának, melyek közül a M-Hermányit fogadta el. Tíz évi papsága után Bardoczra ment papnak, hol 24 évet szolgált, mely idő alatt notárius is volt. Esperesnek történt megválasztása már a közép-ajtai papságban érte, melyet 11 évig viselt. A tractus községben ő alatta jöttek használatba az orgonák. Az elsőt Köpec csináltatta 1756-ban, a másodikat Füle 1761-ben. Az orgonák használata ellen, a sok felől érkező panasz miatt szigorú végzések hozattak, a Rikán belőli Comunitás által.

7. *Dálnoki Székely Sándor*, kit a nagybaconiak 1758-ban hívtak meg. A dévai synoduson eskették fel esperesnek 1768-ban, mely alkalommal a junius 17-én tartott gyűlésen a templomi székek használatára nézve, minthogy több tractus községeiből panasz érkezett be, a következő fontos végzést bocsátotta ki a synodus a főconsistorium útján: Megtiltja ugyanis, hogy a templomban bárkinek is külön széke legyen, hanem üljön mindenki oda, a hová éppen lehet, mert akárhol üljön, »Isten házában léssen, a melyben Istené az elsőség« Sokszor a legutolsó székből — úgy mond — egyenesebben hat az imádság az egekre, mint a legelsőből. Megvan irva ugyanis: »*hogy az Isten a maga kegyelmét az alázatosoknak adja, bizony nem a*

Névkönyv 1896. 228. l.

Filius Posthumus II. r. 45. 118. l.

másokat megvetőknek“. Ha mégis akadna olyan nyakas egyházközség, mely e rendelet ellen vétene, a főconsistorium a villongás alatt lévő székeket azonnal elrontatja, kikordatja, helyökbe újat állítat, melyeket senki magáénak nem mondhat.¹

A synodusnak e fenti határozatára magok a consistoriális úrak jártak elől jó példával, hogy a törvénynek annál nagyobb fogantatja legyen a hívekre. Így pl. gróf Lázár János Brassóban jobbágyai között a legutolsónak járult az urasztalához urvacsora vételére. De voltak olyanok is, a kik e határozatot egykedvűen fogadták és meg nem tartották, mert sok községben maradtak a régi rendetlen állapotok.² Dálnoki Székely Sándor 1784-ben meghalván, Benkő József követte az esperességben, ki után esperesek voltak a jelen századunk harminczas évéig: Ferenczi Ferencz, Bitai Péter (1815.), Józsa János (1820.), N.-solymosi Incze Simon.

1713-tól kezdve az egyházmegye curátorai voltak a század végéig: Dániel István, Cserei János, V Dániel Péter (1755.), Baló László, Cserei Sámuel.

Ime ezen kiváló egyházi és világi férfiak álltak a multban az erdővidéki egyházmegye élén, kiknek a nevét nam hallgathatja el az, ki egykor az erdővidéki egyházmegye történelmét meg akarja írni. Az egyháztörténelem azon fényes alakjai közé tartoznak ők, kiknél a vallásosság nem külszin, hanem nemes szívöknek éltető eleme volt. Ők érezték igazán a mult küzdelmes századaiban, mikor a protestantizmus nehéz megpróbáltatásokon ment át, hogy a vallás egyedüli alapja, forrása: minden szépnek, nemesnek és jónak; érezték, mert tapasztalták, hogy a vallás egyetlen biztos menedéke a küzdelemben csapásoktól sujtott emberiségnek; érezték, hogy a vallásosság fény sugar, mely bevilágosítja az utat, melyen egyeseknek és népeknek haladniuk kell, hogy a végcélt: a tökélyt és boldogságot megközelíthessék.

Karácsony Béla
főgymn. tanár.

Különfélék rovata.

Vass Tamás marosvásárhelyi lelkész temetése — kinek elhunytáról lapunk mult számában már megemlékeztünk — nagy részvét mellett folyó hónap 11-én délután ment végbe. A temetésen jelen volt **Bartók György dr.** püspök is, kinek tiszteletére a várost fellobogózták. A halottas háznál Ugrai Gyula segédlelkész mondott imát s innen az inopzans menet — melyben a társadalmi élet minden testülete képviselve volt — a templomba ment, hol püspökünk gyönyörű imája után Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész tartott szépen kidolgozott gyászbeszédet, méltatva abban az elhunyt érdemeit. A templomi szertartás végeztével továbbindult a menet a szomorú uton, a temetőbe és itt Ravasz János marosi egyházmegyei esperes bucsuszavainak elhangzásával leeresztették az Úr szolgájának testét elzáró érczkoporsót a sír ölébe.

A tanárképzés reformja. A vallás- és közoktatásügyi miniszter gyökeres reformmal akar segíteni a középiskolai tanárképzés bajain. Már régi igazság, hogy a tanárképzésnek eddigi rendszere sok tekintetben elavult s a mai fejlettebb követelményeknek nem felel meg. A miniszter a helyett, hogy a feltűnőbb hiányokat újabb és újabb rendeletekkel pótolná: a budapesti

¹ A fülei ev. ref. egyház levéltára 17. sz. okl.

² Filius Posth. II. r. 95. l.

tanárképző-intézetet véglegesen feloszlatta és új tanárképző-intézetet szervez. A szervezeti szabályok gondoskodnak arról, hogy a középiskolai tanári pályára készülő hallgatók a hivatásuk szempontjából megkívántó szakszerű képzettséget és gyakorlati készséget tervszerű tanulmányi rendben megszerezhessék. Eddig a tanárjelöltek képzéséről — eltekintve a régi tanárképző-intézet tagjaitól, akik nagyon csekély százalékát alkották az összes tanárjelölteknek — csakis az egyetemi előadásokkal gondoskodtak. Ezek a — sokszor tervszerűtlen előadások — még a nyolcz féléves tanfolyamban is csak részben ölelték fel azt az óriási anyagot, melyből a tanárjelölteknek vizsgázniook kellett. Ezután másként lesz. Az új tanárképző-intézetben a tanárjelöltek az előadások keretében minden szakban rendszeres tanfolyamot végezhetnek s előképzettségük megszilárdítására és az egyetemi előadások kellő feldolgozására — minden bizonnyal azon elv alapján, hogy repetitio est mater studiorum — a tanárképző-intézet hatósága alatt álló repetitorok, vagy repetensek gyakorlatiban részt vesznek és így a hallgatók mindig haszonnal hallgathatják az előadásokat, mert e repetitorok a bonyolódottabb tudományos kérdésekben utasítással szolgálnak. Tagadhatatlan, hogy ez az intézkedés szükséges és korszerű intézkedés.

Római kath. főgimnázium Debreczenben. Mint értesülünk, csakugyan valósággá válik Debreczenben a »kegyes tanítórendi« főgimnázium létesítése, melyben a város felső helyen jóváhagyott közgyűlési határozat értelmében 1,850,000 darab téglával, 80,000 darab cseréppel és 10 év alatt egyenlő részletekben fizetendő 60,000 frttal járul. Akaratlanul is eszünkbe jut ez alkalommal a »Debreczeni Protestáns Lap« nak — mely az erdélyi egyházi ügyekkel mindig oly nagy előszeretettel foglalkozik és reformterveivel majdnem kétségbe ejt — egy közelebbi cikke s illetőleg annak tartalma, mely az ev. ref. főgimnázium idei érettségi vizsgálatának szomorú eredménye felett kesereg. A cikk vége így hangzik: »Az eredmény silányságának oka *többféle* körülményben rejlik. Egy az, hogy az osztályok minősége is változik, mint a termés. De az iskola munkájának eredménye mégsem függ oly mértékben a kiszámíthatatlan tényezőktől, mint a termés az időjárástól. Éppen ezért a felelőség legnagyobb része magára az iskolára hárul: része van ebben a *tanítás módszerének, a tanárválasztásoknak és az iskola rendezetlen viszonyainak egyaránt*«. A do loghoz különben nem szólunk semmit.

Utmutatás a szőlőmívelésre. A földmívelési m. kir. miniszterium kiadványa. Ára 1 korona. Alapos, sok utánjárással, nagy megfigyeléssel megírott, több mint 400 rajzzal illusztrált terjedelmes könyv. Lelkészeknek és tanítóknak, a kik ez iránt egyszerű levélben, vagy akár levelezőlapon a jelzett miniszterium szőlőszeti osztályához fordulnak, e könyvet ingyen küldik meg.

A maros-ugrai ev. ref. egyházközség temploma és tornya javára július 22-én a Haller György gróf kerthelyiségében zárkő nyári táncvigalmat rendez. Védnök-nők: gróf Haller Györgyné és báró Rothenthal Henrikné. Védnökök: Csíkszentmihályi Sándor János főispán, Bethlen Árpád gróf, Bethlen Balázs gróf, Bethlen István gróf, Tolnay Rigináld, Apáthy Péter, Solymosy László báró, Léczfalvi Gyárfás Lajos, Kabós Ferencz, Toldalagi László gróf, Kebelei Nagy Pál, Z. Knöpfler Elek, Kemény Ákos báró, Fekete György, Felszegi Sándor, Schwaetz Vilmos, id. Mátyás Sámuel, Szántner Lajos. Elnök P. Horváth Arthur báró, ellenőr Nemes Árpád esperes stb.

A kiadó- és szerkesztőhivatal üzenete.

A *köpeczi egyházközség* részéről a folyó évre szóló 6 frt előfizetési díjat megkaptuk és e helyen nyilvánosan nyugtázzuk.

Nagy Károly theol. tanár urnak. A cikket megkaptuk. A folytatást kérjük a következő számba. Csekme Ferencz lelkész urnak. A »Néhány adat«-nak közelebről helyet adunk. Lőrincz Gyula lelkész urnak. Sorát ejtjük.

Hivatalos rész.

ÉRTESÍTÉS

a kolozsvári ev. ref. Szeretetházban berendezett internátusba való felvétel iránt.

A kolozsvári ev. ref. szeretetházban leány-internátus rendeztetett be s folyó évi szeptember 1-én megnyitattik. Az internátusba, a Kolozsvárt levő különböző tanintézetekbe járó, 10 évet betöltött, leányok teljes el látásra felvételnek.

Az ellátási díj egy tanévre 220 frt. Ev. ref. lelkészek, tanárok, tanítók gyermekei 180 frt kedvezményes díjért nyerhetnek ellátást. A díjak évnegyedenként előre fizetendők. Belépés alkalmával minden növendék felszerelési díj czímen 3 forintot fizet.

A felvételért való kérvények a szeretetházügyi bizottsághoz intézendők és Pokoly József theol. tanár, bizottsági előadó címére küldendők *folyó évi augusztus hó 15-ig*. A kérvényhez születési, himlő-ujraoltási és orvosi bizonyítványt kell mellékelni. A felvételtől a kérvényező augusztus hó 28-ig értesíttetnek. A felvétel véglegesítését orvosi vizsgálat előzi meg.

Az intézet teljesen modern berendezésű, külön háló és nappali-, illetőleg munkatermekkel, mosdó s fürdő szobákkal. A felügyelet a növendékek tanulására is kiterjed és a tanórákra való előkészületnél is segédkezik.

A felvett növendékek elegendő mennyiségű s a lehető legegyszerűbb felszerelvényekkel és ruházattal látandók el. Ágyneműeket magukkal kell hozniok.

Kolozsvár, 1899. július hó 17.

Pokoly József,
b. előadó.

Bartók György dr.
püspök, b. elnök.

ÉRTESÍTÉS

ev. ref. lelkéssi és tanári árváknak a kolozsvári ev. ref. szeretetházba való felvételek iránt.

A kolozsvári ev. ref. szeretetház folyó 1899. év szeptember 1-én, 10 leány-árva számára megnyitattik. Felvételért egyelőre olyan ev. ref. lelkéssi és tanári leányárvák folyamodhatnak, kik 10-ik életévüket betöltötték, a népiskola négy osztályát sikerrel végezték.

A felvett árvák lakást, étkezést, ruházatot, ágyneműket és tanszereket is az intézetben nyernek, de az országos gyámintézet által részökre adott gyámolítási járulékot a szeretetház céljaira beszolgáltatni kötelesek.

A folyamodványok a felvételért a szeretetházügyi bizottsághoz intézendők és Pokoly József theol. tanár, b. előadó nevére küldendők *1899. év augusztus hó 15-ig*. A folyamodványhoz melléklendők: a) keresztlevél, b) szegénységi bizonyítvány, c) orvosi bizonyítvány, d) iskolai bizonyítvány, e) az elhalt szülő halotti anyakönyvi kivonata, f) esperesi bizonylat az

árva részére megállapított országos gyámintézeti segély összegéről, g) az anyának vagy a törvényes gyámnak beleegyező nyilatkozata, hogy az árva részére eső országos gyámintézeti segélyt, míg az árva az intézetben van, illetőleg a segélynek élvezetére jogosult, évenként az intézetnek engedi át.

A felvétel felől a folyamodók augusztus hó 28-ig értesíttetnek, de felvételük csak az intézetben előzetesen megejtett orvosi vizsgálat után lesz végleges.

Kolozsvár, 1899. július hó 17-én.

Pokoly József,
b. előadó.

Bartók György dr.
püspök, b. elnök.

2353—1899.

KÖRLEVÉL,

valamennyi ev. ref. egyházközségünkhöz és Nt. esperes aaihoz.

Hivatkozással a folyó évi konvent 16. jkvi. sz. a. hozott határozataira, továbbá ugyanezen jegyzőkönyv 22. 29. és 68. pontjaiban foglaltakra, értesítjük Czimet hogy az adózási viszonyok tanulmányozása tárgyában kiküldött bizottság folyó évi június 13-án tartott ülésében foglalkozott ugy a 16. sz. határozat 1., mint annak 2., és 4. pontjaiban megjelölt kérdések előkészíté sével és hogy a 16. sz. határozat 1. pontjában foglalt ügyre nézve a kellő anyag rendelkezésre álljon, másfelől pedig, hogy a 2. pontban említett ideiglenes töke segélyezés ügye megkezdhető legyen: bizonyos kérdő pontok szerint leendő összeírást és táblázatos kimut atást tartott szükségesnek.

Hogy az összeírás és az ezen alapon készítendő táblázatos kimutatás minden egyházkerületben egyöntetűleg készíthetők el, a bizottság megállapodásainak megfelelőleg összeállított minta-iveket Igazgatótanácsunk kellő számú példányban sokszorosítottatta s e körlevéllel egyidejűleg a Nt. Esperes atyánkfiához megküldi minél előbb eszközzendő kitöltés végett, azzal az útasítással, hogy még oly időben küldjék azokat vissza Ig. tanácsunkhoz, hogy azok az őszi kerületi közgyűlésen tárgyalhatók legyenek s az egész ügyre nézve javaslat tétethessék az egytetemes konventnek.

A mely egyházakban a múlt évi hasonló összeírást lelkiismeretesen és alaposan végezték, ott tulajdonképen most csak néhány adat pótlásáról van szó s ez könnyen megtörténhetik a tavalyi »Jelentő-iv az ev. ref. egyház adózási viszonyairól« cím alatt akkor két-két példányban kiállított összeírási iver alapján, melyeknek egyik példánya az egyházmegyéken kell hogy legyen.

A munkálat tényleg csak akkor fog reális alapon nyugodni, ha az összeírás az egyháztagokat, mint adóalanyokat egyénenkint kimutatja s nemcsak hozzávetőlegesen tünteti fel azok számát. A legelső követelmény tehát az, hogy legelső sorban minden egyházközség állítsa ki a saját névjegyzéke, illetőleg adófőkönyve és a községi E) tabella alapján a kézhez veendő I. számmal jelzett iver (»Összeírási iv, az egyházi adózási viszonyok tárgyában«) s annak minden egyes rovatát töltse ki. És bár az egyes rovatok önmagokért is beszélnek, mégis azok kitöltésére nézve az I. és II. számú kimutatási iver hátlapján részletes útasítás foglaltatik, melynek pontos figyelembe vétele eseién a tévedések kizártnak tekinthetők.

Az I. sz. összeírás és a II. sz. jelentőiv az egyházközségek által az útasításoknak megfelelően kiállítatván, ezek az esperesi hivatalokhoz *foljó évi aug. hó 31-ikére* beküldendők és ezekből állítsák össze az esperes úrak a III számú kimutatást, mely minden esperes aához oly számban küldetik, hogy 2 példányban legyen kiállitható s annak egyike az esperesi levéltárban megtartható legyen.

Ebben a kimutatásban dolgozzák fel, mint főtabelában, az esperes úrak az egyházmegyéjükből beérkezett jelentő-ivek alapján az adatokat

A rovatok világosak, beszélnek önmagukért. csak az »észrevétel« rovatra nézve jegyezzük meg, hogy abba röviden az adózás módja lesz bejegyzendő, első sorban.

E kimutatásoknak a jelentő-ivekkel, mint mellékletekkel, együtt leendő beküldésére nézve határidőül *foljó évi szept. 30-ikát tűzzük ki*, hogy azok itt az őszi közgyűlésre kellőleg földolgozhatók legyenek.

Ismételten is különös figyelembe ajánljuk úgy t. lelkész aainak, mint a Nt. Esperes uraknak e kiváló fontosságú munkálatot, melynek helyességétől számtalan egyházunk jövő fejlődésének sorsa van függővé téve.

Kolozsvárt, 1899. július hó 15-én.

Dr Bartók György,
elnök.

Dr Kádár János,
titkár.

PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY.

A kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás konviktusánál a *gazdasszonyi* állomás megüresedvén, arra ezennel pályázatot hirdetünk.

Ezen állás kötelességei közé a konviktus tagjai részére való főzés és ezzel kapcsolatos teendőknek, 3 cseléd segítségével, való végzése tartozik.

Javadalma egyelőre: lakás, fűtéssel és világítással, teljes élelmezés és évi 192 frt fizetés, havi utólagos részletekben fölvehetőleg.

Pályázati határnap: 1899. aug. hó 10-dike, mely időig a folyamodások Kenessey Béláné, felügyelő bizottsági elnöknhöz. (Kolozsvár, Külmagyar-u. ref. theol. palota) küldendők.

Ref. vallásu özvegy nők előnyben részesülnek.

A theol. fakultás előljárósága.

482—1899. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *luka-ilenczfalvi* II-ik tanítói állomásra pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakáson kívül, egy és fél hold kert, a benne levő gyümölcs-terméssel, értéke 32 frt (jelenleg 64 frtéért van haszonbérbe adva) készpénz 240 frt havi előleges részletekben kiszolgáltatva, 10 frt ünnepi legatum, az iskola fájából szabad tüzelés, államsegély 118 frt. Összesen 400 frt és szabad tüzelés.

Kötelességei: a törvénytiszta tanításon kívül a gyümölcsfaiskola gondozása, gyümölcsészet tanítása és a pap vagy kántor tanító betegsége vagy hivatalos távollétében templomi szolgálat

Folyamodványok *foljó évi aug. 12-éig* nt. Radvány János esperes aához küldendők Nyárad-Szeredába. Kolozsvárt, 1899. jul. 17-én.

Bartók György dr.,
püspök.

292—1899 PÁLYÁZATI HIRDETMÉNY

A marosvásárhelyi ev. ref. kollegium gymnasiu-mánál két helyettes tanári állás töltendő be a jövő 1899—900. tanévre, melyek egyikével a classica-philologia és magyarnyelv, másikával latinnyelv, történelem, esetleg magyarnyelv, vagy németnyelv tanítása van összekötve. A helyettes tanár évi fizetése 800 frt; lakást, mely azonban pénzzel meg nem váltható, nyerhet a kollegium internatusában, a hol ez esetben a felügyeletet köteles rendszabályaink értelmében gyakorolni. Köteleztetik a törvényeinkben megszabott óra számra, valamint minden a tanári állásból kifolyó teendők végzésére. Jövő alkalmaztatását illetőleg az Elöljáróság semmi kötelezettséget nem vállal. A folyamodványok a marosvásárhelyi ev. ref. kollegium igazgatóságához adandók be folyó év augusztus hó 10-ig.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollegium előljárósága részéről.

Deésy Zoltán,
gondnok.

Kóbori János,
jegyző.

158—1899. PÁLYÁZAT.

A h.-nánási hat osztályu ev. ref. gimnáziumban az 1899/1900 tanévre egy segédtanári állásra pályázat hirdettetik 1800 korona (900 frt) javadalommal, a lakbért is beleértve.

Pályázhatnak oly ev. ref. vallásu tanárjelöltek, vagy tanárok, kik a magyar-latin, vagy latin görög nyelv, esetleg a mennyiség- és rajzoló-mértan tanítására kellő előkészülettel bírnak.

A születési, képesítési, hadkötelezettségi és egészségi állapotot feltüntető okmányokkal kellőleg felszerelt pályázati kérvények folyó évi aug. 10-ig a h.-nánási ev. ref. egyháztanácsához küldendők

A megválasztott állását folyó évi szeptember 1-én köteles elfoglalni s a tanév végéig el sem is hagyhatja azt

H.-Nánáson, 1899, július 13.

Kállay Imre,
főgondnok

Benkő Lajos,
ev. ref. lelkész elnök.

478 1896. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett *szilágy-sámsóni* egyházközség kántortanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakás kerttel; 400 forint készpénz az egyház pénztárából; 16 frt fapénz; két boglyás kaszáló és 1 hold 270 ööl szántó, stola, tandíj a különböző osztályok szerint 8, 16 és 32 kr s minden tanulóól egy csirke vagy annak az ára.

Kötelessége: a törvénytiszta tanítás s minden kántori teendők végzése.

Megjegyeztetik, hogy a felekezeti iskola a jövő év szeptember havában államosittatni fog s az állam a most megválasztott tanítót alkalmazni fogja.

Pályázati határidő aug. 12. Folyamodványok nt. Viski Pál esperes urhoz küldendők Zoványra.

Kolozsvárt, 1899. július hó 17-én.

Dr. Bartók György,
püspök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A Szeretetház.

Ott áll a nagy-utczai templom mögött még mindig üresen, lakatlanul. Alig végezte el rajta építő munkáját az emberi ész és kéz, már rátette lábát a romboló idő. Hátsó falain megbomlasztotta a vakolatot az eső és a hó, letepte a vihar Vas és réz alkatrészeire kezd ráúlni a rozsdá s ott emésztődik önmagában a nagy tervezőnek ez az utolsó merész alkotása, hirdetve ez is ama nagy igazságot, hogy a mi folytonosan nem építetik, az pusztulni kezd; a hol az élet munkája csak egy pillanatra is szünetel. ott az enyészet kezdi meg lassan ölni, bomlasztó művét.

Az a ház pedig nemes célzattal felséges hivatás számára épült. Befogadására az Ur ama kicsinyeinek, a kik közül ha csak egygyel tesszünk is jót, magának Annak a gondját vesszük fel, a ki érettünk adta magát a keresztnek halálában.

Én hiszem, — »gyalázat volna kételkednem!« — hogy bérczes kis hazánk földjén nincs egyetlen érző szív és fennen dobogó kebel, a melyik meg nem értené, hogy a Szeretetház felállításával, annak benépesítésével, benne az építő munkának megkezdésével mekkora áldás származik lelkes és tanári karunk árváira, anyaszentegyházunkra és hazánkra. Én hiszem, hogy az a most a világba üresen belebámuló épület egyházunk minden egyes tagja elé mintegy szemrehányással áll s némaságával is a lelkiismeretekhez szól: hogy kihalt volna-e a munkás, az építő szeretet? Eltűnt volna-e az ősök áldozatkész hő szerelme, mely tettekre hevít? Kisebbségek lettünk-e a szeretet munkáiban azért, mert nagyobbak lettünk

ismeretekben? Kevesebb lett-e hitünk az örökké élő szeretet-tőke kamatozásában, mert több lett a tudásunk a tőzsdén jegyzett értékek százaléki felől?

Én hiszem, szent meggyőződésemmel, hogy ha egyházunk tagjainak a szeretetére appellálunk, nem szegényülünk meg ma sem. Lehetetlenség, hogy erről a földről végképp elköltözött volna a Bethlenek, a Lorántffy Zsuzsánának, a Bethlen Katák, avagy a Szacsvey Sándornék, a Wesselényi Józsefak szelleme, az a jótékony lélek, a mely a Krisztust szeretve, úgy érezte, hogy csak tartozó kötelességet teljesít, a mikor azzal, a mivel megáldott, mások, az emberiség és az anyaszentegyház javára sáfárkodik.

Meg vagyok róla győződve, hogy ha azt mondhatjuk híveinknek: íme, van tiz árvánk; ezek, mint az éh hollófiak az égre kiáltanak: jőjjetek, ne kiáltsanak hiába, adjatok abból, a mit Isten adott! — segítségül jőnek és maguk mondandják, hogy nemcsak tiz árva kiált, hanem ötször, tizszer s százszor annyi, meggyünk, hol és hogyan kell segíteni?!

Azt mondják, képzeldöm; nem ismerem sok területtel megterhelt híveinket s csak innét íróasztalomtól nézem ködös elméleteken át a világot.

Bocsánatot kérek. Hitem nem elmélet. Ott van az Orsz. Prot. Árvaház. Egy élő intézmény. Kezdte tiz árvával kicsiny, szűk bérlakásban és ma 104 árvát tart el saját otthonában, 50-et pedig segélyez családoknál és más árvaházakban elhelyezve és a vagyona felül van a négy-százezer forinton. Nehány lelkes ember kezdte; ők maguk is akkor szegények voltak, de gazdagok szeretetben, hitben és az Isten

gazdagságában való reménységben. Bauhofer György a budai ág. h. ev. pap, Biberauer Tivadar vasúti hivatalnok, Székács József az akkor még ugyancsak szerény javadalmu pesti magyar luth. egyház papja, Ballagi Mór, Török Pál és az egyszerű nyomdász Hornyánszky Viktor voltak a kezdeményezők, azután jöttek, — mikor az intézet az apró adományokból már közel három évtizeden át élt és létjogosultságát igazolta, — a Zsivorák, a Wagnerek, a Zámoryak, a Blahunkák s annyi mások, a kik vagyonukat tették le a szeretet oltárára.

Nem megyek külföldi példákért. Nem hivatkozom Miller dr.-ra, a bristoli egyház papjára, a ki egymaga lassanként ezer árvát tartott el csupán az élő tőke hozadékaiból ebbe az élő tőkébe és az Ur gazdagságába vetett hittel. Hazai példát mutattam fel. És ha még példa kell, ott van a Czékus püspök alapította rozsnói árvaház, tisztán a hitben munkás szeretetre alapítva.

Erre terveztük tulajdonképen mi is a hagyatékul ránk szállott Szeretetházat is. Bizunk abban, hogy reménységünk meg nem szégyenit. Sem az Urnak ereje nem lankadt meg, hogy Lelkével ne tudná megihletni a sziveket; sem pedig a szivek nem fásulhattak el annyira, hogy ne dobogjanak fel, a mikor a megmentő és a megtartó szeretet munkáját kell végezni.

A lelkeszi és tanári karnak kell ebben a munkában a vezérszerepet magára vállalnia. Ennek a magas intelligenciájú testületnek, mely amugy is mindenben vezetésre van hivatva. Neki kell a maga körében mindent elkövetnie lelkesítéssel, buzdítással, jó példával, áldozatokkal, felhívásokkal és az alkalmak megragadásával.

Előttünk fekszik a bizottsági javaslat. Igazgató-tanácsunk autonomikus megbeszélés és határozat-hozatal végett közzétette azt. Tárgyalják tehát az illetékes forumok azzal a szeretettel, a melylyel az készült és a melyet az ügy megérdemel, hogy aztán ez a szeretet egy nemes cél körül egyesítvén valamennyiünket, hozzunk impozáns egyetértéssel olyan határozatot, a mely biztosítsa a Szeretetház jövőjét ne csak máról-holnapra, hanem beláthatatlan hosszú időkre.

Félre a kishitűséggel, az emberi gyarló, számítható aggságoskodással, a mely csak akkor érzi magát biztosságban, ha esetleg ezrek és tízezrek vannak háta megett; de kétségeskedik, ha fenntartási alapul csak az élő sze-

retet tőkéje van a fedezeti rovatban, ki nem számítható összeggel kimutatva. Nemcsak kétezer esztendővel ezelőtt volt igazság, de ma is az, hogy a mi hitünk meggyőzi a világot! Nagy dolgok csak a nagy dolgokban veteit hit által jöhetnek létre. Mi lenne abból a csapatból, a mely megvert reménynyel indulna csatába s hitben feladná már a diadalt?!

A ki csak a felhőt nézi, nem vet az. De a ki nézi az örök szeretetnek munkáját. kicsiny kezdetből nagyot teremtő erejét: az bizalommal vet és nagy örömmel arat.

A mi Szeretetházunk bezárt kapuinak is fel kell tárulniok s abban a hajlékban a kicsinyek szája által kell elvégeztetnie az Ur dícséretének!

Kenessey Béla.

Egyházkerületünk közgyűlése.

Harmadik nap.

Ötödik ülés május 27-én d. u.

(Vége.)

A 10. pontnak észrevétel nélkül elfogadásával közgyűlésünk útasítja az Igazgató-tanácsot, hogy a Kolozsvárt működő bankkal és pénzüintézetekkel érintkezésbe lépve, egyházkerületünk pénzének bankszerű kezelése tekintetében tegye meg az előterjesztését a a közelebbi egyházkerületi közgyűlés elé.

A 11. pontot Zeyk Dániel főgondnok indítványának figyelembe vételével az Igazgató tanács következő javaslatával fogadja el közgyűlésünk: „A törlesztő-kölcsönök, egyházi segélykölcsönök és felmondáshoz kötött jelzálog-kölcsönök kiadását a kölcsönügyi szabályok megfelelő módosítása mellett továbbra is fenn tartja, útasítja azonban az Igazgató tanácsot, hogy a törlesztő kölcsönök megszavazását csak a magyar takarékpénztárak részére átruházandó pótló-kölcsönök szükséges összegéig engedélyezze és hogy első sorban a felmondáshoz kötött jelzálog-kölcsönöket folyósítsa.

A 12. pont változatlan elfogadtatik, mely szerint azoknak az egyházaknak központban kezelt tőkési részben, vagy egészben kiadatnak a tulajdonos egyházaknak, melyek a visszakapott tőkét jól jövedelmező, reális értékű, ingatlan vásárlására fordíthatják oly módon, hogy a vásárlandó ingatlanokból a tőke mai, vagy még magasabb jövedelme biztosítva legyen.

A 13. pont az Igazgató-tanács által ajánlott következő szövegezéssel fogadtatik el: „A kolozsvári Szeretetház létesítése tárgyában annak tényleges megnyitásához szükséges tőke előállítására gyűjtést indít s addig is, míg ennek kellő eredménye lesz, az épületet hasznosítani kívánja s ennek végrehajtásával az Igazgató-tanácsot megbízta.

A 14. pont változatlanul határozattá emeltetik az alábbiakban: a theologiai akadémia és az egyházkerület közötti jogviszony és az előbbi vagyoni és kormány-

zati szervezete iránti javaslatlételre héttagu bizottság küldetik ki egyik egyházkerületi főgondnok elnöklete alatt és a bizottságban közgyűlésünk 2 taggal, az Igazgató-tanács 2 taggal és a theologia előljárósága 2 taggal legyen képviselve

Elnök aa. javaslatára az ezen pont értelmében egyházkerületi közgyűlésünket képviselő bizottsági tagokul Bánffy György gróf elnöklete alatt Bánffy Ernő báró és Váró Ferencz aai. küldetnek ki.

Szádeczky Lajos dr. kapcsolatos indítványt terjeszt be, hogy a theol. tanárok fizetésében fennálló és semmi által nem indokolható különbséget az 1500 frt fizetéssel alkalmazott tanárok fizetésének 2000 frtra felemelésével közgyűlésünk szüntesse meg. *Sándor* József szintén pártolólólag szól ezen indítvány mellett.

Elnök, *Bánffy* Dezső br. aa. kijelenti, hogy ezen indítvány elfogadása nem ütközik nehézségbe, mivel jövőre a normál-költségvetés mind az öt theol. tanár évi fizetésére 2000—2000 frt fizetést irányoz elő.

Ezen felszólalások figyelembe vételével közgyűlésünk elhatározza, hogy a theol. tanárok fizetését egyenlősíti s az eddig 1500 frt fizetést élvező 2 theol. tanár részére folyó évi szept. hó 1-től a 2000 frt évi fizetést kiadni rendeli.

A 15. pont minden vita nélkül fogadtatik el ezen szöveggel „Az Igazgató-tanács ügykezelésének egyszerűsítése, a központi közigazgatás terheinek könnyítése, olcsóbbá tétele, némely administratio-teendőknek az egyházmegyék jogkörébe utalása tekintetében javaslatlételre útasítottatik az Igazgató tanács. Előterjesztendő javaslatát jó előre küldje meg véleményezésre az egyházmegyékhez, a collegiumokhoz és a püspöki vizsgálat alatti egyházközségekhez s a beérkezett vélemények összegezését a javaslattal együtt nyomassa ki, küldje meg az egyházkerületi közgyűlés összes tagjainak és terjessze a legközelebbi rendes egyházkerületi közgyűlés elé.

Végül közgyűlésünk a hetesbizottság önzetlen és buzgó, nagybecsű munkájáért elismerését és köszönetét fejezi ki

* *

A hetesbizottság javaslatának letárgyalásával *elnök* aa. 10 percnyi szünetet ad.

Szünet után tárgysorozat rendjén az Igazgató-tanácsnak az 1898. évi egyházkerület számadására vonatkozó előterjesztése elfogadtatik.

Tárgysorozat rendjén *elnök* aa. felhívására *Kádár* János dr. s.-titkár olvassa az Igazgató tanácsnak a kézdi egyházmegye tisztújító közgyűlése határozatai felülvizsgálását, illetve a múlt évi egyházkerületi közgyűlés 48. jkvi szám alatt hozott határozata megváltoztatását tárgyazó előterjesztését, mely az esperesi állásra új választás elrendelését hozza javaslatba. Közgyűlésünk az Igazgató-tanács előterjesztését egyhangulag elfogadva, az esperes-választás elrendelését illető határozati javaslatot határozattá emeli.

A szavazatszedő bizottság a ma d. u. 3—5 óráig eszközölt választásokról jelentését *elnök* ki kézre adván *elnök* *Bánffy* Dezső br. aa. felhívására — tárgysoron kívül — *Menyhárt* András bizottsági *elnök* aa. a jelentést előterjeszti, mit közgyűlésünk elfogad s ennek alapján *elnök* aa. megválasztottaknak jelenti ki:

1. a nagyszebeni egyházmegye algondnoki állására: *Bod* Péter aát;

2. a sepsi-szent-györgyi kollégium algondnoki állására *Bodor* János aát;

3. a székely-udvarhelyi kollégium magyar-latin tanszékére: *Ravasz* Árpád aát;

4. a görgényi egyházmegye 2 algondnoki állására: *Rozsnyai* Ferencz és *Kemény* Ákos br. aait;

5. a széki egyházmegye algondnoki állására *Bánffy* Ferencz br. aát;

6. az Igazgatótanács titkári állására: *Kádár* János dr. aát;

7. a gyula-fehérvári egyházmegye algondnoki állására: *Barcsai* Gábor aát;

8. a sepsi szt.-györgyi kollégium magyar-latin tanszékére: *Zayzon* Ferencz aát;

9. egyházkerületünk közjegyzői állására 94 szavazattal (*Sándor* János 84 szavazatával szemben) *Kenessey* Béla theol. igazgató-tanár aát;

10. a sepsi-szent-györgyi vallásanári tanszékre általános szavazattöbbséget a jelöltek egyike sem kapván meg: közgyűlésünk *Ferenczy* István és *Tárkányi* György legtöbb szavazatot nyert jelöltek között az új választást elrendeli s ennek megtartását *elnök* aa. f. hó 28-án d. e. 7—9 órára tűzi ki.

Tárgysorra térve, *elnök* felhívásra *Török* István dr. h. tanügyi előadó aa. felolvasta az Igazgatótanácsnak *Benkő* Gábor dr. zilahi tanár tanársegédi szolgálata beszámítását javaslatba hozó előterjesztését. Közgyűlésünk az előterjesztést elfogadja s a javasolt szolgálati évek beszámítását elhatározza.

Ekkor *Kenessey* Béla, az ujonnan megválasztott egyházkerületi közjegyző aa. a gyűlésterembe lépve, *elnök* aa. tudtára adta, hogy egyházkerületünk kitüntető bizalma a közjegyzői fontos állásra hívta el, minek folytán fölkéri hivatali esküjének gyűlésünk színén letételére s ezzel ezen hivatali állásának elfoglalására. Közgyűlésünk tagjai a *Somkerek*y Miklós helyettes közjegyző aa. által olvasott és *Kenessey* Béla aa. által utánmondott eskütételt állva hallgatják. Ennek végeztével közjegyző aa. közgyűlésünknek köszönetet mondva akitüntető bizalomért, ünnepélyes meghatottsággal folytatja: »Ezen eskümhöz híven szívem minden dobbanása, agyam minden gondolata és csekély fizikumom minden ereje legyen anyaszentegyházamnak szentelve. Bár nem érzem erőmet a rám váró feladat nagyságával arányban állónak, de bátorságot önt belém az a tudat, hogy oly férfiak vezérlete alatt munkálkodom, kiknek bölcsessége, szakavatottsága s egyházkerületünk hosszas és áldásos kormányzásában szerzett gazdag tapasztalatai megmutatják nekem az irányt, hogy hol s a módot, hogy miként munkálkodjam?«

Közgyűlésünk nevében *Bartók* György dr. püspök aa. üdvözli új közjegyző aát, mint egyházkerületünk ügyei intézésében hivatalánál fogva legközvetlenebb munkatársát. Végül hivatalának hív folytatásához kéri Istennek megsegítő erejét, munkájára áldásainak gazdagságát.

Ezzel *Somkerek*y Miklós helyettes közjegyző aa. *Kádár* János dr. aától is, mint az Igazgató-tanács ujonnan választott titkárától a hivatali esküt bevéve, ezen ideiglenes tisztjeért köszönetet mond és a jegyzői tollat

átadja Kenessey Béla aának. Közgyűlésünk Somkerek Miklós aának a jegyzői teendők pontos és kifogástalan végzéseért köszönetét nyilvánítja.

Elnök Bánffy Dezső br. aa. jelzi, hogy Kenessey Béla jövőre hivatalánál fogva tagja az Igazgató tanácsnak s így egy hely betöltésére vár. Ezen ürességbe jött helynek a jelen ülésezés folyamán betöltését közgyűlésünk elrendeli, mire a választást elnök aa. f. hó 28-án d. e. 7-9 órára tűzi ki.

Török István dr. h. tanügyi-előadó aa. olvassa a n.-enyedi Bethlen-kollegium előjáróságának közgyűlésünkhöz intézett felelőzését, melyben az Igazgató-tanács elutasító határozatával szemben kéri közgyűlésünket, hogy a vallás tanári minősültségnek a konventi szabályzatban megállapított mértéket emelje fennebb s a jeles papi qualificatio mellett az egyetem bölcsészeti szakának végzését is tegye a minősültség föltételévé. Fogarasi Béla és Fogarasi Albert n.-enyedi tanár aai. szólnak föl előjáróságuk ezen felelőzése mellett. Bartók György dr. püspök aa. a felelőzés ellen van, mert a papi qualificatiót nem tartja csekélyebbnek a tanárinál s ha a vallás tanári állások betöltésénél szabályként állítjuk föl, hogy a papi qualificatio mellett tanári qualificatiót szerzett tolyamodók a vallás tanári tanszékre előnnyel pályáznak, úgy a viszonyosság megkívánja, hogy ezen előny épen úgy adassék meg a többi tanszék betöltésénél azoknak, kik tanári szakképzettségük mellett a theol. tudományokat végezték. Egy fontos érv szól különösen ez ellen. A konventi szabályzat. Erdélyi egyházkerületünk az egyetemes magyar ref. egyházzal egységbe fűző kötelekeket, az egyetemes érvényű szabályokat tiszteletben és érvényben igyekszik tartani s ezen állásfoglalása nem engedí, hogy a konventi szabályzattól eltérjen.

Közgyűlésünk így az eléje terjesztett felelőzésnek nem ad helyet.

Hasonlóan és szónélkül elfogadja közgyűlésünk az Igazgató-tanács előterjesztéseit s az ezekben foglalt elutasító határozati javaslatokat:

a) Lakatos Sámuel marosvásárhelyi tanár aának korpótlék kiterjesztése iránti kérvénye;

b) a papok és tanítók fiainak a főiskolákban olcsóbb nevelését tárgyazó kérvénye azon indokolással, hogy a papok és tanítók fiai a kollegiumok által nyújtott kedvezmények kiosztásainál mindig első sorban vétettek és vétetnek figyelembe;

c) a kántortanítók azon kérését, hogy az egyház-megyei tanácsban képviselve legyenek.

Az Igazgató-tanácsnak az 1896 évi közgyűlés által megállapított és a zsinati képviselők választási módjára vonatkozó szabályzat 12. §-nak módosítása tárgyában beadott előterjesztését közgyűlésünk elfogadva: a testvéregyházkerületekben érvényben álló vonatkozó zsinati törvényt erdélyi egyházkerületünkre is kiterjeszti.

A n.-enyedi Bethlen-kollegium a pénztárából püspöki fizetés czímen eddig fizetett 779 frt 80 kr. kiadásának ezen czímen megszüntetéseért folyamodván, minthogy ez ügy csakis az érdekelt kollegium és az Igazgató-tanács levéltáraiban található okmányok alapján tárgyalható érdemlegesen, közgyűlésünk az Igazgató-tanácsnak e tárgyban előterjesztett javaslatára és elnök

Bánffy Dezső br. aa. ajánlatára: Simó Lajos egyházkerületi főgondnok aa. elnöklete alatt Sándor János esperes, Pokoly József theol.-tanár, Becsek Lajos ig.-tanácsos és Török István dr. gymn. tanár aai. személyében egy bizottságot küld ki, hogy a vonatkozó okmányok felkutatásával következő közgyűlésünkre jelentését terjessze be.

Az egyetemes konvent erdélyi egyházkerületünktől is megkívánva, hogy a konvent által kiosztandó évi segélyekre az ajánlatot ne az Igazgató-tanács, hanem a testvéregyházkerületek példájára az egyházkerületi közgyűlés tegye meg: az Igazgató-tanács a segélyezés érdekében a f. év őszén október végére, vagy november elejére rendkívüli közgyűlés összehívását hozza javaslatba. Közgyűlésünk ezen javaslatot elfogadja s az évi rendes kerületi közgyűlések idejét ezen körülmény folytán év végére teszi át.

Az udvarhelyi egyházmegye indítványát, mely az egyházmegyei és egyházkerületi képviselők választási jogát az énekvezérekre is kiterjeszteni ajánlja: közgyűlésünk az Igazgató-tanács előterjesztésének elfogadásával elveti.

A tárgysor az ifju papok kibocsátásának kivételével ki lévén merítve, a közgyűlésünk által kiküldött bizottságok jelentései olvastatnak föl:

a) Az Igazgató-tanács ügykezelésének megvizsgálásáról szóló jelentés elismeréssel emlékezik meg a példás rendről, lelkiismeretes, pontos munkásságról s különösen is Kádár János dr. s.-titkár aa. buzgóságáról, ki Márkus János titkár aa. elhunyt után kettős munkát végezve, az ügymenet rendes folyamát megfeszített erővel és kiváló szorgalommal fentartotta visszaesés nélkül. Közgyűlésünk a bizottság jelentését örömmel veszi tudomásul s az ebben foglalt javaslatra az Igazgató-tanács hivatali személyzetének elismerését nyilvánítva, részükre az élvezett fizetés-pótlékot folyósítja s Kádár János dr. s.-titkár aa. honorálására a rendes titkári fizetés rendelkezés alatt álló esedékes részletét kiutalja.

b) A testvér-egyházkerületi közgyűlési jegyzőkönyvek megvizsgálásáról szóló rövid jelentés egyszerűen tudomásul vétetik.

c) A sérelmi és

d) kérvényi bizottságoknak nem volt teendője.

e) Az Igazgató-tanács évi jelentésének megvizsgálásáról szóló bizottsági jelentést közgyűlésünk tudomásul véve, a kiküldött bizottságoknak köszönetet szavaz s ezzel elnök aa. az ifju papok kibocsátására tartandó utolsó ülést f. hó 28-án d. e. 9 órára tűzve ki, jelen ülést bezárja.*

Bodor Géza.

A széki egyházmegyéből.

Széki egyházmegyénk közbejött okok miatt a rendesnél korábban, folyó évi május 4-én** a szokott helyen, Szamosujvárt tartotta évi közgyűlését. A minő

* Az ifju papok kibocsátásáról szóló rövid tudósítást l. lapunk 22. számában. A s.-szl.-györgyi vallás tanári tanszékre a második, 28-án megejtett szavazásnál Tárkányi György választatott meg. Szerk.

** E cikket csak közelebről kaptuk meg s habár a közgyűlés megtartása óta jó idő telt el, mégis közöljük, mert az egyházi élet nyilvánulásai mindig tanulságosak. Szerk.

szomoruan tapasztaltuk az utóbbi években a közgyűléseink iránt érdeklődés apadását még lelkésztársaink részéről is, éppen oly örömmel jegyezzük fel ezuttal úgy az egyházi, mint a világi képviselők egyre fokozódó számban való megjelenését.

Távol legyen tőlünk, hogy a közgyűlés látogatottságát a pár év óta megállapított »Tanácskozási szabályok«-nak a meg nem jelentek megbüntetésére vonatkozó 9. cikkelyének tulajdonítsuk; nem, a kedvező eredményt az ébredni kezdő erkölcsi érzet számlájára írjuk s a nevezett cikkely megalkotásával is ez volt célunk, mert ugyan hol lehetne ily csekély birsággal célzott élni, ha nem a lelkésznél, kinek az erkölcsi világrend őrének, a tiszta kötelességérzet mintaképének kell lennie mindig és minden téren.

Azonban fájdalom, valamiképen nem terem oly tiszta buza, mely között, habár kevés konkoly is ne találtatnék, úgy a társadalmi élet minden rétegében, még lelkészi karunkat sem véve ki, akadnak egyesek, kik komoly számba mennek, kik megfelelnek magas elhivatásukról, erkölcsi kötelességeikről, a községi, egyházi, társadalmi életben való vezérszerepeikről, beveszik magukat községeikbe, mint a szű a fába: nem látnak, nem hallanak, a világ haladásáról tudni nem akarnak; nem láthatni őket sehol, nem hallhatni a társadalmi életet egyengető, községeik szellemi és anyagi előhaladását célzó munkálkodásaik felől semmit, hanem élnek a mának, csak saját »Én«-jüknek s ez okon életük sokszor nyom nélkül tűnik el anyaszentegyházunk, nemzetünk, hazánk életében.

Hiszen ha sokan volnánk, ha nem volnánk valási, nemzetiségi tekintetben minden pillanatban reánk törni, minket elpusztítani kész ellenségek legióitól körül véve, ha nem kellene, hogy egytől-egyig élő kövei legyünk a Krisztus hamisítatlan anyaszentegyházának, hű őrei magyar hazánknak, akkor azt mondanók: se baj, mi sem lehetünk jobbak másoknál, jut is, marad is, de mikor oly kevesen vagyunk, mikor reformált lelkészi karunkra az apostolokéhoz hasonló szerep vár, mikor csüggedést nem ismerő, a hitnek és akaratnak ereje által minden akadályokon győzedelmeskedő munkálkodásaink által anyaszentegyházunk, hazánk életét csekély számunk daczára is biztosítanunk kell, akkor akaratlanul is fáj a kebelnek, ha lát egyeseket testi és szellemi erejük birtokában félreállani s az igazi elhivatás szem előtt tartása és munkálása helyett mellékutakon tévelyegni.

Eme gondolatok tükröződtek vissza a körültekintő gondossággal, szakértelemmel és valódi hivatottsággal szerkesztett és felolvasott esperesi jelentésből is, mely mint mindig, úgy ezuttal is, midőn elismeréssel adózott az arra méltóknak, ugyanakkor nem hallgatta el a mulasztásokat sem s a fájdalom érzetével, hogy még részünkről is történhetnek ilyenek, hívta fel a figyelmet a nagyobb éberségre, fokozottabb munkásságra, az egész emberré lételre törekvésre.

A közgyűlésről tudósítás előtt szólunk pár szót a megelőző nap délutánján tartott lelkészi értekezletről.

Egyetlenegy értekező volt, Csűrös Ferencz ördögös-füzesi fiatal lelkésztársunk. A Jézus vallása és az ő korabeli zsidók vallása közötti viszonyról, helyesebben — a bírálók többségének nézete szerint — kü-

lönbségről szólott értekező ügyes, szépen kidolgozott és értelmes elméről tanuskodó dolgozata.

Miért volt csak egy? Mert hiányzik valami, az erős akarat, a lelkesedés, a szellemi munka utáni sóvárgás, vagy mit tudom én mi? — a mi a rendes kerékvágásból kikökkent és tollat ad kezünkbe, hogy szántsunk, vessünk, boronáljunk minél nagyobb körben azon a téren is, melyre voltaképpen állásunknál fogva hivatta vagyunk. Lelkészi értekezletünk az első decenniumot a múlt évben töltötte be; reá mutattunk annak idején, hogy nem az elérhető eredménynyel. Milyen lesz a második?! Féltünk, hogy még olyan se; eddig csak az ifju erők állottak sorompóba s mondhatni, csak az elmélet terén mozogtunk. Hol vannak a javakorbéli férfiak. elméleti s gyakorlati bölcsességben egyaránt bővölködők; miért tartja vissza az illetőket talán a bírálatok rendén a kicsinyeskedésből való félelem, az egymásra várakozás, a komoly érdeklődés hiánya, avagy talán a kicsinylés?!

Miért nem ragadják avatottabb kezeikbe a zászlót, miért nem járnak jó példával elől, hogy követnők őket, hogy ne hangoznék el nyomtalanul elnökünk munkára szólító felhívása; hogy lennének értekezleteink az egyetértésnek, az egy célra törekvésnek, a kollégialis szeretetnek, a tisztelettel párosult igaz barátságnak, ismeretszerzésnek mind megannyi meleg forrása, hova vágyva-vágyvánk meríteni onnan további erőt, lelkesedést az Ur szőlőjében való további munkálkodásra!

Miért? Nem bocsátkozunk ismétlésekbe, de az ügy igaz szeretetétől ösztönöztetve, el kellett mondanunk a fentieket, bár tudjuk, hogy a ki szelet vet, vihart arat.

A gyűlés másnap d. e. 9 órakor emlékeiben is áldott, feledhetetlen, nagyszabásu alkotásokban bővölködő, merész koncepcióju néhai püspökünk Szász Domokos felett tartandó gyászistentisztelettel vette kezdetét.

A kimondhatatlan fájdalom bánatos érzelmeivel vonultak közgyűlésünk tagjai az Ur hajlékába, hol is az Isten mindenek felett való hatalmát és gondviselését dicsőítő ima után Csűrös Ferencz tartott a kötelességét és magas elhivatását átérző és értő s azt teljes mértékben megvalósító s ennek következtében alkotásaiban is örökké élő néhai püspökünkről gyászbeszédet.

Nem vártuk az amugyis biztosra vett ig-tanácsi utasítást, hanem leróttuk minden más egyházmegyét megelőzőleg ilyenképen is a kegyelet adóját, felelevenítettük, lelkünkbe véstük emlékét, hogy szolgáljon nekünk a tettek mezején is követendő példaul, hiszen könnyebb egy hegyet széthordani, mint egy porszemet előállítani.

Istenisztelet után Somkerek Miklós espereselnök a megjelentek üdvözlése s a közgyűlés megnyitása után a következő figyelemreméltó jelentését terjesztette elő:

»Nagyistentületű egyházmegyei Közgyűlés! Mult évi közgyűlésünkön részletesen ismertettem egyházmegyénk minden egyes községének szellemi és anyagi állapotát; feltártam ott, a hol megvolt, a szorgalmas tevékenység, buzgóság és haladás jeleit és nem hallgat-

tam el az egyházközségekben észlelt hiányokat és hátramaradást sem. Általános eredménykép jelezhettem, hogy egyházmegyénk vallás-erkölcsi élete, valamint anyagi helyzete emelkedést tüntet fel.

Jelen alkalommal feleslegesnek tartom ily részletességgel szólni, mert az egyházi életben egy évnek folyama oly jelentékeny változásokat nem hoz, melyek a múlt évihez hasonló észrevételeket tennének szükségessé. Az ismétléseket tehát elkerülni óhajtva, csakis a múlt évben felmerült eseményeket kívánom kiemelni.

Az egyházi sajtó az egyházpolitikai törvények létrejötté óta nem győzi eléggé feltárni azokat a sebeket és hiányokat, a melyek épen az új törvények óta prot. egyházunkban eléállottak. Felpanaszolja, hogy a mi régi ellenségünk minő eszközökkel tör a mi megrontásunkra, mennyire divatba hozták újból ezek az új törvények a reversálisokat, melyek következtében a hit nemcsak hogy inog, hanem épen hiveinket fogyasztja, hogy — daczára korunk szabadelvűségének — nincs még csak szabad vallásgyakorlata sem, hogy a prot. egyház még ma is türt állapotban van.

Felsorolják, hogy a házassági kötések mennyire apasztották már eddig is felekezetünk számát, midőn hitsorsosaink előre oda ígérték leendő gyermekeiket más felekezetnek — és ki tudná itt elésorolni azokat a feljajdulásokat, melyek miatt anyaszentegyházunk megrázkódtatásnak van kitéve.

Részemről a helyzetet nem látom oly sötétnek; azon nézetben vagyok, hogy azok az egyházpolitikai törvények épen a prot. elvek magvalósításai s hiányuk csak az, hogy ezen törvényekkel egyidejűleg miért nem hajtattott végre az 1898. évi XX. törvényzikk is? Úgy gondolom, hogy egyházunk élete a protestantismus szabadságában és önkormányzatában van s ebben rejlik nemzetünk fentartó ereje is egyszersmind s ha a többször említett törvények létrejötté óta egyházi életünk mezején káros jelenségeket észlelhetünk, mint a minő a statisztika számítása szerint felekezetünk számának apadása, — nem kell felednünk ama lélektani törvényt, hogy mindig a legujab benyomások a legerősebbek s az újdonság iránti ingernek mindig megvan hatása úgy az egyéni, mint a társadalmi életben.

(Folytatása következik.)

Nemes Ferencs,
alsó-ilósvai lelkész.

Különfélék rovata.

Helyreigazítás. A lefolyt egyházkerületi közgyűlésről szóló tudósításunkba (l. lapunk 22. és 27. számait) sajnálatos hiba csúszott be, a mennyiben — mint illetékes helyről is értesülünk — a széki egyházmegye főgondnokává nem Schilling Ottó, hanem Gaál Gyula választott meg. A hiba valószínűleg Schilling Ottónak első helyen történt jelöltségéből származott. Midőn a valódi tényállást e helyen utólagosan konstatáljuk, e néhány szó részünkről helyreigazításul is szolgáljon.

Templomégés. A debreczeni ev. ref. egyházközség u. n. ispotály-temploma folyó hónap 18-án leégett. A szerencsétlenséget hihetőleg a torony renoválásánál alkalmazott valamelyik munkás vigyázatlansága

okozta, ki égő gyufát, vagy tüzes szivarvéget dobhatott a könnyen gyúlékony anyagok közé. A toronyból csak a puszta, kormos falak maradtak meg; gömbje lezuhant és bezúzva a templom cserépfedelét, áttörte a mennyezetet is. A harang megolvadt s az izzó ércanyag a falakon ömlött alá.

Vegyesházassági statisztika. Magyarországon (Hotvát-Szlavonország kivételével) a m. kir. központi statisztikai hivatal kimutatása szerint folyó ávi május hónapban összesen 13,538 házasság, ebből 1525 vegyesházasság kötött. Azon 257 vegyesházasságból, hol a vőlegény róm. kath., a menyasszony ev. ref. vallású volt: megegyezés szerint 38 esetben az apa és 20 esetben az anya vallását fogják követni a születendő gyermekek. Megegyezés 199 esetben nem létesült. *Veszteségünk: 18.* Azon 267 vegyesházasságból pedig, hol a vőlegény ev. ref., a menyasszony róm. kath. vallású volt: megegyezés szerint 27 esetben az apa és 62 esetben az anya vallását fogják követni a születendő gyermekek. Megegyezés 178 esetben létesült. *Veszteségünk: 35.* Magyarország egész területén a róm. kath. és a többi egyházakkal szemben a jelzett hónapban *összes veszteségünk: 60.*

Konvertita herezegő. Jutta mecklenburgi herezegő, ki Daniló montenegrói koronaherceg menyasszonya, ősi ág hitv. ev. vallását vőlegénye s illetőleg a *politika* kedvéért a görög-keleti vallással cserélte fel. Természetesen, a mecklenburgi tartományegyházban nagy a felháborodás — főként a papi státus részéről — e konvertálás miatt, csakhogy a tény már — fait accompli.

Jóbél. E szó jelentése a héberben = kürt, melynek megszendülése állítólag Tisri hónap 10-ik napján az u. n. vigalomévet jelezte. Jóbél-ből lett *jubileum* s a Jóbél-évből jubileumi év és ennek jelentése a római egyházjogban már = vigalomévi bucsu. A »sedes apostolica« kiváltságos birtoklója szerint — aki egyebeken kívül servus servorum Dei — ilyen év lenne az 1899. decz. 25-től 1900. decz. 25-ig terjedő idő is, melyben mindazoknak, kik az »Urbi et orbi« rendelkező s im már kibocsátott enciklika szerint Róma főbb templomait meglátogatni nem sajnálják, — teljes búcsu, vagyis teljes bűnbocsánat biztosíthatik. Ennyi hasznot a pápa föltétlenül biztosíthat hiveinek, nem is fordul ilyen potomságért az Istenhez, hanem valami másért, a mi már *véletlenül* nem tőle, hanem a jó Istentől függ. Megrendeli ugyanis a »sanctissime Pater« (az Isten csak = szent Atya) enciklikájában, hogy a kik Rómába zárandokolnak, »teljes szívből kérjék az Istent az egyház felmagasztaltatásáért, az *eretnekek kiirtásáért*, a kath. fejedelmek egyetértéseért s a keresz(t)ény nép jóléteért.« Ha akkor, ott ama felséges úti jelenet alkalmával feltűnik Krisztus lelkében a jövendő pápáinak türelmet, szeretetet nem ismerő hatalma, bizonyára nem szólott volna így azon a bűbajos nyelven Simonhoz, Jónának fiához »Vőaf-aní ómér éleká, kí attá *petrósz, vőalhaszszela hazze ebne et-kehilláti stb.*« (Mát. XVI. 18.) De szólott, mert nem tudta, hogy a *hitet* valaha *hússal* és *vérrel* cserélik fel. Vagy épen *azért* szólott.

Minden út Rómába vezet. Ez egyetlen elv ért a »clerici« mindenre képesek. A *klerikalizmus* egyszerre, egy időben, csak persze különböző helyen — a mint amaz elv kívánja — legitimista és forradalmár, kozmopolita és nemzeti őrvjögő. Ha kell: idealista, mintha benne Plátó eszmevilága inkárnálódna és ha kell: materiálista, mintha Büchner emánációja lenne. Hivatott írők számára micsoda remek humort, micsoda feldolgozásra méltó anyagot szolgáltat csak e napokban is magatartásával Európa két országában? Belgiumban élet-halálra viaskodik a szocziálizmussal, mint a trónnak, Istennek, a földi rendnek és a túlvilági üdvösségnek kérlelhetetlen ellenségével. Nem így Bajorországban! Az ártatlan lelkű bajoroknál ugyanis — kik nem annyira világraszóló eszméknek, mint inkább a

sörvegyítéseknek terén tündökölnék — a szabadelvűség megbuktatására választási szövetségben egyesül a »kedves« szociálmussal; karöltve jár, testvéri csókokat vált és egy asztalhoz telepedik vele, hogy kipróbálják a sajátgyártmányu *vegyülék* hatását: mely jámbor altató és rebellis mámort, harczai vágyat ébresztő ital egyszerre. Midőn az *egyik* iszik belőle: kegyesen égre forgatja szeméit és nincs egyéb óhaja, csak az eszmei világ és midőn a *másik*: odavág öklével az asztalra, hogy szétfoszlik minden ábránd s marad a valóság. És miért kell ennek így lennie? Mert minden út Rómába vezet: a dogma és szolgái uralmának gyűpontjába.

Halálozás Kis Gábor pápai ref lelkész életének 80-ik, hivataloskodásának 50-ik évében folyó hónap 18-án meghalt. Pihenjen csendesen!

Jegyzőkönyvek. »A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje Budapesten, 1839. június 14. napján tartott ülésének jegyzőkönyve. Kiadta Sass Béla konventi jegyző«. E jegyzőkönyv összeállítása, megírása és kiadása a konventi jegyző pontosságát és magyarosságra törekvés tekintetében jóízűségét dicséri. — »A tiszánineni ev. ref. egyházkerület 1899. május hó 2-4. napjain Miskolczon tartott tavaszi közgyűlésének jegyzőkönyve. Szerkesztette Radácsi György egyházkerületi papi főjegyző«. Mondanunk is felesleges, hogy e jegyzőkönyv a mily tartalmas. épen olyan nagy utánjárással és gondnal van megszerkesztve.

Hazafias kérelem a lelkipásztorokhoz és tanítókhöz.

Az agyagfalvi réten felállítandó székelyemlék végrehajtó-bizottsága elhatározta, hogy a nyári és őszi hónapok alatt a nép bevonásával ünnepélyek, felolvasások s táncmulatságok tartásával minden irányban gyűjtést indít a hazafias, szent cél mielőbbi megvalósíthatása céljából. A gyűjtőíveket hónapokkal ezelőtt minden irányban szétküldötté a bizottság. A cél ismeretes; egy monumentális emlék felállítása az agyagfalvi réten, a székelynép Rákosmezején, hol a székelység 1506-tól 1848-ig tartotta országgyűlését. A nemes lelkek adakozásából begyűlt fillérekből már-már jelentékeny, de a nagy célhoz képest még mindig rendkívül csekély összeg gyűlt be.

Hazafias tisztelettel kérjük jó magyar protestáns egyházunk s különösen a székely községek összes lelkészeit s tanítóit: kegyeskedjenek a népet felvilágosító szavakkal, lelkesítő szózatukkal minden módon ügyünk buzgó részeseivé, támogatóivá tenni. Julius 31-ikén Petőfi halálának 50 éves fordulója. E hó 30-ikán (vasárnap) egy a Petőfiről s a segesvári csatáról szóló megemlékezéssel, szavalattal s énekléssel (esetleg táncmulatsággal) egybekötött hazafias emlékünnepelet tartani csekély belépő díj mellett s a befolyt összeget az agyagfalvi székelyemlék javára fordítani: úgy hisszük, a legnemesebb módja a gyűjtésnek s adakozásnak. Hátha Petőfi megdicsőült szelleme megjelenik minden összejövetelen s megindítja a lelkeket? Hátha hazánk fényes történetének e legragyogóbb pontja elővarázsolja a dicső multat, meghalt hőseink emlékét s adakozásra szólítja fel a lelkiismereteket! Egyszerre áldoznánk a multnak s egyszerre emelnénk oszlopot a jövő számára, »hogy lássák fényét a népek!«

Mély hittel s erős bizalommal reméljük és várjuk, hogy derék lelkészeink s tanítóink a mostani nehéz körülmények között is, vagy jul. 30-ikán, vagy a későbbi hetekben megfogják találni útját és módját hazafias, szent ügyünk minél erősebb támogatásának!

Ravass Árpád

főgimn. tanár, mint a végrehajtó-bizottság jegyzője.

A szerkesztő- és kiadóhivatal üzenete.

Kíváncsinak. Következő tartalmu levelet intézi hozzánk: »Lapunk 27-ik számában »Egy anya« összehasonlításféléit csinál az ev. ref. és unitárius vallás között, természetesen az utóbbi előnyére. Tisztelettel vagyok bátor ötletéből kérdezni, hogy ők ünneplik-e a pünkösztöt és ha igen, miért? Erre kérem lapunk után becses felvilágosítását stb.« — »Kíváncsi« téved, mert az a bizonyos »Egy anya« nem a mi lapunkban, hanem a Kolozsvárt megjelenő »Unitárius Közlöny«-ben csinálja az összehasonlításféléit. Kérésére pedig felvilágosításul csak annyit válaszolunk, hogy a kérdéses ünnepet az unitáriusok a keresztyén anyaszentegyház megalapításának emlékére ünneplik (L. »Apostolok Cselekedeti« II. r. 1-41. vk.)

L. G.-nak. A *nyílt levelet* nem közöljük, mert alapja tévedés. K. J. dr. jelenben nincs itthon, de a felvilágosítást mi is megadhatjuk. A z illető abban a díszes testületben nem »jogtalanul« foglalt helyet, mert egyházmegyéjének 1898. évi febr. 7-én 4 szavazattal 1 ellenében 5 évi időtartamra törvényesen megválasztott egyházkerületi képviselője, a mint erről a 76-1898. számú esperesi jelentés is beszámol. A mi a másik dolgot illeti, abban igaza van. Lapunk jelen számában különben a helyreigazítás még figyelmeztetés nélkül is olvasható lenne. Ne feledjük: errare humanum est és ez igazság alól sem B. G., sem *Őn*, sem mi kivételt nem képezhetünk, a mint erről épen *nyílt levele* is kezessékedik.

Ismételten értesítjük t. előfizetőinket, hogy a postai vevény nyugtául is szolgál. Külön nyugtákat adunk, főleges dolog. Lapunkban nyilvánosan nyugtázni pedig akkor szoktunk, mikor a befizetés nem szokásos úton történik, mikor például a nt. esperesi hivatal, vagy egyházi pénztár küldi be az előfizetést az illető egyházak részéről.

Hivatalos rész.

2311—1899

KÖRLEVÉL.

Valamennyi nt. Esperes aához és telekezeti iskolaszékek t. lelkészelnökeihez.

A tordai ev. ref. leányiskolánál előfordult baleset alkalmából, melynek e gy 10 éves leánygyermek lett áldozata, szükségesnek tartja Ig.-tanácsunk figyelmébe ajánlani az összes iskolaszékeknek a gyermekek testi épségéről való kiváló gondoskodást, minthogy az említett eset megvizsgálása rendjén is sajnálattal kellett arról meggyőződnie, hogy a kellő felügyelet hiánya és az iskolai fűtőkályha cél szerűtlen berendezése miatt következett be az égési szerencsétlenség.

Utastítjuk ennél fogva ös zes iskolaszékeinket, hogy még most a nyári szünidő alatt vegyék iskoláik berendezését szigoru vizsgálat alá s gondoskodjanak fűtőtlenül arról, hogy a fűtőkályhák szilárdan álló tüzelővel körülvétessenek s azoknak ajtaja akként készíttessék, hogy csakis az iskolaszolgánál levő kulccsal legyen nyitható. Gondoskodjanak továbbá arról, hogy a fűtő közelébe semmi oly tárgy ne helyeztessék, mely a növendékek által gyakran használtatik (pl. fogas, vizes edény stb.) s végül intézkedjenek az iránt, hogy a növendékek a tanterme kben csak olyan időben tartózkodhassanak, midőn reájuk a tanítók vagy tanítónők kellő leg felügyelhetnek.

E rendelkezésünk pontos végrehajtásának ellenőrzésére nt. Esperes aait kérjük föl.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig.-tanácsának Kolozsvárt, 1899. július hó 15-én tartott üléséből.

Bántfy Dezső báró,
elnök.

Kádár János dr.,
titkár.

2385—1899.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi nt. Esperes aának, a kollegiumok mtt. Előljáróságainak és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek tt. Tanácsainak.

A b. e. püspök, néh. Szász Domokos aa. emlékének megörökítésére vonatkozó „*Felhívás*« kellő

számu példányát ama szives kéréssel bocsátjuk (Czím) rendelkezésére, hogy abból mindenik lelkész és tanár aának s az egyházkerületi közgyűlés valamennyi tagjának egy-egy példányt megküldeni s a gyűjtés buzgó megindítását és eredményes folytatását saját hatáskörében előmozdítani sziveskedjék.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig.-tanácsának Kolozsvárt, 1899. július hó 15-én tartott üléséből.

Bánffy Dezső báró,
elnök.

Kádár János dr.,
titkár.

FELHIVÁS

b. e. Szász Domokos erdélyi ev. ref. püspök emlékének megörökítésére és utolsó alkotásának, a kolozsvári Szeretetháznak befejezésére.

A folyó évi május hó 25-én és következő napokon tartott főt. egyházkerületi közgyűlés 11. jkvi számu határozata a következőket tartalmazza:

11. Targysorozat rendjén olvastatik az Igazgatótanács 1725—1899. számu előterjesztése b. e. Szász Domokos volt püspök aa. érdemeinek jegyzőkönyvi megörökítése és siremlékére gyűjtés elrendelése tárgyában.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Egyházkerületünk már csak néhai püspöke, b. e. Szász Domokos aa. az általa végzett munka fáradalmától pihenve, Nagy Péter püspöki előde sirja közelében alussza álmait.

Tizenöt éven keresztül vezérkedett mint püspök erdélyi egyházkerületünk fölött.

Kevés idő a Krisztus örökkévaló országában. De a férfikor éveiben hirtelen sirba hanyatlott Szász Domokos életében gazdagon elég, hogy emléke közöttünk mindörökké megmaradjon.

Avagy a ki egyházkerületünk legutóbbi 15 éves történetében oly mélyen és erős kezekkel véste be az ő hatalmas szellemének, nagyra hevülő lelkesedésének, rendületlenül kitartó akaraterejének tündöklő bélyegét: vajjon meghalhat-e és elenyészhetik-e az ő neve, lankadást nem ismerő, a munkában pihenőt alig tartó életének emlékezete?

A mi a földé: enyészetbe hull. De szelleme tovább él az elvégzett munkában és a kegyeletben velünk marad.

Ez a kegyelet, melylyel a közélet nagyjainak mindnyájan tartozunk, indította Igazgató-tanácsunkat a következő határozati javaslatnak a főt. egyházkerületi közgyűlés elé terjesztésére, kérvén ennek egyhangu elfogadását:

Egyházkerületünk tekintettel Szász Domokos néhai püspök aának egyházkerületünk anyagi és szellemi ügyeinek vezetésében 15 évi püspökségi ideje miatt kifejtett fáradhatatlan tevékenységére, odaadó buzgalomra és ei nem évülhető érdemeire: *nevezett néhai püspök aa. emlékének jegyzőkönyvbe-igntatással is megörökíti és a helyet, hol szétomló porai pihennek, a Nagy Péter püspök sirját jelölő emlékhöz hasonló emlékoszloppal jelöli meg,* hogy ezen emlékek együtt és egymás mellett hirdessék erdélyi egyházkerületünk ama két nagy püspökének a nevét, kik

közül az egyik az *alapvetésben*, a másik az *építésben* tette magát felejtethetlenné közöttünk.

Ebből a czélből az egyházkerület tagjai között mozgalmat indit és alkalmat nyújt reá, hogy a hálás kegyelet ez oltárára mindenki letehesse áldozatát, megbizván az Igazgató-tanácsot, hogy Szász Domokosnak erdélyi egyházkerületünk b. e. püspökének sirja fölél emelendő emlékkő felállítására érdekében erdélyi egyházkerületünk hívei között gyűjtést eszközöljön s minden további szükséges intézkedést tegyen.

Egyszersmind kimondja egyházkerületünk, hogy a b. e. püspök sirját jelölő emlékoszlop felállítására fordítandó s e célra begyűlt költségek levonásával fenmaradó összeget az alkotásokban fáradhatatlan püspök egyik megkezdett, de be nem végezhetett műve, a »Szeretetház« alapja javára fogja fordítani, hogy ez által is megörökíteni segítse az ő munkás életének, nagy és nemes czélokért hevülő szellemének áldott emlékezetét.

Közgyűlésünk az ezen előterjesztésben foglalt határozati javaslatot egyhangulag a maga egészében elfogadja és határozottá emeli.

A főt. egyházkerületi közgyűlés eme rendelkezése következtében: atyafiságos szeretettel és teljes bizalommal fordulunk kedves hiveinkhez és a néhai sokoldalú érdemeit méltányló nagy közönséghez, hogy adományaikkal egyfelől a megboldogult végső pihenő helyének megjelöléséhez, másfelől pedig megkezdett, de félben maradt üdvös alkotásának befejezéséhez hozzájárulni kegyeskedjenek.

A gyűjtő-íveket a befolyó adományokkal együtt — vagy nem remélt esetben üresen is — folyó évi október hó 1-ére Igazgató-tanácsunkhoz kérjük visszaküldeni, honnan a kegyes adományok, az »Erdélyi Protestáns Lap« utján hétről-hétre köszönettel nyugtáztatni fognak.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig.-tanácsának Kolozsvárt, 1899. július hó 15-én tartott üléséből.

Bánffy Dezső báró,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

188—1899.

PÁLYÁZAT.

A h.-nánási hat osztályu ev. ref. gimnáziumban az 1899/1900. tanévre egy segédtanári állásra pályázat hirdettetik 1800 korona (900 frt) javadalommal, a lakbért is beleértve.

Pályázhatnak oly ev. ref. vallásu tanárjelöltek, vagy tanárok, kik a magyar-latin, vagy latin-görög nyelv, esetleg a mennyiség- és rajzoló-mértan tanítására kellő előkészülettel bírnak.

A születési, képesítési, hadkötelezettségi és egészségi állapotot feltüntető okmányokkal kellőleg felszerelt pályázati kérvények folyó évi aug. 10-ig a h.-nánási ev. ref. egyháztanácsához küldendők.

A megválasztott állását folyó évi szeptember 1-én köteles elfoglalni s a tanév végéig el sem is hagyhatja azt.

H.-Nánáson, 1899. július 13.

Kállay Imre,
főgondnok

Benkő Lajos,
ev. ref. lelkész-elnök.